

Møte onsdag den 11. desember 2013 kl. 11

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 25):

1. Innstilling fra næringskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2014, kapitler under Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet (rammeområdene 9, 10 og 11) (Innst. 8 S (2013–2014), jf. Prop. 1 S (2013–2014) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2013–2014))
2. Innstilling fra næringskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2013 under Nærings- og handelsdepartementet (Innst. 54 S (2013–2014), jf. Prop. 19 S (2013–2014), unntatt kap. 2426 og 5613)
3. Innstilling fra næringskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2013 under Fiskeri- og kystdepartementet (Innst. 61 S (2013–2014), jf. Prop. 11 S (2013–2014), kap. 1030, 1050 og 4030)
4. Innstilling fra næringskomiteen om endringer i statsbudsjettet 2013 under Landbruks- og matdepartementet (Innst. 53 S (2013–2014), jf. Prop. 17 S (2013–2014))
5. Interpellasjon fra representanten Karin Andersen til helse- og omsorgsministeren:

«Medisin er et stort gode når man er syk eller har smerter. Men feilbruk kan gi alvorlige bivirkninger og sykdommer, også med lave doser som skrives ut av leger. Flere hundre tusen mennesker får hvert år såkalte B-preparater av legen til hjelp mot akutte ryggplager, søvnproblemer, angst, sorg og uro o.l. De såkalte B-preparatene er ment til kortvarig bruk, men skrives ofte ut i for lang tid. Bivirkninger og medikamentavhengighet kan gi ny psykisk eller fysisk sykdom som igjen kan bli medisineret. Mange blir syke av for mye medisin. Det må hindres. Medikamentavhengige faller ofte mellom tiltak for rusmiddelavhengige og psykisk helsevern. Kunnskap, behandlingstilbud og rutiner for å forebygge er ikke gode nok. Kunnskap i legeutdannelsen, særlige behandlingstilbud, rett og plikt for apotekene til å melde uforsvarlig utskriving, er aktuelle tiltak.

Vil statsråden ta initiativ til dette?»

6. Interpellasjon fra representanten Jan Bøhler til helse- og omsorgsministeren:

«Helseforetakene Ahus og Oslo universitetssykehus (OUS) står overfor store utfordringer som uttrykkes i rapporter om korridorpatienter, ventelister, uro blant ansatte og ledelse, kritikk fra fylkeslege og helse-tilsyn m.m. Mye av dette henger sammen med at kapasiteten presses på grunn av en befolkningsøkning som er mye større enn man la til grunn da foretaksområdene ble planlagt. For eksempel vil OUS anslagsvis ha hundre tusen flere i sitt område i 2025 enn det som var vekstprognosen i 2005. På samme måte har man innen Ahus fortsatt problemer med manglende kapasitet, selv om en rekke tiltak er gjennomført. Det er pr. i

dag ingen avklart plan for hvordan OUS og Ahus skal møte det raskt økende kapasitetsbehovet framover. Det har blant annet vært diskutert bygging av et nytt samlet OUS i Gaustad-området, endringer i opptaksområdene, og igjen å ta i bruk Aker som lokalsykehus.

Hvordan vil statsråden møte disse utfordringene i hovedstadsregionen?»

7. Referat

Presidenten: De innkalte vararepresentantene, for Aust-Agder fylke, Line Vennesland og for Buskerud fylke, Tone Heimdal Brataas, har tatt sete.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet fortsetter utover kl. 16.

Presidenten foreslår at sakene nr. 1–4 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 1 [11:00:57]

Innstilling fra næringskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2014, kapitler under Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet (rammeområdene 9, 10 og 11) (Innst. 8 S (2013–2014), jf. Prop. 1 S (2013–2014) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2013–2014))

Sak nr. 2 [11:01:20]

Innstilling fra næringskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2013 under Nærings- og handelsdepartementet (Innst. 54 S (2013–2014), jf. Prop. 19 S (2013–2014), unntatt kap. 2426 og 5613)

Sak nr. 3 [11:01:35]

Innstilling fra næringskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2013 under Fiskeri- og kystdepartementet (Innst. 61 S (2013–2014), jf. Prop. 11 S (2013–2014), kap. 1030, 1050 og 4030)

Sak nr. 4 [11:01:53]

Innstilling fra næringskomiteen om endringer i statsbudsjettet 2013 under Landbruks- og matdepartementet (Innst. 53 S (2013–2014), jf. Prop. 17 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 1 time og 35 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 30 minutter, Høyre 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter og Miljøpartiet De Grønne 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra hovedtalerne fra hver partigruppe og inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre foreslås det at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletiden, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Marit Arnstad (Sp) [11:03:10] (komiteens leder): Næringspolitikken er avgjørende for viktige deler av vår industri. Den setter rammevilkårene for leverandørindustrien, den maritime industrien, IKT, treforedlingsindustrien og næringsmiddelindustrien, for å nevne noen.

Næringspolitikken legger også grunnlaget for virksomheten til gründere, til enkeltmannsforetak, til fiskere og til bønder. I tillegg skaper næringspolitikk også betingelser for innovasjon og forskning, som igjen betyr ny verdiskaping og nye arbeidsplasser.

Norge har kommet seg godt gjennom finanskrisen. Vi har Europas laveste ledighet, og vi har en høyere vekst enn landene rundt oss. Siden 2005 er det skapt 350 000 nye arbeidsplasser i Norge, og hoveddelen av dem har kommet i privat sektor. Verdiskapingen har vært høy, og en aktiv næringspolitikk har gitt resultater. Det er viktig at en slik utvikling fortsetter. Da må det også satses videre på fastlandsindustrien.

Flere tradisjonelle næringer fikk seg imidlertid et lite skudd for baugen med den blå-blå regjeringens næringsbudsjett. Det blir kuttet nettopp innenfor viktig fastlandsindustri, innenfor marine næringer, trebaserte næringer og på satsinga overfor reiselivet. Landbruksdepartementets budsjett reduseres gjennomgående – smått som stort. Samtidig blir også tjenestene for næringslivet dyrere når bl.a. gebyr til Mattilsynet øker.

Innenfor Fiskeridepartementets budsjett er det særlig tiltak rettet mot små aktører i distriktene som blir redusert. Det er nok et viktig skille at det lokale eierskapet, de livskraftige fiskerisamfunnene og fiskerier som ledd i regional utvikling, ikke lenger er et tema, og at kutt i bevilgningene nettopp bygger opp om et slikt bilde. Reduksjon i føringstilskuddet er et av eksemplene som vil ha svært negativ effekt for kystfiskere og fiskeindustri over hele landet, bl.a. i Trøndelag, der jeg kommer fra, der det ikke er nok volum til å kunne overleve uten tilskudd til føring av råstoff til anlegg.

Til tross for sterk uenighet om økonomiske prioriteringer på de næringsrettede budsjettene, står næringskomiteen i innstillingen også samlet om viktige budskap. Så langt har regjeringens signaler overfor landbruket båret preg av behovet for å flagge ideologiske synspunkter høyt i opinioenen. Det er ikke uten videre gitt at disse synspunktene har flertall i denne sal.

Partiene i næringskomiteen har samlet seg om noen klare signaler til regjeringen om forventninger til framtidig landbrukspolitikk. Det er forventninger om en politikk for økt matproduksjon, for økt grad av sjølforsyning, for økt rekruttering – med andre ord en forventning om forutsig-

barhet og langsiktighet i tråd med den rød-grønne regjeringens landbruksmelding, som ble lagt fram i fjor. Det er viktig, og det bør oppleves som et klart signal og en rettesnor til regjeringen i dens videre arbeid. Det betinger samtidig at en antakelig bør slutte å sende ut prøveballonger av ideologisk karakter, som bare er egnet til å skape usikkerhet i næringa.

Det eierskapet som staten sitter med i ulike selskap, bør, etter Senterpartiets mening, opprettholdes på om lag samme nivå som i dag. Staten bør være en aktiv, langsiktig og forutsigbar eier – samtidig som vi sjølsagt skal ha en eierrolle og en eierstyring som er tilpasset de ulike selskapene. Men når den nye regjeringen nå uten videre legger opp til å selge alle aksjene i Entra og Mesta, kan ikke det ses på som noe annet enn et ledd i en ny eierskapspolitikk. Det merverdige i det, er at det gjøres uten noen forutgående vurdering. Før et eventuelt nedsalg i Entra, ville det vært naturlig å gjennomgå eiendomsporteføljen. Det ville også vært naturlig å legge det fram for Stortinget som en egen sak.

La meg også få lov til å nevne at en sjølsagt ideologisk kan mene at staten skal selge seg ned, men i et land som Norge er ikke avhending av statens eierandeler noe tidskritisk tema. Vi er ikke en stat som er i akutt behov for penger og dermed har noe tidskritisk behov for å selge statens eierandeler. Vi kan ta oss tid til den debatten – som endringer i statlig eierskap faktisk fortjener.

Vi behandler også i dag proposisjonene om endringer i bevilgningene for 2013 på Næringsdepartementets, Landbruksdepartementets og Fiskeridepartementets områder. Komiteen står i sine merknader samlet i disse sakene, og jeg kommer derfor ikke nærmere inn på komiteens merknader til de ulike proposisjonene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Frank Bakke-Jensen (H) [11:08:20]: For Høyre er konkurransekraft et sentralt begrep når vi snakker om næringspolitikk. For sjømatnæringen er dette særdeles viktig, for sjømatnæringen eksporterer godt over 90 pst. av det den produserer i Norge.

For Høyre er det sånn at når vi skal øke konkurransekraften til næringslivet, mener vi at forskning og utvikling er en viktig bestanddel. Vi mener at næringspolitikken skal legge til rette for forskning og utvikling i næringslivet.

Vi mener at skattelette og det å ha kapital som næringslivet selv kan nyttiggjøre seg, er viktig. Så næringsvennlige skattelettelser er et verktøy for oss når vi skal øke konkurransekraften. Vi mener at infrastruktur er viktig for norsk næringsliv, om det nå er i distriktene eller i mer sentrale strøk. God infrastruktur er en innsatsfaktor for konkurransekraft.

Mitt spørsmål til komitéleder Arnstad, er: Hvilke innsatsfaktorer mener Senterpartiet er viktige for å øke konkurransekraften til norsk næringsliv?

Marit Arnstad (Sp) [11:09:24]: Senterpartiet er også svært opptatt av konkurransekraften i norsk næringsliv. Det har mange ganger i denne salen blitt sagt at det er en

fare for en todeling i norsk økonomi, og at fastlandsindustrien har vanskeligere kår enn tidligere. Det er nettopp derfor en blir så overrasket når regjeringen velger å kutte i viktige tiltak som angår nettopp store og vesentlige deler av norsk fastlandsindustri, som skogindustrien, trebasert industri, næringsmiddelindustrien og andre. De blir påført store kostnader med dette budsjettet. Blant annet blir kjøttindustrien påført store kostnader på grunn av økt gebyr til Mattilsynet.

Skatteletter kan sjølsagt være et viktig grep for høyresiden, det skjønner jeg. Men i dette budsjettet gis det jo i realiteten ikke store skatteletter til næringslivet. Storparten av regjeringens skatteletter går jo til personer – ikke til næringsliv. Dessuten er det jo også slik at med mineraloljeavgift og andre ting, er en del av skattelettene til næringslivet rett og slett utliknet.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [11:10:38]: Representanten kritiserte denne regjeringen for kutt i landbruket – på rammeområde 11. Solberg-regjeringen har kuttet denne posten, men når jeg ser på innstillingen, har faktisk Arbeiderpartiet og Senterpartiet kuttet ytterligere på rammeområde 11, landbruk.

Kan jeg tolke det dithen at Senterpartiet mener det er rom for enda større kutt i rammeområde 11 som dreier seg om landbruk?

Marit Arnstad (Sp) [11:11:10]: Nei, vi mener det er viktig å satse videre på ting som er knyttet til utvikling på landbrukssida, og vi mener at en del av de kuttene som regjeringen foreslo, var kutt som slo rett inn i viktige satsinger. Senest i dag ser vi det i forbindelse med satsinga på energiflis. At man der uten videre tar vekk 30 mill. kr fra en satsing, som er svært viktig for skogindustrien, slår svært uheldig ut. Det er den type direkte satsinger knyttet til landbruket vi ønsker å gå videre med, og som vi synes det er synd at denne regjeringen har kuttet på.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:11:57]: Representanten Arnstad snakket om at vi må satse videre på fastlandsindustrien. Det er jeg enig i. Kristelig Folkeparti og Senterpartiet er også sammen om en merknad når det gjelder mineralnæringen, som sier at vi må satse videre fordi den gir nye muligheter, det er økt etterspørsel, og vi har funnet gode og effektive metoder.

Jeg kjenner Senterpartiet som et parti som tenker i generasjonsløp, og som også tenker at føre-var-prinsippet ligger til grunn for politikken. Mitt spørsmål er da: Hvorfor skal ikke føre-var-prinsippet gjelde når det gjelder sjødeponi?

Marit Arnstad (Sp) [11:12:40]: Jeg tror at jeg og representanten er ganske enige når det gjelder mange av satsingene på fastlandsindustrien, både på landbruk og fisk, og jeg synes vi har hatt en god komitéjobb når det gjelder å bli enige om mange føringer knyttet til det.

Så tror jeg også vi er enige om store satsinger når det gjelder mineralnæringen, men vi er ikke helt enige i de

kravene som stilles det sjødeponi. Det er riktig. Der synes nok Senterpartiet at det som Venstre og Kristelig Folkeparti legger opp til, blir for omfattende, for detaljert og for byråkratisk. Vi er ikke uenig i at det skal stilles krav til sjødeponi, men vi synes at Kristelig Folkeparti og Venstre i sine merknader i dag gikk for langt i så henseende.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Else-May Botten (A) [11:13:45]: Vi nærmer oss jul, og julehandelen går sin gang utenfor dette huset selv i dag òg, tror jeg. Det pyntes til jul, det bakes, og det kjøpes julegaver for minst like mye i år som i fjor. Snart gjenstår det bare å ønske hverandre god jul og håpe på snø for å få skikkelig julestemning. Men det er ikke lett å treffe med værvarsler – selv ikke for min store helt Kristen Gislefoss i NRK. Ei heller er det lett å spå hvordan det økonomiske bildet vil bli i det nye året. Vil rentebanen gå opp? Går kronekursen ned?

Vi som politikere må legge rammer for det nye året som motiverer og stimulerer til nyetableringer, til investeringer og til trygge arbeidsplasser. Vi må ha statlige ordninger og et støtteapparat som smidig kan bidra til å utvikle nye produkter og tjenester, som vil øke effektiviteten, styrke konkurransekraften og stimulere innsatsfaktorene.

Værmeldingene i dag viser at norsk økonomi har det fineste været. Vi har klart lavest ledighet i Europa, vi har en høyere vekst enn landene rundt oss, og yrkesdeltakelsen er høy. Det vises stor vilje til å investere og skape verdier i hele landet. Men skyene kan bidra til mer krevende dager da det er viktig å være godt kledd for å ta disse utfordringene.

Under finanskrisen leverte Stoltenberg-regjeringen en aktiv næringspolitikk med ulike tiltakspakker for å holde hjulene i gang og bygge en bro over til nye muligheter og bedre vær. Arbeiderpartiet er opptatt av at det skal være enkelt å drive næringsvirksomhet i Norge, og at bedriftene skal kunne konsentrere seg om å skape verdier. Det var også utgangspunktet da tidligere næringsminister – og kanskje jeg kunne kalle ham «forenklingsminister» – Trond Giske startet den offensive jobben med forenklinger overfor små og mellomstore bedrifter. Han satte som mål å forenkle 10 mrd. kr fra 2011 til 2015 og hadde per 28. august i år levert 5,4 mrd. kr og gjennomført 35 tiltak. Det lå ytterligere 22 tiltak på statsrådets bord. De kan tas videre av nåværende regjering.

Det er òg litt underlig at Solberg-regjeringen melder Norge ut at EU-programmet COSME, som passet som hånd i hanske til regjeringens egen næringspolitiske retorikk, hvor ord som «vekstfremmende tiltak», «økt konkurranseevne» og «tilgang til det internasjonale markedet» blir brukt. For COSME skal være en døråpner for små og mellomstore bedrifter i EU-sammenheng, men også bidra industrielt i tredje land. NHOs Petter Brubakk oppfordret også regjeringen til å revurdere dette. Det kan det være god grunn til om svaret jeg fikk fra statsråden i finansdebatten, står seg. Hun sa dette var kuttet fordi det ikke virket. Men det er en merkelig forklaring når programmet begynner i januar 2014. Du må

se godt inn i krystallkula, skal du vite at det ikke virker!

Stoltenberg-regjeringen var opptatt av å ha en aktiv næringspolitikk og satset på næringer som har naturgitte fortrinn. Energi, miljøteknologi, marine, reiseliv og maritim næring var fem viktige satsingsområder, og det kan være fristende å utfordre næringsministeren på dette området: Er dette satsinger som også denne regjeringen vil ta videre?

I dette budsjettet løftet vi nye klynger fram. Nyvinninngen Global Centres of Expertise har vært av stor interesse for alle partier. For Arbeiderpartiet har det vært viktig å være tydelig i bestillingen til Innovasjon Norge på dette området. Pengene som er satt av, skal brukes til dette formålet. Vi merket oss også at regjeringens forslag om å kutte i de regionale utviklingsmidlene er med på å redusere bl.a. støtte til ulike klyngeprogram rundt omkring i fylkene. Det mener vi er feil vei å gå.

Kapitaltilgangen er viktig for næringslivet. Eksportkreditt Norge forvalter den statlige ordningen for finanstjenester til norsk eksport av kapitalvarer og -tjenester – dvs. statens eksportkredittordning. Ordningen skal bidra til at norske eksportører kan konkurrere på like vilkår som andre eksportører med tilgang til nasjonale eksportkredittordninger. For at Eksportkreditt Norge skal kunne tilby finansiering, må også GIEK og én eller flere kvalifiserte finansinstitusjoner stille som garantister. Ut fra ulike henvendelser fra aktører som er kunder i Eksportkreditt Norge og GIEK, mener vi det er viktig å se på innretningen som er med på å bidra til at Eksportkreditt Norge og GIEK videreutvikler seg som en konkurransedyktig eksportfinansieringsordning, og at vi ikke får en utvikling som bidrar til unødvendige krav og byrder som gir konkurransemessige ulemper for bedriftene.

Staten har store eierandeler i næringslivet. Et overordnet mål for statens forretningsmessige eierskap er at selskapene skal ha en god industriell utvikling, og at statens investerte kapital gir høyest mulig avkastning over tid. Arbeiderpartiet vil at staten skal være en stor eier i strategisk viktige deler av norsk næringsliv, og vi mener at staten som eier skal være en aktiv, langsiktig, forutsigbar og profesjonell aktør. Vi ønsker å ha et statlig eierskap for å sikre at viktige bedrifter og kompetanse beholdes og videreutvikles i Norge. Arbeiderpartiet vil opprettholde et sterkt offentlig og nasjonalt eierskap på om lag samme nivå som i dag. Det er derfor skuffende å se hvordan Solberg-regjeringen med et pennestøk legger opp til å selge alle statens aksjer i de to 100 pst. statlig eide bedriftene Entra og Mesta, uten noen form for prosess eller annen forklaring enn at det er viktig med privat eierskap. Er det virkelig viktig å ha private eiere til å drive drift og vedlikehold på veiene våre? Det er i alle fall ikke opplagt for meg.

Det er knyttet stor bekymring til todelingen av norsk økonomi. Jeg vil også si at jeg er bekymret for at regjeringen øker oljeavhengigheten. Vi leverte tiltakspakke til næringer som trengte hjelp i en krevende situasjon, som komitélederen sa. De siste tiltakspakkene kom til treforedlingsindustrien, hvitfiskindustrien og vekstpakke for fastlandsnæringene – alle for å bygge opp under fastlandsøkonomien.

Høyresiden snakket mye om sin bekymring for en todeling av norsk økonomi i valgkampen, men hadde de noen tanker om hva slags næringer den andre delen besto av, den som ikke drar nytte av olje- og gassaktiviteten? Ta f.eks. fiskeri: Det første man gjør, er å fjerne Marint verdiskapingsprogram, som var et målrettet tiltak for hvitfiskindustrien. Treforedling: Det første regjeringen gjør, er å fjerne det vi har levert gjennom innovasjonsprogrammet og energiflisordningen, som var målrettede tiltak for treforedlingsindustrien. Når det gjelder reiseliv, som har fått en egen satsing gjennom Innovasjon Norge og Nasjonalt Pilgrimssenter, ville regjeringen også fjerne den. Smelteverkene mistet CO₂-kompensasjonsordningen og fikk uforutsigbarhet igjen, for først ble den tatt vekk, og så kom den tilbake.

Skal vi gjøre noe med den todelte økonomien, må vi ha politisk vilje til å støtte opp under næringer på land som trenger det. En aktiv næringspolitikk skapes ikke gjennom fine ord i valgkampen, men vises gjennom handling når man har mulighet til å gjøre noe med den.

Oljeavhengigheten har økt med dagens regjering, ikke minst med tanke på at man har valgt økt oljepengebruk framfor tøffere prioriteringer. Dette kan vise seg å være en risikosport på sikt.

Næringslivet trenger at det blir ført en ansvarlig økonomisk politikk som trygger arbeidsplasser, og som gir stabile rammevilkår til næringslivet. De trenger forutsigbarhet og god dialog med politikere som kan ta grep når det er behov for det.

En liten parallell: Når man skal kjøre bil, er det et «must» at man har hendene på rattet. Tar man hendene vekk, kan det gå bra en kort stund, men brått lever man litt farligere. Slik er det også med næringspolitikken. Jeg har vært på mange bedriftsbesøk opp gjennom tiden, men jeg har ennå til gode å høre en bedriftsleder eller en tillitsvalgt som roper etter en passiv næringspolitikk.

Jeg tar med dette opp forslaget i innstillingen.

Presidenten: Representanten Else-May Botten har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Ove Bernt Trellevik (H) [11:22:55]: Representanten frå Arbeidarpartiet nemnde at Stoltenberg-regjeringa hadde kome med gode pakker under finanskrisa. Dette sette sjølvsaagt heile samfunnet og Høgre for så vidt pris på. Utfordringa til Noreg er den langsiktige konkurransekrafta, og representanten nemnde at dei vil jobba for nye investeringar og tryggja norske arbeidsplasser. Me så eigentleg veldig lite til dette i det budsjettet som Stoltenberg-regjeringa la fram. Me har òg sett veldig lite til dette i merknadane til Arbeidarpartiet no i komiteen. Dei merknadane me har sett, er klippa og lima – dei er kritiske til å retta kutt i forvaltning, verkemiddel og program. Så skuldar ein Høgre og Framstegspartiet for at dei brukar fine ord i valkampen og er lite handlingsorienterte. Me har kutta 7,1 mrd. kr i skattar og avgifter. 8. november kom NHO og sa at regjeringa Solberg la fram eit budsjett som var ein stor siger for norsk næringsliv.

Då er mitt spørsmål: I åtte år har Arbeiderpartiet valt ikkje å prioritera, heller ikkje i opposisjon – kvifor?

Else-May Botten (A) [11:24:05]: Det var et ganske bredt sammensatt innlegg på 1 minutt – det er viktig å få med masse.

Jeg tror at for Arbeiderpartiets del er det viktig at vi kan bidra til en aktiv næringspolitikk, der vi har en forutsigbarhet, der vi legger inn rammer. Da jeg nevnte i innlegget mitt at vi har satset spesielt på fem næringer i regjering, tenkte jeg vi kunne ta et eksempel som maritim næring, som har fått en egen strategi, der regjeringen har lagt rammevilkår for den næringen, som har fungert. Man har lagt inn ulike tiltak, og man har gitt den næringen en forutsigbarhet. Det de skrek etter før vi kom i regjering, var at det var veldig mye uforutsigbarhet å forholde seg til i den forrige høyre-regjeringen. Jeg tenker at forutsigbarhet er viktig. En aktiv næringspolitikk er også selvfølgelig viktig, men det at man satser på utdanning, forskning og utvikling, og det gjør man i dette landet, har også Stoltenberg-regjeringen vært svært aktiv på å bidra til – og næringene selv gjør det.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [11:25:24]: I min forrige replikk – til representanten Arnstad – var jeg inne på at Arbeiderpartiet og Senterpartiet har kuttet ytterligere, dvs. at de har kuttet mer enn det budsjettforslaget de selv la fram. Det gjaldt landbruk. På rammeområdet 9, næring, har Arbeiderpartiet og Senterpartiet gjort akkurat det samme. På andre områder, som ikke gjelder næring, men andre fagområder, har de også gjort nøyaktig det samme – de har kuttet mer enn det budsjettet de selv la fram.

Kan jeg da tolke det dit hen at Arbeiderpartiet og Senterpartiet synes at Stoltenberg II-regjeringens budsjettfor-slag var urealistisk og useriøst?

Else-May Botten (A) [11:26:08]: Jeg tror at det var veldig useriøst og kanskje vanskelig å levere det representantens parti sa i valgkampen, så man har kanskje kløpet seg litt i armen og tenkt at man må være litt mer realistiske etter at man har kommet i posisjon.

La meg si at når det gjelder landbrukspolitikken, har vi hatt en aktivitet der med tanke på økt matproduksjon. Det har også bidratt til å øke inntektene for gårdsbrukene – det har også kommet i media de siste dagene – og det er viktig å ha gode støtteordninger fortsatt.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:26:54]: I Norge har vi ca. 900 millioner kubikkmeter skog. Mens representanten Botten og jeg har vokst opp – siden 1960-tallet – har vi doblet det. Vi avvirker ca. 11 millioner kubikkmeter årlig. Hvis vi løfter blikket litt og ser til Sverige, har vi 30 pst. av ressursene, men vi bruker bare 10 pst. avvirkning, og vi har bare 3 pst. investeringer i forhold til det man har i Sverige.

Representanten snakket om Stoltenbergs fire viktige områder i næringspolitikken, og skog var ikke et av de områdene. Men representanten var innom treforedlingsindust-

rien og den pakken som kom der i våres. Når det er snakk om den pakken, gjenstår det å se om investeringene – mest i nord – gir noen avkastninger. Vi har vel ikke kommet så langt med tanke på tømmertransporten.

Mitt spørsmål er: Er representanten fornøyd med innsatsen overfor tre- og skogvirke de siste åtte årene?

Else-May Botten (A) [11:27:59]: Nå er det slik at utviklingen innenfor den næringen har vært krevende, og etter dialogen Arbeiderpartiet og regjeringen hadde med næringen, la vi fram en vekstpakke også for treindustrien. Jeg synes at det er feil vei å gå og redusere de investeringene som da ble gjort, ved at man fjerner energiflisordningen – at man bare tar bort ting istedenfor å bygge opp under den næringen som vi la til rette for. Dette er også en sammensatt næring, så det er mange ulike tiltak som må til. Det er krevende å få til den industrien og få den til å gå på skinner her i Norge. Det må vi som politikere være med og bygge opp under.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Gunnar Gundersen (H) [11:29:01]: Jeg må si at jeg er imponert, og jeg er ikke alene – administrerende direktør i NHO sa at den nye regjeringen har gjort endringer i statsbudsjettet som er viktige skritt i riktig retning. Hun siktet til satsing på næringsrettet forskning, på samferdsel, på kunnskap og på vekstfremmende skattelettelser. Bare på samferdsel klarte man i løpet av noen få dagers intensivt arbeid å øke bevilgningene med 1,5 mrd. kr. Det er ting som betyr noe for næringslivet.

Jeg tror debatten i dag kommer til å gjenspeile hvor forskjellig vi ser på verden. Det har vi allerede sett i de to hovedinnleggene. Når Else-May Botten legger vekt på forutsigbarhet – ja vel – er det forutsigbarhet at det blir forverring? Den rød-grønne regjeringen tok ikke tak i todelingsproblematikken, i vår konkurransekraftutfordring, eller i at produktiviteten i Norge er avsporet i forhold til kostnadsnivået. Tidligere næringsminister Giske blunket ikke engang da han sa at det ikke var bekymringsfullt at vi ikke er gode på innovasjon, og han tok heller ikke tak i at vi de siste fire årene har hatt negative nettoinvesteringer i det tradisjonelle næringslivet og Fastlands-Norge. Det er ganske bemerkelsesverdig at man ikke reagerte på at dette var hovedfaktoren bak at vi ble stående mer og mer på ett bein, nemlig oljen.

Vi ser også et eksempel i Dagens Næringsliv i dag, med eksportkreditt. Eksportkreditten i Norge var et område hvor Høyre jagde regjeringen fra skanse til skanse for i det hele tatt å få noe som fungerte. Nå står representanten Botten fram og tar ikke ansvar for egen politikk, men prøver å legge ansvaret over på en ny regjering for å finne løsningen på en eventuell byråkratiseringsproblematikk som Arbeiderpartiet har skapt. Det er ganske spesielt.

Næringskomiteen forholder seg til tre statsråder, og alle har uttrykt ganske høye ambisjoner på sitt område. Innen næring er det de utfordringene jeg allerede har vært inne på, med todeling og satsing på nytt næringsliv. I dagen ligger det fullmakter til at Mesta og Entra kommer til å bli

solgt – de fullmaktene kommer regjeringen til å få. Det er viktig at staten er eier mange steder, men vi skal ha en klar strategi bak eierskapet. Her har regjeringen varslet en eierskapsmelding. Jeg tror også at en styrking av det private eierskap kommer til å få en stor plass i den eierskapsmeldingen. En reiselivsmelding er også varslet. Det er en næring som til de grader er rammet av todeling, men som har et stort potensial i seg – det vet vi.

Det er, og har lenge vært, en gåte for meg hvorfor det er viktig for de rød-grønne å diskriminere det private norske lokale eierskap. Det er det man har gjort gjennom å stramme til formuesskatten, særlig på eierskap. Så det er godt å høre at komitélederen også er opptatt av det lokale eierskap, for det har vi ikke sett mye til de siste fire år. For meg er det private, mangfoldige eierskapet helt sentralt i å skaffe nye arbeidsplasser og satse på innovasjon og nyskaping, og vi er nødt til å bygge opp under det.

Konkurransopolitikken kommer til å bli helt sentral. Dessverre har ikke konkurransopolitikken veldig mange sterke forkjempere når det kommer til enkeltsaker. Det har særinteressene. Det er uhyre viktig at vi har et sterkt konkurransestilsyn som har en uavhengighet til politiske prosesser.

Når det gjelder handelspolitikken, har vi gledelig nok sett at det nå er blitt en løsning i WTO. Det er et veldig godt skritt framover. Det bringer meg i og for seg inn på ostetollen – for det er mulig at vi hadde lov til å gjøre det vi gjorde. Men for et lite land i en åpen og stor verden, som har mye av sin velferd fundert på handel, er det rett og slett ikke den måten vi behandler våre handelspartnere på.

Det bringer meg over på landbruk. Vi har en landbruksminister som har fått en uhyre frisk start. Vi vet at Riksrevisjonen har påpekt at virkemidlene i landbrukspolitikken er mange, de har til dels sterkt motstridende virkninger, og det er rett og slett behov for en opprydding og en kritisk gjennomgang av alt sammen. Så her ser jeg fram til en skikkelig dyneløfting. Fiskeri er en sterk næring, den forvalter et veldig godt ressursgrunnlag, og havbruk er jo bare en drøm for nasjonen.

Så vi har uhyre mye interessant å stille med. Vi steller nemlig med det som er fundamentet for Velferds-Norge – å sikre at vi, når vi skal ha en velferd på toppen av verden, også har et næringsliv som har rammevilkår og muligheter til å utvikle seg til verdens beste. Det skal næringskomiteen sørge for.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Knut Storberget (A) [11:34:17]: Vi har gjennom åtte år fått høre at det er de rød-grønne som har forårsaket at vi har – beskrevet fra representanten Gundersens side – en nærmest katastrofal situasjon knyttet til at vi er for oljeavhengige og har en todeling av økonomien, som han i mange runder, også i sitt innlegg nå, velger å fokusere veldig sterkt på. Det er en betydelig utfordring for Norge, også for de delene av landet hvor representanten Gundersen og undertegnede kommer fra.

Regjeringa har brukt to måneder på å sitte i konforene og lage sine alternative budsjetter, og har gjen-

nom de ukene som har gått, valgt å øke olje pengebruken i 2014. Man har også, for å komme så raskt som mulig til olje pengene, valgt å øke olje pengebruken også i inneværende år.

Blir vi mindre oljeavhengige av å øke olje pengebruken, slik regjeringa nå har foreslått?

Gunnar Gundersen (H) [11:35:19]: Ja, vi blir mindre oljeavhengige av å bruke pengene riktig.

Vi kan ikke fraskrive oss at vi er et særdeles heldig land, og oljefondet vokser raskere enn noen har tenkt seg. Vi vet at selv med den lille økningen som regjeringen sto for, bruker vi i prosent mindre av Statens pensjonsfond utland enn vi noen gang har gjort, i hvert fall den siste tida, hvor oljefondet har blitt så stort.

Jeg tror – og det synes jeg representanten Storberget skal skrive seg bak øret – at når pengene brukes på det de opprinnelig var tenkt å brukes på: vekstfremmende skattelletter, kunnskap, forskning, samferdsel og den type ting, reagerer heller ikke markedene negativt. Hvis han har fulgt med, ser han at ingen verken har kritisert eller lagt vekt på at det er litt økt olje pengebruk.

Vi skal tilbake til at vi faktisk fremmer Norges konkurransekraft, og det synes jeg regjeringen har gjort.

Marit Arnstad (Sp) [11:36:26]: Representanten Gundersen ser mørkt på næringslivet, og var i innlegget opptatt av at vi står mer og mer på ett bein, nemlig oljen – og todeling.

Spørsmålet er da: Hvorfor kutter regjeringen så kraftig i viktige og sårbare ordninger for fastlandsindustrien? Det spørsmålet må en jo stille seg, hvis en virkelig mener at dette er et problem. Et eksempel på det er den såkalte energiflisordningen, som nå avvikles – 30 mill. kr. Det er en ordning som har tidoblet uttaket av skogsflis siden 2009. Man er midt i oppbyggingen av en verdikjede, og her fjerner man med et pennestrøk 30 mill. kr. Næringen sjøl er overrasket. Det kommer langt flere søknader inn enn det fins midler til, og de mener at det gir lite forutsigbarhet å avvikle på den måten.

Syns Høyre og representanten Gundersen at det er god næringspolitikk å stoppe en ordning midt i oppbyggingen av en verdikjede på denne måten?

Gunnar Gundersen (H) [11:37:24]: Jeg vil bare korrigere representanten litt. Jeg ser ikke mørkt på ting – jeg ser lyst på det. Vi har fått en ny regjering, som har det rette fokuset, så nå ser jeg lyst på ting. Det er de siste åtte år jeg har vært litt mørk i spådommene, og det har i grunnen vært riktig, når vi ser på utviklingen.

Så til energiflis. Det er veldig interessant, for det er blitt et ganske stort marked. Nationen skrev at det var blitt ca. 900 000 kubikkmeter. Det betyr at vi støtter hver fliskubikkmeter med mellom tre og fire øre per kilowatt – altså mener jeg at regjeringen har ganske rett i at dette er blitt en verdikjede som egentlig kan stå på egne bein.

Representanten Arnstad vet godt at dette først og fremst er et kulturlandskapstilskudd, det er ikke noe som sånn sett

går til det profesjonelle skogbruket og den tradisjonelle treforedlingsindustrien.

Karin Andersen (SV) [11:38:25]: Nå har vi gjennomført en valgkamp der Høyre har påstått at særlig SV har hatt ansvaret for Norske Skogs feilslåtte investeringsstrategi i papir, og at det er grunnen til at det har gått dårlig i skogbruket i Norge.

Nå får vi også høre at en representant fra Hedmark, som til og med sjøl eier skog, ikke ser at energiflisordningen er utrolig viktig for skognæringen. Det mener i hvert fall de to store skogbruksorganisasjonene i innlandet, nemlig Glommen Skog og Mjøsen Skog. Lederen i Mjøsen Skog sier at tilskuddet har vært avgjørende, og at mange nå vil legge ned.

Det er alvorlig, for det er mange arbeidsplasser, og det er en viktig del av klimaforliket. Åtte av de fjorten TWh som skulle komme fra bioenergi, kommer fra energiflis. Når mange nå sier de vil legge ned, vil Gundersen snu synspunktet sitt og høre på næringen?

Gunnar Gundersen (H) [11:39:28]: Vel, vi får jo se om det er riktig at de vil legge ned. Det er, som jeg sa, blitt betydelige volumer. De har vokst kraftig. Jeg mener at enhver verdikjede i Norge skal ha som mål å stå på egne bein. Jeg mener vi kanskje har lyktes i å få en ny verdikjede på beina. Da får vi jo se hvem som har rett.

Jeg mener at aktørene – det har jeg også sagt til begge de aktørene som representanten Andersen nevner – heller bør rette fokuset mot å finne ut hvordan man nå kan stå på egne bein istedenfor å lene seg på en energiflisordning, og det har hele tiden vært en intensjon å få startet en ny verdikjede.

Og igjen: Det er først og fremst støtte rundt energitiltak og kulturlandskap dette dreier seg om – og det er viktig nok – men det har ingenting med den norske treforedlingen å gjøre. Jeg må minne Karin Andersen om at norsk treforedling er faktisk mye mer enn bare Norske Skog.

Presidenten: Replikskordskiftet er dermed omme.

Øyvind Korsberg (FrP) [11:40:57]: Norge har aldri hatt en så sterk forverring i konkurranseevnen som i årene etter 2005. Hver tiende krone som investeres her i landet, plasseres i fastlandsøkonomien, mens resten investeres i oljeindustrien. Et så lavt nivå har det ikke vært på investeringene i Fastlands-Norge siden 1970, ifølge NHO. Selselsettingsgraden har vært på en nedadgående trend siden 2008. Det er sjeføkonom Steinar Juel i Nordea som sier det, og det er bygget på en rapport som NHO har kommet med. Det er den arven vi har fått etter den rød-grønne regjeringen. Det er også utgangspunktet for Sundvolden-erklæringen – det samarbeidet og den erklæringen som er mellom regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet.

Det er mange grep som må tas. Det må tas mange grep innenfor de fleste områdene, innenfor alle næringene, innenfor alle sektorene. Dette tar tid. Fram til nå har regjeringen hatt kort tid på seg, men jeg er svært glad for at regjeringen virkelig er i gang på dette området.

Næringslivet er sammensatt. Små og mellomstore bedrifter er selve bærebjelken i det norske næringslivet. Det som er et faktum, er at over 99 pst. av bedriftene i Norge har 100 eller færre ansatte. De er selve bærebjelken i Distrikts-Norge og er de som på mange måter holder næringslivet i gang. Da er dette med forenkling et av de viktigste grepene regjeringen kan gjøre i så måte. Derfor er jeg glad for at det er et stort flertall i næringskomiteen – dvs. at det er en samlet næringskomité – som viser til at rapporteringskrav, skjemavelde, regelverk er tyngende for næringslivet. Vi skal følge opp den famlende starten som de rød-grønne hadde på dette området – ikke bare følge opp, vi skal øke takten betydelig. Og vi ser fram til at de rød-grønne vil være med på ferden, slik de skriver i innstillingen.

I en debatt som dette er det ofte slik at man kanskje kommer med litt kritikk av hverandre, men her vil jeg faktisk rose de rød-grønne, som også har tro på at denne regjeringen kommer til å gjøre noen skikkelige grep på dette området. Det skal de rød-grønne ha ros for.

Det er andre næringer som har utfordringer. En av disse næringene er landbruksnæringen. Det er ikke tvil om at norsk landbruksnæring og bøndene leverer kvalitet på et kjempehøyt nivå – så høy kvalitet at det virkelig tåler internasjonal konkurranse, dersom det hadde vært mulig. Det er en næring som også er gjennomregulert – og overregulert, en næring som får enorme overføringer. Det man ser etter åtte år med den rød-grønne regjeringen, er egentlig ganske skuffende. Det er reduksjon i jordbruksarealet, kornarealet er redusert, planteproduksjonen er redusert, osv. osv. Det har altså vært en næring som har gått fullstendig i feil retning. Derfor er jeg veldig glad for at landbruksministeren og regjeringen har varslet en ny kurs når det gjelder landbrukspolitikken, for å møte framtiden på en god måte. Det har forsvunnet 1 800 årsverk fra jordbruket. Det vil muligens forsvinne flere. Men det som er viktig, er at de som blir igjen, får så gode rammevilkår at de får en robust og solid økonomi med hensyn til det man gjør, og at man også får en fornyelse og en foryngelse innenfor den næringen.

Fiskerinæringen er selvfølgelig svært viktig. Det som gleder meg aller mest når det gjelder fiskerinæringen, er den formidable satsingen man har hatt på samferdsel. Uansett hvor man er og snakker med fiskerinæringen, er samferdsel det første temaet som bringes på banen. Å ha en regjering som både satser i år, og som kommer til å satse kraftig på samferdsel i årene framover for å få fisken ut i markedet, kommer til å være blant de viktigste grepene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ingrid Heggø (A) [11:46:22]: Det var noko representanten var veldig lite inne på i innlegget sitt, det som gjeld reiseliv. Men representanten Gundersen var inne på det og sa noko om betydninga for det, og det har eg lyst til å spørja litt om. Verdas flottaste og mest spektakulære sykkeløp, Arctic Race of Norway, er marknadsført i Noreg på over 160 kanalar, og det var ei god marknadsføring. Det gjekk for fyrste gong i sommar.

Representanten Korsberg har etter eiga utsegn vore

oppteken av å realisera dette sykkelløpet, men vi ser at det er bråstopp i reiselivssatsinga frå regjeringa si side og frå Innovasjon Noreg, og regionale utviklingsmidlar er det òg kutta kraftig i – nettopp det som finansierte bl.a. dette sykkelløpet. Òg innanfor fiskeri har det same skjedd. Skattekutt er ikkje med der.

Kva er det som gjer at reiseliv ikkje trenger draghjelp lenger, og kvifor er skattekutt til fiskarane ikkje vekstfremmande, som det er hevd?

Øyvind Korsberg (FrP) [11:47:30]: Reiselivet er et viktig satsingsområde for denne regjeringen. Forrige gang jeg satt i næringskomiteen, fremmet jeg forslag gang på gang for den rød-grønne regjeringen om at de skulle komme med en reiselivsmelding til Stortinget. Det ønsket ikke regjeringen.

Det reiselivet trenger, er 169 gode ambassadører for reiselivet som er lokalisert rundt omkring i hele landet – det er altså stortingsrepresentantene jeg nå snakker om. For reiselivet berører alle fagområder; det berører justis, det berører skatter og avgifter, det berører samferdsel, det berører næringspolitikken – og slik kunne jeg hele tiden holdt på. Derfor er det viktig at man får en samlende reiselivsmelding, slik at de midlene man stiller til rådighet, de føringer man stiller til rådighet, de endringene man gjør for reiselivet, kommer hele reiselivet til gode. På den måten ser vi faktisk hele landet – også når det gjelder Arctic Race of Norway.

Marit Arnstad (Sp) [11:48:39]: Jeg føler grunn til å oppmuntre Høyres og Fremskrittspartiets representanter litt, fordi arven etter de rød-grønne er at vi har Europas laveste arbeidsledighet og er det landet i Europa med nest høyest BNP, at vi er det sjette beste landet å starte bedrift i, og at verdien av selskapene på Børsen har økt kraftig. Så alt er ikke så dystert og så mørkt; det er mye bra.

Men når en er opptatt av fordelingen i norsk økonomi, og uttrykker bekymring for det, er det rett og slett vanskelig å forstå at den nye regjeringen har valgt å kutte så tydelig og markant i en rekke tiltak som berører nettopp fastlandsindustrien.

I tillegg må en også si at noen av skatteforslagene har fått, mildt sagt, uante effekter. Det å kutte i arveavgifta har f.eks. betydd at veldig mange enkeltmannsforetak sliter med store problemer. I mitt fylke viser en til at 40 overdragelser er framskyndet til før jul, nettopp fordi en skal unngå de uheldige virkningene av arveavgifta som ligger i regjeringens forslag.

Synes representanten fra Fremskrittspartiet at det er god næringspolitikk?

Øyvind Korsberg (FrP) [11:49:47]: Det er mye som er bra i Norge, det er ikke tvil om det. Men det blir i politikken som for så vidt også innenfor idretten, at hvis man slår seg til ro med at det er bra, går det bare nedover. Vi har faktisk ambisjon om å gjøre det bedre enn den forrige regjeringen har gjort. Så tøffe bør vi kunne være.

Vi er glad for at denne regjeringen reduserer skatte- og avgiftstrykket ganske betydelig, også når det gjelder arve-

avgiften. Så er det klart at når man gjør endringer i avgifter, når man gjør endringer også innenfor skatt, vil det ha noen virkninger. Der må jeg bare vise til det forliket som regjeringspartiene har inngått med Kristelig Folkeparti og Venstre, at man skal komme tilbake med hensyn til arveavgiften i revidert statsbudsjett for å se på virkningen av den. Vi har mottatt de samme innspillene som opposisjonen har gjort.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:50:52]: Representanten Korsberg og eg kjem frå same landsdel, same fylke, same by, til og med same øy – og heiar på same fotballag. Men i denne salen er vi ganske langt frå kvarandre, kanskje så langt som vi kan komme. Landsdelen vår er avhengig av direkte satsingar. Desse satsingane har regjeringa no kutta kraftig i. Enkelte er fjerna heilt, enkelte er kutta med ein tredjedel osv. Som plaster på såret har ein i staden bevega seg over på skattekutt, avgiftssenkningar, men vi veit at dette tilfører ikkje landsdelen vår og fylket vårt særleg mykje. Vi veit f.eks. at når det gjeld formue, vil berre halvparten her komme tilbake med tanke på det innbyggjartalet vi har. Dette vil favorisere dei store byane. Spørsmålet mitt til representanten Korsberg er: Trur han at bortfallet av dei satsingane som har vore i landsdelen vår, med det plaste- ret på såret som har komme med avgiftssenkningar, vil vere positivt for Troms?

Øyvind Korsberg (FrP) [11:52:06]: Jeg skulle ønske representanten som kommer fra samme by og heier på fotballag som meg, kunne være litt mer konkret i spørsmålsstillingen. Det er klart at når vi har en regjering som har en formidabel satsing på samferdsel, har det betydning for Tromsø, og det har betydning for Troms. Vi deltok i den samme valgkampen, og svært mange av de temaene som gikk igjen da, var satsing på samferdsel, dvs. mangel på satsing på samferdsel i den tidligere Stoltenberg-regjeringen, som representanten Knag Fylkesnes' parti var en del av. Så jeg er veldig glad for at vi har en regjering som satser på Troms, Tromsø og Nord-Norge.

Når det gjelder skatter og avgifter, betaler også nordlendinger betaler skatter og avgifter. Dersom det blir et avgiftskutt og en skattereduksjon, kommer det også nordlendingene til gode. Det gleder iallfall meg.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet over.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:53:30]: Forvalteransvaret forplikter oss til å sikre at dagens verdier forvaltes til neste generasjons beste, og at det skapes verdier som neste generasjon kan nyte godt av. Det viktigste vi som politikere kan gjøre, er å legge til rette for gode og forutsigbare rammevilkår for verdiskaping, slik at næringslivet kan skape trygge arbeidsplasser, og at overskuddet kan fordeles til viktige fellesskapsgoder. Derfor er bl.a. økningen til SIVA, som vi fikk til gjennom budsjettforliket her i Stortinget, viktig. Det samme gjelder SkatteFUNN-ordningen, som er en ordning der hver enkelt statlig krone øker FoU-innsatsen i bedriftene med det dobbelte.

Det er det framtidige, verdiskapende næringslivet som

skal bære kostnadene for kommende generasjoner. Vi må derfor make å se lenger enn dagens utfordringer og neste års bevilgninger og satse på framtidens løsninger: nytenkning, innovasjon og nyskaping. Det bør derfor være et mål at Norge skal være et av verdens mest nyskapende land, for det er innovasjon og nytenkning som kan drive Norge og verden framover.

En næring som de siste årene har gjennomgått fornyelse og også en påfølgende produktivitetsvekst, er landbruket. Med en årlig produktivitetsvekst på over 6 pst. er landbruket unikt. Men bak dette resultatet ligger det hardt arbeid, kloke hoder og innovative løsninger, til beste for neste generasjon, for oss som forbrukere, for næringsmiddelindustrien, ja også for bøndene. Budsjettforliket støtter nettopp opp under denne utviklingen, med en rekordstor satsing på innovasjon og utvikling i landbruket.

Vi må ha en landbrukspolitikk som gjør at ungdom som vil inn i næringen, tør å satse, slik at dattera, sønnen eller byjenta kan vurdere å kjøpe seg gård – kjøpe eller overta fra mamma eller pappa.

Stortinget sender i dag viktige politiske signaler gjennom en enstemmig innstilling på viktige hovedlinjer for landbrukspolitikken framover. Stikkordsmessig kan jeg nevne økt selvforsyningsgrad, økt matproduksjon, økt lønnsomhet, forutsigbarhet og bedre rammevilkår, som skal gjøre noe med rekrutteringen. Dette viser at det er bred enighet om bærebjelkene for norsk matproduksjon. Det er signaler fra et enstemmig storting i dag som er klinkende klare, at det ikke er ønske om radikale endringer i norsk landbrukspolitikk.

Fiskerinæringen har også en avgjørende rolle for norsk matproduksjon, verdiskaping og sysselsetting. I generasjoner har norsk fiskerinæring hatt stor betydning for lokalsamfunnene våre langs kysten og for hele landets velferd.

En bærekraftig forvaltning er avgjørende for å sikre at også framtidige generasjoner kan ha nytte av disse ressursene. Hensynet til levedyktige bestander må gå foran kortsiktige næringshensyn. Derfor er jeg også glad for at Kristelig Folkeparti i budsjettforhandlingene med Høyre og Fremskrittspartiet sammen med Venstre klarte å hindre innstramming i permitteringsreglene for fiskeindustrien, noe som er viktig fordi fisken ikke alltid er på «rett sted på rett tidspunkt».

Oppdrettsnæringen er også en av de sterkest voksende næringene vi har i Norge, og er kanskje en av de næringene som skal føre Norge videre etter oljen. Samtidig ser vi at oppdrettsnæringen har hatt og fremdeles har noen utfordringer knyttet til det å være bærekraftig. Men oppdrettsnæringen viser også samtidig med disse utfordringene vilje til omstilling. Vi ser at stadig flere og bedre løsninger tas i bruk knyttet til rømming, lakselus og avfall. Det er avgjørende at en så stor og massivt voksende næring har strenge krav til bærekraft. Derfor forventer jeg på vegne av Kristelig Folkeparti at statsråden har et sterkt søkelys på dette. Det dreier seg om Norges renommé, og det dreier seg om en god villaksforvaltning.

Jeg tror det viktigste vi kan gjøre som dagens politikere er å legge til rette for morgendagens generasjoner og tenke

nyskaping, innovasjon og gründervirksomhet. Der har vi et fortrinn, og det må vi ta vare på.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Odd Omland (A) [11:58:57]: Vi ser i Sundvolden-erklæringa at virkemiddelapparatet og Innovasjon Norge skal gjennomgå. Her vil en legge vekt på å videreutvikle virkemidler med størst mulig innovasjonseffekt, og en varsler også at landsdekkende virkemidler i Innovasjon Norge skal prioriteres. Distriktsrettede ordninger vil da sannsynligvis bli nedprioritert. Det kan etter Arbeiderpartiets mening ramme verdiskaping og næringsutvikling i store deler av landet. Så mitt spørsmål er: Deler Kristelig Folkeparti denne bekymringen? Merknadene i innstillingen kan tyde på det.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:59:39]: For Kristelig Folkeparti er det viktig at vi har gode rammevilkår for næringsindustrien sentralt, men også lokalt. Det viser vi i merknaden i dagens innstilling der vi bl.a. skriver at vi ser det som viktig at Innovasjon Norge har ordninger som har «lokale ringvirkninger». Det er viktig at vi har et næringsliv i hele landet.

Jeg er veldig glad for at det budsjettet som vi nå har til behandling, gir en stor økning innenfor samferdsel. Vi vet at det er viktig for mange bedrifter å ha gode veier – at det er asfalt, at det er åpent – når f.eks. fisken skal fram. Det vet vi er viktig for mange av våre bedrifter.

Marit Arnstad (Sp) [12:00:37]: Senterpartiet er helt enig med Kristelig Folkeparti i at landbruket har dyktige næringsutøvere. De er innovative og bruker tid og ressurser på arbeidet sitt, og de fortjener stabile, langsiktige og forutsigbare rammebetingelser. Jeg er derfor veldig glad for det klare og tydelige signalet som ble gitt i innlegget til representanten når det gjaldt det vi har samlet oss om i innstillingen, som jeg også synes er svært bra. Kristelig Folkeparti har spilt en viktig rolle i det å få enighet om linjene i landbrukspolitikken og også sende et signal videre til landbruksministeren som jeg oppfatter som nokså klart og tydelig. Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet står også sammen om andre forhold knyttet bl.a. til jordbruksavtalen og andre viktige strukturelle sider.

Det jeg blir nødt til å spørre Kristelig Folkeparti om, er: Hvordan ser Kristelig Folkeparti på regjeringens iver etter å reversere ostetollen, bygge ned dyrket mark, fjerne boplikt og odelsrett og fjerne prisregulering?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [12:01:37]: Takk for spørsmålet.

For Kristelig Folkeparti er det veldig viktig at vi får til forutsigbarhet. Derfor er det det viktigste ordet, kanskje, innenfor vårt område i samarbeidsavtalen. Jeg ønsker å gi det svaret til de bøndene som for noen år siden startet opp med ny virksomhet – om det var sauehold i Aremark, som er ulveområde, eller om det er de som lurte på om de skal overta etter faren sin. Det er forutsigbarhet de har bedt meg om å snakke om i åtte år. Det er det viktigste.

Kristelig Folkeparti – og egentlig en hel komitéinnstilling i dag – sier at vi skal gi forutsigbarhet. Da er det viktig med strengt jordvern, da er det viktig å ha inntekter til bøndene – det er avgjørende viktig.

Karin Andersen (SV) [12:02:38]: Kristelig Folkeparti har et stort ansvar nå for at vi har fått en regjering med Høyre og Fremskrittspartiet som er så tydelige på at de ønsker å redusere statens bidrag til norsk landbruk.

I tillegg: Jeg har lest Bondebladet med interesse, der jeg ser at den nye statssekretæren i Landbruksdepartementet sier:

«For denne regjeringen er det viktig å redusere skatter og avgifter. For å få dette til, må det gjøres kutt andre steder.»

Det høres ikke ut som et budskap som kunne komme fra Kristelig Folkeparti.

«På landbrukssida», sier hun, «er det ikke gjort store og dramatiske kutt, siden mesteparten er fredet gjennom jordbruksavtalen.»

Det høres heller ikke ut som et utsagn som kunne komme fra Kristelig Folkeparti. Spørsmålet er: Deler Kristelig Folkeparti disse verdivalgene, nemlig at det viktigste er skattelette, og da må man gjøre kutt andre steder, og at det er viktig i neste runde å få til kutt i jordbruksavtalen, for da kan man gi enda større skatteletter?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [12:03:44]: Det er nok slik at det er folket som har gitt landet en ny regjering ved valg 9. september.

Jeg er veldig glad for det vi sier i innstillingen som vi nå debatterer. Det er en samlet komité som sier at lønnsomheten må styrkes både gjennom økte inntekter og lavere utgifter. Så kan jeg gjerne også referere merknaden fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre og hva vi omtaler: Vi sier vi må øke målprisen, vi sier at inntekter kan bl.a. skje gjennom økte overføringer «over dette kapittelet», og «dette kapittelet» vi viser til, er jordbruksoppgjøret. Det er merknadene og signalene som disse fire partiene i denne salen sender til regjeringen. Dermed tror jeg også at representanten Andersen kan være litt beroliget: Det er ny hverdag, det er en mindretallsregjering som må forholde seg til Stortinget på en helt annen måte enn den regjeringen du representerte i forrige periode.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet over.

Pål Farstad (V) [12:05:06]: I forrige uke fikk finansministeren overrakt anbefalingene fra Holden III-utvalget. Et enstemmig utvalg er helt klar i sine anbefalinger: Norsk økonomi har godt av en oppbremsing i oljesektoren. Da vil vi unngå en bratt nedgang i oljeaktiviteten når oljen går mot slutten, samtidig som norsk økonomi ikke blir like hardt rammet om oljeprisen faller.

Dette er også kjernen i Venstres alternative statsbudsjett. Vi vil ha en oppbremsing i oljesektoren. Vi vil ha målrettede tiltak for å støtte de deler av norsk næringsliv som ikke er en del av olje- og gasssektoren. Vi snakker om marin sektor, landbruk, reiseliv og andre næringer

og sektorer med store utviklingsmuligheter. Det ligger her faktisk.

Dette gjør vi både i skattesystemet, gjennom å styrke det offentlige virkemiddelapparatet i SIVA og i ulike ordninger innenfor Innovasjon Norge, bl.a. gjennom bedre sosiale ordninger for selvstendig næringsdrivende og en storstilt satsing på forskning, særlig den næringsrettede.

Det er nødvendig med målrettede tiltak for å motvirke todelingen. Skal vi snu utviklingen, er det en rekke virkemidler som må iverksettes samtidig, og det må være reell vilje til å gjøre Norge mindre oljeavhengig – en reell vilje. Den viljen har Venstre. I tillegg er det svært viktig med en økonomisk ansvarlig politikk. Det er også en utfordring Venstre tar på største alvor.

De marine næringer – fiskeri, havbruk, biomarin ingrediensindustri – og andre næringer som bygger sin virksomhet på levende organismer i havet, har et enormt potensial i seg. Utallige rapporter og utredninger som er kommet det siste året – eller halvannet året – er tydelige på det. Denne framtidstro for marin sektor deler i høyeste grad også Venstre. Derfor var det positivt å registrere at det var bred politisk enighet i forrige storting nå før sommeren ved behandlingen av Meld. St. 22 for 2012–2013, Verdens fremste sjømatnasjon. Verdens fremste sjømatnasjon, det er en visjon som Venstre deler.

Det krever selvsagt mye av de marine næringsutøverne selv å få ut dette potensialet, men det krever også mye av oss som politikere. Ikke minst må det satses mer på FoU – forskning og utvikling i marin sektor. Det må satses mer gjennom Nofima, som vi vil styrke betydelig, Møre-forskning og andre regionale forskningsmiljøer likeså, og ikke minst må det satses mer på Havforskningsinstituttet.

Norsk fiskerinæring, lokalsamfunn langs kysten og norsk økonomi ville hatt en langt høyere verdiskaping hvis vi hadde gitt Havforskningsinstituttet mer å rutte med, til bestandsforskning, til forskning på sild, på makrell og andre arter for så vidt også. Det er uten tvil langt større mengder makrell i havet enn det forskerne fanger opp. Men vi kan ikke ta sjansen på å ta ut mer av bestanden uten at vi har forskningsinnsats og forskningsresultater som underbygger bestandsnivået, som på sin side er grunnlaget for kvotefastsettelsen – meget viktig.

Venstre er opptatt av at norsk fiskeflåte består av en solid havfiskeflåte og en solid kystflåte, både store og små kystfartøyer. For mange fiskere langs kysten er det langt til nærmeste fiskemottak. Spesielt gjelder det den minste flåten, sjarkflåten. Derfor er føringspenger og et godt utbygd nett av mottaksstasjoner nøkkelen til å gi et reelt tilbud til de minste kystbåtene. Dette skulle jeg gjerne sett at vi hadde mer av i budsjettet, men dette er noe som man må være oppmerksom på når man ønsker en robust kystflåte, og når man ønsker at verdifulle kystnære fiskeressurser skal utnyttes.

Det er kamp om arealene i norsk kystsoner. Havbruk er blant næringene som har behov for areal. For at kommuner skal finne det tilstrekkelig attraktivt å legge til rette for oppdrettsvirksomhet, ønsker Venstre, sammen med flertallet i komiteen, at spørsmålet om arealavgift for oppdrettsnæringen utredes. Vi konstaterer at både næringen og be-

rørte kommuner er enig i at en slik avgift kan være riktig for å sikre at kommunene får en andel av verdiskapingen av fiskeoppdrett. Saken begynner å bli moden.

Det er viktig å sikre Norge et fortsatt handlingsrom for en nasjonal landbrukspolitikk innenfor rammen av WTO og andre internasjonale avtaleverk. Alle land må sikres retten til en nasjonal jordbruksproduksjon bl.a. gjennom tollvern.

I tillegg til å produsere mat og trevirke må landbruket få en mer sentral rolle i å oppfylle samfunns mål om livskraftige lokalsamfunn, levende kulturlandskap og natur- og miljøgoder. Derfor er Venstre spesielt opptatt av jordvern, og av å stimulere til økt økologisk matproduksjon (presidenten klubber). Derfor er jeg glad for at vi gjennom forhandlingene med Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene tidligere i høst ble enige om å gi litt mer penger til Bioforsk på Tingvoll (presidenten klubber).

Presidenten: Tiden er ute, og det blir replikkordskifte.

Marit Arnstad (Sp) [12:10:42]: Jeg har respekt for at Venstre i høst har vært nødt til å inngå en budsjettavtale, at det binder partiets representanter i næringskomiteen, og at det har ført til at Venstre har vært nødt til å stemme for ting en åpenbart er imot. På en måte er det litt befriende at det også vises i innstillingen, at Venstre der sier at de ikke synes noe om den reduksjonen som skjer på bl.a. føringstilskuddet. For det er slik at verdifulle fiskeriressurser ikke blir utnyttet fordi man reduserer de virkemidlene man har, og da er både føringstilskudd og tilskudd til mottaksstasjoner viktig.

Spørsmålet mitt er egentlig litt framoverskuende: Vil Venstre kunne være vår, altså de rød-grønne partienes – som står bak en annen merknad – allierte ved framtidige korsveger når det gjelder å øke innsatsen nettopp til den type ordninger som føringstilskuddet innebærer? Det gjelder for så vidt også Nofima, som lå inne som en satsing i høst, og som jeg vet at også Venstre er veldig opptatt av.

Pål Farstad (V) [12:11:46]: Vi vil være med på gode tiltak også sammen med Senterpartiet, hvis det skulle være aktuelt. Nå har vi et fundament som vi står for. Vi har gjennom avtalen som ble gjort med Kristelig Folkeparti og de to regjeringspartiene, fått det kanskje aller viktigste grunnlaget for en positiv utvikling i fiskerinæringen, nemlig å sikre at Mørefeltene, Lofoten, Vesterålen og Senja ikke blir områder for oljeaktivitet.

Så er det helt klart områder som vi skulle ønske vi hadde kommet lenger på, definitivt også i forhold til fiskeripolitikken.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:12:47]: På veldig mange områder er eg heilt enig i merknadene frå Venstre, og for så vidt òg frå Kristeleg Folkeparti, i denne innstillinga. Det som er slåande med innstillinga, er at det er eit ganske markant skilje, vil eg seie, mellom det Senterpartiet og Arbeidarpartiet skriv i merknadene sine, og det Kristeleg Folkeparti og Venstre skriv, og, på den andre sida, det Framstegspartiet og Høgre skriv. Her er det rett og slett ei

form for ideologisk skilje, der SV og Venstre er enig i at næringsretta, målretta tiltak er viktig for å gi løft, mens den nye regjeringa trur mykje meir på generelle skattekutt. Kor lenge vil Venstre sitje og sjå på at satsinga som går gjennom næringskomiteen, forsvinn, og at meir blir overført til skatte- og avgiftssatsing?

Pål Farstad (V) [12:13:43]: Jeg takker for spørsmålet. Jeg takker også for tilnærmingen. Det synes jeg er positivt.

Nå er det jo slik for Venstre at vi har det fundamentet som vi har, med de avtaler som vi har inngått, og det er det som ligger i bunnen for oss. Enkelttiltak oppe på det vil vi komme tilbake til, og vi vil passe på at Venstres politikk og Venstres viktige områder kommer igjen i det samarbeidet som vi skal ha med regjeringspartiene framover, og i det samarbeidet vi skal ha i Stortinget. Jeg velger å svare slik.

Else-May Botten (A) [12:14:33]: Venstres representant er fra Møre og Romsdal, som meg, og i valgkampen snakket vi mye om nettolønnsordningen. Begge var veldig for nettolønnsordningen, men når vi leser innstillingen til budsjettet, ser vi at Venstre ikke er for lenger. De har heller ikke vært det tidligere, men i valgkampen var de veldig for.

Det er altså 1,7 mrd. kr som ligger i potten. Nå er Venstres innstilling at man fjerner 1,4 mrd. kr av det, så det er bare en liten slump som står igjen.

I merknadene står det veldig lange og gode forklaringer på hvorfor Venstre ikke vil ha denne ordningen, men jeg lurar rett og slett på om representanten kan fortelle meg hva som har skjedd siden valget og fram til nå, siden man da var veldig for, og nå er veldig, veldig imot.

Pål Farstad (V) [12:15:26]: I Venstres valgprogram står det ingenting om nettolønnsordningen, verken i den ene eller den andre retningen. Det var åpning for å kunne diskutere nettolønnsordningen, og at nettolønnsordningen var et tema som kunne være aktuelt for Venstre. Etter arbeidet med budsjettet er den ikke inne, og det er en prosess som har gått i Venstre, og som vi forholder oss til, vi som er i Venstre.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:16:14]: Det kviler ein stor grad av alvor over denne budsjettbehandlinga. Vi står midt i ein kritisk situasjon globalt, med klimaendringane som rasar, og her i landet, som veldig mange har vore inne på i denne debatten allereie, har vi ei todeling av norsk økonomi som på sikt kan svekke norsk velferd og utvikling. Derfor håper eg at denne diskusjonen ikkje berre blir ein runde med retoriske vendingar, men at vi tar på alvor den situasjonen vi er i, og at vi kan møte kvarandres argument på ein skikkeleg måte.

La meg ta utgangspunkt i havet. Havet har vore utgangspunkt for norsk vekst, utvikling, busetnad, mat osv. i tusenar av år. Vi har til tider hatt ei trøblete forvaltning av havet. No har vi ei, i ein global situasjon, god forvaltning av havet.

Vi veit at norsk velstand i framtida vil vere heilt avhengig av havet, med dei moglegheitene som er der, ikkje berre fiske, men akvakultur og utnytting av andre typar artar, til og med energiproduksjon, osv. Det er store moglegheiter i havet.

I eit sånt perspektiv er det ganske spesielt at regjeringa legg opp til å kutte tungt i dei direkte satsingane som handlar om havet. Ikkje minst når det gjeld dei regionane i landet som er nærast havet, meiner eg at ein legg opp til å kutte tungt i regional utvikling. Ein har nettopp lagt ned Fiskeridepartementet, ein kuttar tungt òg i Fiskeridirektoratet, ein kuttar i marin verdiskaping og i viktige utviklingssatsingar innanfor f.eks. torsk i merdar – som eg ser på som viktige satsingar. Fiskarane skal skattast hardare, og føringstilskot og lineegnetilskot, ting som ville leggje til rette for små båtar langs kysten, og som vi veit er viktig for verdiskapinga, blir kutta.

Kva fortel dette oss? For det første fortel det oss at regjeringa ikkje tar på alvor si eiga bekymring om ei todeling av norsk økonomi. Dette er framtidsnæringer. Det andre, meiner eg, er eit ideologisk skifte som regjeringa her legg opp til, der ein ikkje lenger trur på næringsretta tiltak, men på reduksjonar i formuesskatten eller arveavgifta skal vere redninga.

Kva fører det til? Jo, det vil bidra til ei sementering av dagens næringsstruktur. Det bidrar ikkje til å utvikle dei næringane der det ikkje er akkumulert stor kapital, men det bidrar til å sementere dagens næringsstruktur. Næringsretta tiltak er nøyaktig bygd for å få fart på ting som vi ønskjer å dyrke fram i framtida. Ei svekking bidrar òg til at det er dei store byane, dei store, rike områda av Noreg, som får den store veksten, mens regionar som der eg kjem frå, Nord-Noreg, vil vere taparar her, fordi vi har mindre av formuen i landet og mindre av arven, men vi har dei store moglegheitene, som vi treng at kapital blir investert i, som no blir fjerna av regjeringa. Og ikkje minst: Å satse på ein reduksjon av formue og arv, og den type tiltak, fører til at eigarskapet kjem på færre hender. Det er ikkje befolknings langs kysten som vil ta del i det store vekstløpet, det vil vere dei som allereie sit med stor kapital.

Eg meiner dette er historielaut. Noreg på sitt beste har nettopp handla om ei næringsretta satsing. Oljeeventyret er eit godt eksempel på det. Økonomane gjekk imot. Dei ville ha generelle satsingar. Det var ingeniørane som insisterte på at dette skulle vi få til. Det same med vassdragssatsinga. Noreg på sitt beste handlar om næringsretta satsing. Det handlar ikkje om å få til løft gjennom skatteutt.

For SV er dei viktigaste framtidsnæringerne akvakultur, bioøkonomi, IKT-sektoren – gjerne knytt til fornying av offentleg sektor – fornybar energi og smart industriproduksjon. Vi har trua på at det er mogleg å tenkje smart industriproduksjon framover i Noreg også. Men desse tinga kjem ikkje av seg sjølv. Det finst ikkje kapital der frå før. Kapitalen er i stor grad i eigedom og petroleumsindustrien.

I eit sånt perspektiv synest eg det er urovekkjande at Venstre og Kristeleg Folkeparti – sånn eg oppfattar det – representerer ei anna linje enn det Høgre og Framstegspartiet gjer, at dei sluttar seg til denne strategien, at dei sluttar seg til det som ein kan kalle for ei form for næringsnøytral linje – som vi veit er alt anna enn næringsnøytral.

Eg håper at vi framover får ein ordentleg diskusjon om korleis vi kan utvikle det norske næringspotensialet, med vekt på korleis skattar og avgifter ikkje kan bidra til å løfte f. eks. regionar i nord.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jørund Rytman (FrP) [12:21:39]: Sosialistisk Venstreparti har tradisjonelt lite fokus på næringsdrivende. Eksempelvis var gründerne og næringsdrivende ikke nevnt en eneste gang i SVs ca. 120 siders arbeidsprogram for to år siden. Når man kommer til hva SV ofte mener og ofte foreslår, er det høyere skatter og avgifter, og samtidig vil man kutte på investeringene til nye og bedre veier – to områder som rammer norsk næringsliv hardt.

Mener representanten Knag Fylkesnes at det er god næringslivspolitikke å kreve inn mer skatter og avgifter fra næringsdrivende og la veiene i Norge forfalle?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:22:21]: For det første stemmer det ikkje at det ikkje står noko om sjølvstendig næringsdrivande. Det er vel kanskje det at vi har brukt «sjølvstendig næringsdrivande» framfor «gründerar» og den type omgrep i vårt program.

Vi har ei ganske stor satsing i vårt program på næringsverksemd, dersom en har tatt seg tid til å lese dei kapitla. For det første ønskjer vi å styrkje evna til å ta risiko for nyetablerarar. Vi veit at det er eit hol der i det norske verkemiddelapparatet. Vi ønskjer å løfte det. For det andre ønskjer vi å gjere det enklare for sjølvstendig næringsdrivande å ta risiko, ved bl.a. å styrkje dei med sosiale rettar. Dette trur eg er eit område som eg kan tenkje meg at Venstre og Kristeleg Folkeparti også kan vere med på.

Når det gjeld veg, ønskjer vi ei utvikling der dei store veginvesteringane går bort frå byar, der byane satsar kollektivt, men der ein i distriktet satsar på veg. Vi veit at skal ein frakte dei store verdiane frå distrikta og til marknadene, treng vi ein god infrastruktur.

Gunnar Gundersen (H) [12:23:31]: Det er vel ikke akkurat noen overraskelse at Høyre og SV har forskjellig syn på en del ting, men jeg falt rett og slett av når representanten Knag Fylkesnes kunne påstå at kutt i skatter sementerer den eksisterende næringsstruktur. Er det noe vi vet, er det jo at dynamikken er uhyre stor i næringslivet. Gründere og småbedrifter, nystarter, står for mye av nyskapingen og står for mange av de nye arbeidsplassene. Det eksisterende næringslivet rasjonaliserer.

Det er rett og slett en underlig kobling, og jeg har aldri opplevd en næringslivsleder som er villig til å gå i fakkeltog for de regionale utviklingsmidler eller den type virkemidler. Han går i fakkeltog for reduserte skatter, økt samferdsel, økt satsing på forskning og utvikling.

Så jeg vil bare spørre: Hvor lang tid skal det ta før SV innser at næringslivet trenger egenkapital for å kunne både nyttiggjøre seg virkemidler og ha rygggrad til å bære nysatsinger?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:24:34]: Det skjedde vel ved opprettinga av SV. Vi har alltid trudd at det offentlege verkemiddelapparatet skal kunne bidra med kapital til næringslivet, spesielt i situasjonar der dei har ein god idé, men dei manglar kapitalen. Til det å gjere noko med skattane: Dersom ein ikkje har kapital, vil ikkje det å lette på skattetrykket gjere noko som helst med investeringsmoglegheitene til den som skal etablere seg.

Men det er jo mange ting representanten frå Høgre her tar tak i – for det første sementeringa. Dersom ein spør f.eks. berre folk i IKT-bransjen om kva dei tenkjer med omsyn til sementering av norsk næringsliv, vil dei seie at verkemiddelapparatet er for lite opptatt av dei. Så seier dei også at kapitalen i Noreg er altfor tradisjonell, bind seg opp for mykje i ein eigedomssektor som har altfor gode kår, eller i ein petrosektor som har altfor gode kår. Det er jo openbert her at dynamikken som vi er ute etter, ikkje er god nok, spesielt dersom ein er opptatt av å gå laus på todeling av norsk økonomi. Det skjer jo rett og slett ikkje nok bevegelse frå ... (Presidenten klubber).

Line Henriette Hjemdal (KrF) [12:25:44]: Representanten Knag Fylkesnes begynner med to gode resonnementar om klimaendringar og todelingen av norsk økonomi, og ber oss om at vi skal ta disse på alvor og ikke bare kjøre retoriske poenger. Det er jeg enig i, og derfor ønsker jeg å ta representanten på alvor når det gjelder disse tingene.

Videre ute i innlegget kom representanten inn på at et av de områdene SV vil satse på, er bioøkonomi. Det er undertegnede meget opptatt av. Min utfordring er da: Hvilke endringer vil vi se fra SV med hensyn til bioøkonomi og satsing på det også de neste fire årene, siden SV, med åtte år i regjeringskontorene, ikke har satset på dette?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:26:35]: Eg takkar for spørsmålet. Det gir meg ei god anledning til å seie litt om kva for moglegheiter som faktisk ligg i bioøkonomien.

Noreg har jo, som representanten Hjemdal har vore inne på tidlegare, mykje skog, vi har mykje trevirke. Spørsmålet er: Kva skal vi gjere med det? Skal vi koke det, brenne det, skjere det osv.? Eg trur at framtida ligg i ein god miks av dette, men der vi legg til rette for at det offentlege bidreg til at det skjer ei offensiv teknologiutvikling, sånn at ikkje dette blir eit spørsmål om berre arbeidskraftskostnader, men at ein rett og slett gjennom den gode miksen Noreg har gjennom høg kompetanse og god teknologievne, bruker det offentlege verkemiddelapparatet på beste vis til å fremje desse viktige næringane, som vi finn over heile landet. Så vi vil kome tilbake til denne satsinga, det kan eg love. Kanskje vi – SV og Kristeleg Folkeparti – har noko å snakke om då.

Presidenten: Replikskordskiftet er over.

Statsråd Monica Mæland [12:27:49]: Den overordnede målsettingen for regjeringens næringspolitikk er størst mulig verdiskaping i norsk økonomi.

Det er vår oppgave å legge til rette for et næringsliv

som er bærekraftig, nyskapende, kunnskapsbasert og omstillingsdyktig. I budsjettet satser vi derfor på kunnskap, styrking av næringsrettet forskning og forenkling av krav og regler myndighetene pålegger næringslivet.

NHOs økonomibarometer ble lagt fram for to uker siden. Det viser at forventningene til norske bedrifter har til økonomisk vekst i hjemmemarkedet, nå er på det svakeste siden finanskrisen. Norges Banks regionale nettverk meldte også om nedjusterte forventninger til veksten framover.

Men i Norge har vi fortsatt en levestandard i verdens toppen. Vi har høy sysselsetting og lav arbeidsledighet. Årene etter finanskrisen har vært gode, spesielt sammenlignet med resten av Europa, som fortsatt sliter med lav vekst og høy arbeidsledighet.

Regjeringen tar på alvor bekymringene næringslivet har. Alt er ikke rosenrødt i Norge heller. Husholdningene har høy gjeld. Kronekursen hjelper noe, men deler av konkurranseutsatt virksomhet sliter med høye kostnader. I budsjettet for 2014 legger derfor regjeringen opp til å styrke næringslivets konkurransekraft både på kort og lang sikt.

Regjeringen vil framover legge til rette for økt satsing på næringsrettet innovasjon og forskning. Dette er avgjørende for vår evne til langsiktig verdiskaping. Næringsrettet forskning og innovasjon må skje i et samarbeid mellom stat og næringsliv.

Regjeringen legger også vekt på at Norge skal ha et stabilt og konkurransedyktig finansierings- og garantitilbud for norske eksportører. Staten sikrer dette gjennom garantiordninger i GIEK og lånefinansiering fra Eksportkreditt Norge AS.

Regjeringen vil også bidra til en enklere hverdag gjennom forenkling av myndighetspålagte krav og regler. Vi ønsker at gründere, bedriftseiere og ansatte skal bruke mer tid på verdiskaping – og mindre tid på utfylling av skjemaer.

Det skal arbeides målrettet for å redusere offentlig byråkrati. Vår målsetting er å redusere næringslivets kostnader – ved å etterleve myndighetspålagte rapporteringskrav – med 25 pst. sammenlignet med kostnadene i 2011.

Forenklingsarbeidet er godt i gang, og regjeringen vil følge det opp videre.

Norge vil fortsatt ha et betydelig statlig eierskap i næringslivet. Eierskapet må forvaltes profesjonelt og forutsigbart, og regjeringen vil føre en eierskapspolitikk som gir rom for eiermangfold og verdiskaping. Regjeringen vil konkretisere dette nærmere i en ny eierskapsmelding, som vi tar sikte på å legge fram for Stortinget i løpet av våren 2014.

Næringspolitikken utformes ikke i et vakuum i Nærings- og handelsdepartementet. Finans- og skattepolitikk, kunnskaps- og arbeidspolitikk, samferdsels- og miljøpolitikk – alle disse områdene setter viktige betingelser for næringslivet.

Sammen med Nærings- og handelsdepartementets mange virkemidler er det summen av disse rammebetingelsene som utgjør regjeringens næringspolitikk.

Fra 1. januar 2014 opprettes et nytt nærings- og fiskeri-

departement, som i tillegg til ansvarsområdene fra dagens nærings- og handelsdepartement vil omfatte fiskeripolitikk, konkurransepolitikk og selskapslovgivning.

Fiskeri- og havbruksnæringen er en framtidsnæring med høy verdiskaping. For å bidra til videre vekst vil regjeringen i enda større grad se næringen i sammenheng med virkemiddelapparatet og handelspolitikken.

Dette kan bidra til å styrke konkurransekraften til norske arbeidsplasser og motvirke todelingen i norsk økonomi.

Regjeringens budsjettforslag på Nærings- og fiskeridepartementets områder bidrar til stabile rammevilkår og en aktiv næringspolitikk som fremmer norsk verdiskaping både for 2014 og i årene som kommer. Som varslet i brev til Stortinget vil jeg for ordens skyld gjøre Stortinget oppmerksom på at opprettelsen av Norsk Design- og Arkitektursenter utsettes til 1. mai 2014, og at tilskudd til de to nåværende stiftelsene dekkes av bevilgningen til det nye senteret.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Else-May Botten (A) [12:32:22]: Signalene fra næringslivet den siste tiden om en utvikling der Eksportkreditt Norge AS i stadig større grad opererer som en selvstendig kommersiell aktør i markedet, er noe å ta med seg framover. Det meldes om at låneavtalene har blitt mer omfattende, og at det er mer unødvendige reguleringer og stadig større gebyrer.

For at ordninger skal være konkurransedyktige, er det viktig at statsråden har dialog med næringen. Derfor synes jeg det er veldig positivt at næringsministeren var på Sunnmøre forrige uke. Jeg regner også med at hun der fikk innspill når det gjelder denne saken.

Mitt enkle spørsmål er: Hvordan tar statsråden tak i disse signalene med hensyn til å håndtere dette framover?

Statsråd Monica Mæland [12:33:10]: Jeg har registrert oppslaget i Dagens Næringsliv i dag med en viss grad av forbauselse, må jeg nok si, for som spørteren vet, har jeg reist en del rundt. Jeg har vært både på Møre og i Bergensregionen og snakket med maritime næringer.

Det spørsmålet jeg alltid stiller, er hvorvidt GIEK og eksportkredittordningene våre fungerer. Svaret på mitt spørsmål har utelukkende vært ja. Jeg har også i alle sammenhenger føyd til at skulle det være synspunkter på dette, som man f.eks. ikke ønsker å ta opp i plenumsmøter, er man hjertelig velkommen til å komme med meldinger til oss. Vi er innstilt på å ta signalene på alvor og gå gjennom ordningene, men hittil er næringslivets tilbakemeldinger til meg, at de fungerer godt.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [12:34:08]: Statsråden var i sitt innlegg opptatt av at man ønsker å styrke næringsrettet forskning, og at næringspolitikken ikke skjer i et vakuum. Tidligere i denne debatten har dette med at regjeringen har valgt å kutte støtten til

COSME i neste års budsjett, vært framme. Hva skyldes det?

Statsråd Monica Mæland [12:34:38]: Vi har gjort oss noen erfaringer. Generelt tror vi at mange av EU-programmene er veldig gode, og vi er med. Men når det gjelder COSME, er det et nytt program i samme gate som et tidligere program vi har vært med i siden 2008 – et program som blir forkortet SIP. Det handlet om innovasjon og konkurransekraft.

Dette er programmer som næringslivet bare delvis har hatt nytte av, og det er veldig kostbare programmer. COSME vil f.eks. koste 450 mill. kr i programperioden.

Vi står fritt til å melde oss på, vi kan også delta gjennom det programmet vi allerede er med på, Horisont 2020, men vår vurdering er at næringslivets nytte av programmet på det nåværende tidspunkt ikke står i forhold til de kostnadene dette har.

Marit Arnstad (Sp) [12:35:29]: Det er ikke noen tvil om at dette næringsbudsjettet fra regjeringen er en dreining i næringspolitikken, fra en aktiv og målrettet næringspolitikk til skattelette. Det viser næringsbudsjettet når det kuttes i treindustrien, distriktsreiselivet, ordninger innenfor marin sektor, hvitfisksektoren og andre ordninger innenfor fiske og landbruk. Og det erstattes med skattelette.

Men av de 8 mrd. kr man har til skattelette, er det bare 0,8 mrd. kr som er direkte næringslivsrelatert. Så får man en mineraloljeavgift på toppen – som en økning som nesten nuller ut igjen de 0,8 mrd. kr. Statsråden vil vel si at vi har fjernet arveavgiften. Men dette rammer enkeltpersonforetak beinhardt, og mange framskynder overdragelser fordi de har store tap knyttet til fjerning av arveavgift.

Hva mener statsråden om det faktum at enkelte mener de kan tape nesten 500 000 kr på å vente på de nye reglene fra regjeringen, og heller framskynder overdragelser fordi det får en sånn negativ effekt?

Statsråd Monica Mæland [12:36:34]: Generelt er det vår vurdering at vi har lagt fram et veldig godt budsjett for næringslivet. Tilbakemeldingene fra næringslivet er veldig, veldig gode med hensyn til satsingen på samferdsel og satsingen på skattelett. Vi må huske på at 99 pst. av bedriftene har mindre enn 100 ansatte. To tredjedeler – ifølge Virke – er familieeide.

Det er klart at formuesskatten og kutt i arveavgiften betyr noe for næringslivet. Vår satsing på forskning og innovasjon betyr noe. Tilbakemeldingene er gode. Så er det slik at noen har meldt tilbake – jeg vet ikke helt om jeg deler beskrivelsene til alle, disse får vi gå igjennom – at avskrivningsregler som følge av arveavgiften ikke lenger får samme betydning. Det er selvsagt, når avgiften forsvinner, forsvinner også avskrivningsreglene. Dette skal vi komme tilbake til.

Pål Farstad (V) [12:37:33]: Jeg vil takke næringsministeren for innlegget. Spesielt merket jeg meg, som det var sagt her tidligere, dette med næringsrettet forskning, som jeg håper vi skal få et enda større løft på etter hvert.

I likhet med det jeg påpekte i innlegget mitt, fikk regjeringen i forrige uke overbrakt anbefalinger fra Holden III-utvalget, et utvalg der både LO, NHO og Virke sto bak de enstemmige anbefalingene. Jeg synes utvalget pekte spesielt på to interessante ting. Det ene er det jeg tok opp i innlegget – om at norsk økonomi har godt av en oppbremsing i oljesektoren, og at en da vil unngå en bratt nedgang i oljeaktiviteten når oljen tar slutt. Det andre er at arbeidsinnvandring motvirker flaskehalsproblemer i norsk næringsliv og økonomi, samtidig som det bidrar til å dempe presset på lønninger i flere sektorer. Dette er Venstre enig i.

Er dette noe som også deles av næringsministeren?

Statsråd Monica Mæland [12:38:32]: Tilgangen på arbeidskraft – og kompetent arbeidskraft – er en krevende situasjon. Det melder næringslivet fra flere sektorer, så dette er noe vi er nødt til å komme tilbake til, og som vi er innstilt på å se på. Det inkluderer selvsagt også arbeidsinnvandring.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:38:56]: Eg har tidligere prøvd å få eit skikkeleg svar frå næringsministeren på eit spørsmål som ligg meg nært. Når denne debatten no først tar av: Vi kan vel vere så ærlege å seie at det ikkje er verkemidla som ligg i Næringsdepartementet, eller det tidligere Fiskeridepartementet, som er viktig for denne regjeringa. Det er verkemidla som ligg i Finansdepartementet, og dels også i Samferdselsdepartementet, som eigentleg er det viktige satsingsområdet til denne regjeringa. Men det har sine veldig negative utslag.

For min landsdel, Nord-Noreg, er det slik at ei satsing på skatt, faktisk fører til at det går pengar som kunne vore brukte til investeringar der, ut av vår landsdel. Då endar vi opp i denne situasjonen: Ja, det blir satsa bitte lite meir på vegar, men når ein nedprioriterer satsing på næring, hjelper ikkje auken til vegar spesielt mykje. Ein treng rett og slett satsing på næring også.

Spørsmålet mitt er: Ser ministeren dilemmaet i nord?

Statsråd Monica Mæland [12:40:04]: Et av stedene jeg har besøkt de siste ukene, er nettopp Troms. Jeg har også besøkt Hamar, for den del. Når jeg hører at næringsrettet forskning bare vil treffe byene, er svaret på det nei. Det vil treffe forskningsparken på Hamar, det vil treffe forskningsparken i Tromsø. Jeg vet at det er relativt jevnt fordelt, og de gode ideene er fordelt. Poenget er å ha ordninger som treffer, og som har framtiden foran seg.

Det er også slik at 99 pst. av bedriftene har under 100 ansatte. To tredjedeler er familieeide. Det betyr at formuesskatten treffer Nord-Norge, det betyr at arveavgiften som fjernes, treffer Nord-Norge. Samferdselsinvesteringene treffer Nord-Norge. Nord-Norge er en del av Norge, disse tiltakene treffer Nord-Norge, og jeg tror at dette er et veldig bra budsjett også for Nord-Norge.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Knut Storberget (A) [12:41:05]: Jeg har brukt noen av de første ukene i denne sesjonen til å besøke noen av dem

som skal nyte godt av den optimismen og den forutsigbarheten regjeringa har varslet nå vil inntre for fullt i næringslivet. De to jeg har lyst til å trekke fram fra denne talerstolen, er to unge bønder – Åsmund Nymoen fra Tolga og Per Magnus Værdal fra Inderøy – som har investert veldig mye i gårdsdrift med både melkeproduksjon og turisme, og som på mange måter representerer det vi alle ønsker oss for at vi skal bli mer sjølberget når det gjelder mat. Vi skal produsere mat, den skal bli bedre, og vi skal også skape mer næringsutvikling knyttet til primærnæringene. De er to utmerkede kandidater for dette.

Grunnen til at jeg besøker dem, er først og fremst å teste hvordan det ligger an nå. Er det slik at det er mer optimisme med de signalene vi har fått fra regjeringa når det gjelder særlig landbrukspolitikken? Svaret er nedslående. De signaler som er kommet fra regjeringa så langt, har ikke bidratt til mer optimisme. De bidrar ikke til at flere ønsker å gå inn i denne næringa – det er snarere tvert imot tiltak som tilrettelegger for å gå ut av næringa.

Vi kan nevne sak etter sak som er kommet fra regjeringa knyttet til primærproduksjon, og særlig landbruket – f.eks. tollvernet. Er det en sak, slik den så langt er håndtert fra den nåværende regjering, som har bidratt til mer optimisme i landbruket, og som bidrar til mer forutsigbarhet – altså at vi vet hvilke rammebetingelser vi har til enhver tid og til neste år? Svaret må åpenbart være nei.

Til spørsmålet om jordvernet: Vi så landbruksministeren gikk ut når det gjaldt konkrete jordvernssaker og nærmest – etter mine begreper – skapte en ny praksis fra Landbruksdepartementets side, hvor man er de første som går ut og nærmest åpner opp for full avvikling av verdifull dyrket mark, og hvor det i så måte ser ut til at det er IKEA som bremser.

Det samme gjelder signalene knyttet til jordbruksoppkjøret og den konkrete budsjettstøtten: Ligger det mer optimisme, ligger det mer forutsigbarhet i de signalene vi har fått fra regjeringa der? Nei, det er signaler som går i motsatt retning av hva mange yngre og nyetablerere faktisk ønsker seg: at man skal kunne drive produksjon, og at den skal være lønnsom.

Så har vi de konkrete budsjettgrepene som vi nå skal vedta. Er det optimisme og forutsigbarhet i det og i de vedtakene som flertallet nå beslutter? Etter mine begreper er svaret helt klart nei.

Vi har også betydelige kutt når det gjelder forskning som skal peke framover i landbruket, kutt når det gjelder – som flere har vært inne på – energiflisordningen og trebasert innovasjon. Det er i det hele tatt signaler som bidrar til at man ikke rekrutterer inn, men at man i større grad rekrutterer ut.

De skatteskjerpelsene som faktisk kommer, i form av at jordbruksfradraget får mindre verdi og at arveavgiftavviklingen innebærer en avskrivningsmodell som betyr en betydelig økt skattebyrde for dem som går inn og ønsker å satse, gjør det heller ikke noe lettere. Det skaper ikke optimisme, og det skaper heller ikke forutsigbarhet. I så måte er det trist at det er disse signalene som så langt er kommet fra regjeringa når det gjelder en av de kanskje aller viktigste næringene vi står overfor, netti-

opp for å kunne skape et alternativ til en todelt økonomi.

Jeg vil bruke noe av mitt innlegg her i dag til å gi ros til Kristelig Folkeparti og til Venstre – jeg skulle ønske at representanten Farstad hadde kunnet snakket hele innlegget sitt ut, for jeg er spent på hva som sto i resten av manus. Men jeg må bare si at jeg syns det er bra at disse to partiene nå mønstrer så sterkt inn i dette og disse problemstillingene, og etter mine begreper parkerer veldig mange av de signaler og forslag som faktisk kommer fra regjeringa. Det fortjener honnør, for dette er viktigere enn bare partipolitisk spill alene.

Derfor er det et håp fra min side og fra Arbeiderpartiets side at man i framtida får en politikk som retter seg inn mot dem som vil inn i næringa, og ikke bare dem som skal forlate næringa. Landbrukspolitikken må bli noe mer enn at det skal være gunstigere å selge og billigere å dø.

Statsråd Elisabeth Aspaker [12:46:16]: Den 9. september ga velgerne Høyre og Fremskrittspartiet et historisk mandat til å danne ny regjering. Dette samarbeidet har resultert i en ny retning for Norge og en ny retning for fiskeripolitikken.

Sjømatnæringen er en av Norges største eksportnæringer og har et betydelig potensial når det gjelder å produsere mat til en stadig voksende verdensbefolkning. Jeg vil særlig løfte fram tre momenter fra Sundvolden-erklæringen som vil fremme vekst i fiskeri- og havbruksnæringen.

For det første: Regjeringen vil føre en næringsrettet politikk der friere rammer skal bidra til bærekraftig vekst. Norge kan allerede være stolt over at vi har en næring nesten uten subsidier, og det er denne retningen regjeringen ønsker å fortsette i.

For det andre: Regjeringen vil satse på kunnskap og forskning. Forskning er et essensielt virkemiddel for å fremme sjømatnæringens vekstpotensial både når det gjelder teknologi, bærekraft og nye næringer.

For det tredje: Regjeringen vil gi høy prioritet til forskning og modernisering. Både aktører i næringen og forvaltningen må slippe å forholde seg til tungvinte systemer og rutiner som hindrer effektivitet og svekker konkurransekraften i vår tredje største eksportnæring.

Vi har allerede konkrete planer for endringer som skal gjøres. Når det gjelder fiskeripolitikken, mener vi at fremtidsrettede og gode rammebetingelser vil kreve justeringer også i strukturpolitikken for fiskeflåten. Regjeringen har allerede sendt på høring forslag om å reversere endringene som ble gjort i reglene for kystfiskeflåten tidligere i år, der det ble innført utvidet avkorting ved strukturering.

For havbruksnæringens del legger regjeringen opp til økning i produksjon og lønnsomhet innenfor bærekraftige rammer. For å bidra til denne veksten vil vi gi kommuner som stiller arealer til disposisjon, 40 pst. av inntektene fra de 45 nye oppdrettskonsesjonene som ble utlyst tidligere i år.

For å få til de retningsendringene jeg har presentert, har vi i budsjettet for neste år gjort et kutt i Fiskeridirektoratets driftsbevilgning og i tilskuddet til sikkerhetsopplæring for fiskere. Vi har også reversert tiltakspakken for hvitfisknæ-

ringen. Selv om dette er vanskelige prioriteringer, mener regjeringen det er riktig vei å gå for å kunne gjennomføre de endringene vi mener er nødvendige, og som peker fremover.

Deler av næringen, spesielt hvitfisk, er i en krevende situasjon med rekordhøye kvoter samtidig som våre viktigste eksportland sliter økonomisk. Der den forrige regjeringen ville bruke subsidier og tilskudd for å støtte en næring som sliter, ønsker denne regjeringen nå å legge til rette for økt vekst gjennom friere rammer og mer forskning. Regjeringen mener at dette på lengre sikt vil bidra til en mer robust og lønnsom fremtidsnæring.

Det nedsatte NOU-utvalget for sjømatindustrien, som skal levere sin rapport ved utgangen av 2014, forventes å gi viktige svar på hvordan vi skal få til bedre lønnsomhet i alle deler av fiskerinæringen. Det er et stort tankekors at mens eksportert volum av torsk i år har økt med over 40 pst., har eksportverdien økt med knappe 4 pst.

Kuttene regjeringen har foretatt, har også gitt mulighet til å satse stort på forskning neste år. Vi er tilfreds med å kunne foreslå over 55 mill. kr mer til marin forskning i 2014 sammenlignet med 2013. Disse midlene skal bl.a. gå til havbruksforskning, forskning på bioressurser fra havet, teknologiutvikling og markedsforskning gjennom Norges forskningsråd.

Gjennom Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet styrker vi overvåkingen av havbruksnæringens miljøpåvirkning. I tillegg sørger vi for et løft på 15 mill. kr til økt overvåking av fremmedstoffer i sjømat i regi av forskningsinstituttet NIFES. Disse prioriteringene vil bidra til bedret lønnsomhet i sjømatnæringen og være et viktig bidrag til en bærekraftig produksjonsvekst av sunn og trygg mat. En slik politikk er fremtidsrettet og vil komme Norge og norske arbeidsplasser til gode.

Norge er et lite land, men vi er en stor global aktør innen sjømat. Vi er verdens nest største sjømateksportør – etter Kina – og vi kan spille en betydelig rolle som leverandør av sunn mat til verdens befolkning. Vi har alle forutsetninger for å kunne høste den blå åkeren på en bærekraftig måte. Vi har bygd kompetanse over tid, og vi har aktører i næringen som ønsker å spille på lag med myndighetene for å gjøre dette til en enda mer verdiskapende næring langs kysten og for nasjonen.

Det er regjeringens klare ambisjon at fiskerinæringen skal være like viktig i fremtid som i fortid, og det er ingen uenighet i denne sal om at Norge skal ta mål av seg til å bli verdens fremste sjømatnasjon. Veksten skal være bærekraftig og miljømessig forsvarlig. Også det tror jeg vi alle sammen er helt enige om.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ingrid Heggø (A) [12:51:31]: Ministeren var i innlegget sitt oppteken av vekstpotensialet i sjømatnæringa, men ein tek jo vekk alle verkemidla og verktøyet.

Så er det sagt veldig mykje om vekstfremjande skattelette frå Høgre og Framstegspartiet i dag, og frå ministeren, mens Solberg-regjeringa faktisk tek vekk skattelette frå fiskarane. Og at næringa skal stå på egne bein og ikkje

verta subsidiert med utidige tiltakspakkar – det òg har ministeren vore inne på. Men kvifor er ikkje skattekutt til fiskarane vekstfremjande?

Statsråd Elisabeth Aspaker [12:52:11]: Jeg er ikke kjent med at de skattelettelsene og avgiftslettelsene som er foreslått, og som ligger i budsjettet, ikke kommer norske fiskere og norsk fiskerinæring til gode. Vi har stor satsing på dette, vi har stor satsing på FoU, på forskning, vi har stor satsing på samferdsel. Dette er en næring som er avhengig av gode rammebetingelser også generelt, for å kunne utvikle seg videre. Så har vi gjort noen vridninger i forhold til hvor vi ønsker å satse videre på forskning, og det er på områder som vi vet er viktige for at vi skal få til bærekraftig vekst, og for at vi skal få til en trygg og forutsigbar bestandsforvaltning – også når det gjelder villfisker i fremtiden.

Så jeg mener at det budsjettet vi har lagt fram, og som vi har fått gode tilbakemeldinger på, er et budsjett som også skal løfte norsk fiskerinæring og norske fiskere videre.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [12:53:09]: Statsråden snakker om at det er blitt en ny retning, en ny kurs. Det snakkes om at oppdrettsnæringen skal være bærekraftig og miljøvennlig, og at vi alle er enige om det – og det er vi.

Men som jeg var inne på i mitt innlegg, er det slik at selv om næringen viser vilje til å ha fokus på rømming, på lakselus og på avfall, så trengs det et politisk blikk hele tiden på denne sektoren, f.eks. på dette med avlusning – hvis man ikke avluser alle anleggene i fjorden samtidig, har det så å si ingen effekt.

Mitt spørsmål til statsråden er da: Vil hun ta et slikt overordnet ansvar – og blikk – hele tiden og gå denne viktige næringen tett inn på klingen, slik at vi får den utviklingen som er ønskelig med tanke på bærekraft og miljøvennlighet?

Statsråd Elisabeth Aspaker [12:54:08]: Det spørsmålet kan jeg svare positivt på til representanten Hjemdal. Det er utrolig viktig for meg når jeg møter næringen å ta opp også disse spørsmålene, for med de ambisjonene vi har for norsk havbruksnæring og oppdrettsnæring, er det ikke mulig å innfri disse uten at vi løser luseproblemet, uten at vi løser rømmingsproblemet, og uten at vi løser en del av de andre miljøpåvirkningene som denne næringen har. Derfor satser vi på dette området med forskningsmidler også neste år, og derfor utfordrer jeg også næringen selv til å være med og bruke SkatteFUNN-ordningen og til å gi et større bidrag selv til forskning.

Så oppfatter jeg at også næringen tar den type tilbakemeldinger fra myndighetene på alvor, og de er mer fremoverlent, og det må de også være hvis vi skal få til en bærekraftig, forsvarlig vekst.

Marit Arnstad (Sp) [12:55:03]: Det har ikke vært så veldig enkelt i debatten i dag å få regjeringens partienes representanter til å erkjenne de kuttene som er på de ulike næringsbudsjettene. Og det skal fiskeriministeren ha – at hun erkjenner disse kuttene, og tar ansvaret for dem. Når

hun nå sier at det er en omprioritering, så er jo ikke det riktig, for dette er jo rene kutt og ikke bare en omprioritering. Men det er bra å høre at noen står opp og forsvarer de kuttene som regjeringen vitterlig gjør.

Jeg har et spørsmål til en merknad i innstillingen som flertallet står bak, som handler om arealavgift for oppdrettsnæringen. Dette er jo et spørsmål som skal gjennomgås, og flertallet ønsker at en skal gjennomgå det på en måte som gjør at det skjer raskt, at det har et klart mandat – og at en konsentrerer seg om det som er det vesentlige spørsmålet, nemlig hvordan vertskommunene skal få en langsiktig og stabil andel av verdiskapingen knyttet til havbruk. Og mitt spørsmål til statsråden er rett og slett: Hvordan vil statsråden og regjeringen følge opp det som flertallet i innstillingen gir uttrykk for på dette området?

Statsråd Elisabeth Aspaker [12:56:08]: Jeg kan svare positivt på at vi ønsker å følge opp det innspillet som lå fra den forrige regjeringen, om at arealavgift skal utredes. Det arbeidet vil bli igangsatt, og jeg er helt overbevist om at alle synspunkter vil komme godt til syne gjennom den utredningen som skal gjøres.

Så har man ved denne korsvei sagt at 40 pst. av de inntektene som kommer fra de 45 konsesjonene som nå er utlyst, skal tilfalle kommuner som har vertskapsforpliktelser, som legger til rette for næringen. Men jeg vil advare mot å tro at man skal legge en arealavgift på toppen av det som næringen bidrar med i dag. Jeg tror vi må se at også denne næringen må ha gode rammebetingelser i fremtiden, men vi skal utrede arealavgift, og så skal vi komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Pål Farstad (V) [12:57:12]: Takk for innlegget.

I fiskeribladet Fiskaren leser vi sist fredag at markedsføringen av hvitfisk – herunder torsk – kuttes med 30 pst. i Norges sjømatråds budsjett for 2014. Vi vet at 2013 har vært et særdeles utfordrende år for torsk på våre markeder, og satsingen fra Sjømatrådet har vært viktig. Hva 2014 bringer, gjenstår selvfølgelig å se. Behovet for større innsats i de nye markedene – som jeg mener kan ha inneha et potensial for norsk torsk – er åpenbart for undertegnende, og skal vi få den verdiskaping som er tegnet for marin sektor, må det gjøres et større markedsarbeid.

Så mitt konkrete spørsmål er: Er fiskeriministeren bekvem med at Norges sjømatråd velger å redusere innsatsen til markedsføringen med 30 pst., og hva vil fiskeriministeren bidra med i markedsarbeidet for torsk?

Statsråd Elisabeth Aspaker [12:58:16]: Det er et veldig viktig spørsmål som stilles nå, for vi har store utfordringer med mye, mye torsk, og vi har markeder som ikke er så imøtekommende som vi skulle ønske, og det må gjøres mer fra norsk side for å få til bedre markedsadgang. Derfor er den nye departementskonstruksjonen så viktig – vi kommer tettere på virkemidlene, og vi kommer tettere på handelspolitikken, som er helt avgjørende for at vi skal få bedre markedsadgang for norsk fisk.

Så har jeg lyst til å si at i en del av de omprioriteringene som vi har gjort, og i den nye satsingen på forskning i 2014,

er det også satt av midler til markedsforskning gjennom Norges forskningsråd.

Men jeg har også hatt en dialog med Sjømatrådet og har utfordret dem på å tenke igjennom om det er klokt å ha så klare siloer mellom oppdrettsnæringen på den ene siden og hvitfisknæringen på den andre siden, at man må se litt mer på hvilke faktiske markedsutfordringer man har, i forhold til hvordan man disponerer midler i Sjømatrådet.

Johnny Ingebrigtsen (SV) [12:59:26]: Hvert år i desember gjør fiskeridirektøren en beregning av hvor mye hver enkelt fiskebåt skal få lov til å fiske det påfølgende året for å komme i mål med sine gruppekvoter til nyttårs-aften. Det samme ble gjort i fjor – for i år – og flere av kystflåtene var uenig i de beregningene.

På mandag ble det gjort en del endringer, og da har jeg et spørsmål til fiskeriministeren: Jeg lurer på hva ministeren vil si om den nye retningen til kystfiskerne, som er både fortvilte og forbannet over at fiskeridirektøren tok 18 000 tonn torsk fra kystflåten, som er de minste båtene, og ga til havfiskeflåten, som er de største båtene.

Statsråd Elisabeth Aspaker [13:00:22]: Jeg har delegert til Fiskeridirektoratet å foreta den løpende vurderingen av hvordan fisket best mulig skal tilpasses for at man skal få avvirket fisket på en god måte, og for at man skal få tatt opp kvotene.

Jeg er opptatt av at vi skal ha en differensiert flåte. Jeg er opptatt av at de delene av landet som har foredlingsanlegg osv., og som er avhengige av at man har en kystnær flåte som kan levere, skal ha et grunnlag for det også i fremtiden. Men ut over det må jeg legge til grunn at de vurderingene som direktoratet har gjort, er i tråd med det som er den faktiske ressursituasjonen nå, og det som man mener at de ulike flåtegruppene er i stand til å kunne ta opp.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Jørund Rytman (FrP) [13:01:24]: Vår oppgave som folkevalgte, og kanskje spesielt næringskomiteen, er bl.a. å legge til rette for at næringslivet skal og kan blomstre. Gode tiltak for det er skatte- og avgiftslettelser, det tilhører riktignok Finansdepartementets og finanskomiteens områder, forenkling, mindre skjemavelde, mindre byråkrati, mer satsing på forskning og investering i infrastruktur.

Her leverer den nye regjeringen og det nye stortingsflertallet, og det er jeg ganske sikker på at man kommer til å fortsette med de neste fire årene.

Noe folk flest og norsk næringsliv, spesielt familiedrevne bedrifter, nå i begynnelsen vil merke, er at man fjerner den urettferdige arveavgiften. Familieeide Aass Bryggeri i min hjemby Drammen, som er det eldste bryggeriet i Norge, har naturlig nok hatt en del utfordringer med arveavgiften, i tillegg til alle andre politikerskapte utfordringer, spesielt hvis man driver et bryggeri i Norge. Aass Bryggeri, som er én av mange familieeide bedrifter, ser nå positivt på framtiden.

I tillegg til skatte- og avgiftslettelser, mer satsing på

forskning, mer satsing på bedre veier og jernbane og mindre byråkrati er det viktig at regjeringen fortsetter arbeidet med bilaterale frihandelsavtaler, i tillegg til frihandelsavtalene man får til sammen med våre EFTA-partnere. Her er det bare å se på de mange suksesshistoriene for norske bedrifter etter at det har blitt inngått frihandelsavtaler med andre land.

Frihandelsavtalen med Sør-Korea er et godt eksempel. Avtalen mellom EFTA og Sør-Korea trådte i kraft i september 2006. Dette har utvilsomt stimulert til økt samhandel mellom Norge og Sør-Korea, særlig på fiskeeksport og industrieksportsiden. Eksporten har eksplodert. Hvis trenden fortsetter og eksporten kommer opp på samme rekordnivå som de siste årene, vil Sør-Korea sannsynligvis i inneværende år og kanskje neste år komme på linje med Kina, som er vårt største eksportland i Asia, og da faktisk passere Kina. Dette blir spennende.

Norges eksport de siste 15–20 årene har blitt globalisert ved at en klart lavere andel går til EU, og eksporten øker til en rekke nye markeder. Det handelspolitiske forholdet til land utenfor EU blir derfor viktigere. Derfor må vi ha et sterkt fokus på å legge til rette for flere frihandelsavtaler.

Et annet viktig aspekt for oss politikere er å legge til rette for utenlandske investeringer, slik at vi får mer risikokapital i Norge, som mange gründere og norsk næringsliv etterspør.

Men for å bli sett på som et attraktivt land å investere i og for at norsk næringsliv skal kunne hevde seg internasjonalt, er det viktig at Norge har ambisjoner om å bli nr. 1 i verden på viktige områder som konkurransekraft, økonomisk frihet, forskning og infrastruktur. Her når Norge ikke engang opp når vi sammenligner oss med våre naboland. Det finnes en rekke internasjonale undersøkelser og kåringer som det er verdt å ta en titt på.

Sammenligner vi oss med våre nordiske naboer, Sverige, Danmark og Finland, på sentrale og viktige områder, ser vi dette:

Når det gjelder økonomisk frihet, er Danmark best, Finland nr. 2, Sverige nr. 3 og Norge nr. 4.

Ser vi på hvilke land som er konkurransedyktige, er Finland nr. 1, Sverige nr. 2, Danmark nr. 3 og Norge nr. 4.

Ser vi på hvem som er de mest konkurransedyktige byene i Norden, er Stockholm nr. 1, København nr. 2, Oslo nr. 3 og Helsinki nr. 4.

Når det gjelder forskning, er Finland nr. 1, Sverige nr. 2, Danmark nr. 3 og Norge nr. 4.

Når det gjelder transport, samferdsel og infrastruktur, er Danmark nr. 1, Finland nr. 2, Sverige nr. 3 og Norge nr. 4.

Jeg kunne fortsatt slik videre. I ingen av disse kåringene når Norge opp og blir nr. 1. Norge får null sølvmedaljer og null gullmedaljer. I disse verdensmesterskaps- og OL-tider er det kanskje også viktig å ha fokus på å se hvordan vi gjør det internasjonalt når det gjelder næringsliv.

På en dag som dette, når vi i Norges nasjonalforsamling diskuterer næringslivet og hvordan vi kan få bedre kår for næringslivet og gründere, vil jeg avslutningsvis benytte anledningen til å takke og rose Norges gründer nr. 1 og Norges rikeste, Olav Thon, for at han i går kveld kunngjor-

de at han donerer bort hele formuen sin – 25,4 mrd. kr – og etablerer en stiftelse. Egenkapitalen blir denne summen, og stiftelsen skal bl.a. støtte formål innen matematiske, naturvitenskapelige og medisinske fagområder, og det skal fremme fremragende entreprenørskap i Norge.

Ingrid Heggø (A) [13:06:47]: Todelinga i norsk økonomi har vore ein gjengangar i denne salen det siste året. Eg vil visa til finansdebatten der regjeringspartia sa at dei skulle bruka oljepengar på tiltak som reduserer todelinga i norsk økonomi, og som fremjar vekstkraft og produktivitet. Men leverer dei? Nei.

Dei foreslåtte skattekutta har ingen dokumentert effekt i denne retninga. Kutt i inntekstskatt går like gjerne til auka etterspørsel etter varer og tenester i skjerna sektor.

Auka oljepenget brukar aukar oljeavhengigheita og faren for styrkt krone og høgare rente.

Regjeringa Solberg sin politikk vil ikkje hjelpe den eksportretta industrien – tvert om. Høgre og Framstegspartiet vil òg fjerna CO₂-kompensasjonsordninga for industrien, noko som ville ha ført til ein stor ekstrakostnad og ei forverring av konkurranseevna til dei som slit mest. Og det ville ha ramma den landbaserte eksportretta industrien.

Trussel om streik etter første budsjett gjorde nok sitt til at ein snudde. Men usikkerheita regjeringa Solberg har planta, er irreversibel. Dette er kortsiktig og lite føreseieleg næringspolitikk.

Regjeringa Solberg har snakka seg varm om vekstfremjande tiltak i norsk næringsliv. Det ser vi lite av når det kjem til fiskerinæringa. Der er det kutt i stort sett alt av tiltak som kunne ha bidrege til ei meir positiv utvikling – særleg innanfor kvitfisknæringa.

Det slår særdeles alvorleg ut for mange små og store samfunn langs kysten vår – særleg for dei som er svært torskeavhengige.

Sjømatnæringa er ein viktig bidragsytar til norsk økonomi. Dei skaffar landet store eksportinntekter, men også sjømatnæringa har merka den økonomiske krisa. Viktige sjømatmarknader er hardt ramma av stor arbeidsløyse og svekt kjøpekraft. Særleg gjeld dette Spania, som er ein svært viktig marknad for norsk torsk. Difor hadde regjeringa Stoltenberg tett oppfølging av sjømatnæringa og sette tidleg i verk tiltak for bl.a. å sikra at fiskarane fekk levert og omsett fisken sin.

Føringstilskotet på 10 mill. kr var avgjerande for mange små foredlingsbedrifter og for at dei i det heile teke fekk tak i råstoff.

I vår såg vi klare teikn til at det måtte setjast i verk tiltak som skulle bidra til auka sal av norsk fisk ute i Europa. Det resulterte i ein vekstpakke for kvitfisknæringa, med alt frå ekstraordinære marknadsføringsmidlar, ekstra midlar til marknadsarbeid gjennom Nofima, program for å betre kvaliteten, ekstra midlar til Mattilsynet for bl.a. å dokumentera kvaliteten på norsk fisk og ikkje minst tilskot til lineegning, som er eit særskilt viktig tiltak for lineflåten, som leverer fisk av særdeles god kvalitet.

Alt dette var treffsikre tiltak som kom etter tett dialog med næringa, og som Høgre og Framstegspartiet har teke bort.

Kutt i fiskarfrådraget og det marine verdiskapingsprogrammet bør også nemnast.

Det sluttar ikkje her. Også særreglane fiskeri hadde innanfor permittering, forsøkte Høgre og Framstegspartiet å ta bort.

Ein kuttar òg i sikkerheitsopplæringa. Dessverre omkjem det altfor mange fiskarar allereie i dag.

Som om ikkje alt dette var nok, har dei også føreslått å kutta i løyvingane til fiskerihamner og farleier med 46 mill. kr, noko som går ut over Napp i Nordland og Sommarøy i Troms. Ja, det var litt av ei julegåve som vart sendt til fiskerinæringa. Og eg har ikkje nemnt den såkalla effektiviseringa av Fiskeridirektoratet, eit kutt på 14,1 mill. kr. Her innrømmer fiskeriministeren at det nok er sannsynleg at dette kuttet går ut over det viktige arbeidet med f.eks. UUU-arbeidet eller utkast.

Dermed er visjonen om Noreg som verdas fremste sjømatnasjon skrinlagd av regjeringa Solberg. Men eg har ei klar oppfordring til fiskeriministeren. Kva vil ministeren gjera på kort sikt for å få ny marknadstilgang for kvitfisker? Normalt ville ein jo ha nytta den låge prisen, f.eks. på torsk, for å koma inn på nye marknader, men tiltaka er som sagt tekne bort. Kva vil fiskeriministeren gjera på kort sikt for å fremja kvaliteten? Og kvifor får ikkje fiskarane sin del av auka skattelette?

Vis oss den industrien som lever under like vilkår, f.eks. når det kjem til råstofftilgang. Arbeidarpartiet vil fortsetja å driva ein aktiv næringspolitikk. Vi har tru på fiskerinæringa. Vi meiner det ikkje er subsidiering å koma med vekstpakkar. Vi i Arbeidarpartiet kan lova at det vi sa før valet, vil vi jobba for òg etter valet. Difor skal vi gjera alt vi kan, for at fiskerinæringa, som andre næringar, får vekstpakkar når motbakkane vert store, at det skal vera langsiktige og føreseielege rammevilkår, og at visjonen om Noreg som verdas fremste sjømatnasjon skal verta ein realitet igjen.

Frank Bakke-Jensen (H) [13:12:01]: 10. juni i år vedtok vi her i salen en stortingsmelding som het Verdens fremste sjømatnasjon. Med forbausende små unntak var det stor enighet både om at dette var en visjon som viste nasjonens muligheter, og at dette var en visjon som ga både det offentlige Norge og norsk næringsliv noe å strekke seg etter.

Det hersker i dag bred enighet om at sjømatnæringa er en av de viktigste eksportnæringene vi har. Den omtales også som en av de tre viktigste kunnskapsklyngene vi har. Sjømatnæringa treffer oss på så mange andre måter også: på det kulturelle plan, som tradisjonsbærer, som bærer av kystkultur og som identitetsskaper for folk som har sitt virke i næringen. I tillegg skal det nevnes at det hjelper på interessen når man leverer vel 60 mrd. kr i eksportinntekter i året.

I Høyre mener vi at konkurransekraft er en av de aller viktigste innsatsfaktorene vi kan by norsk næringsliv. For oss betyr det å legge til rette slik at norsk næringsliv innoverer mer, har forutsigbare rammer for vekst, og at det er tilgjengelig kapital for utvikling og nyinvesteringer. Vi mener også det er viktig at næringslivet har så god infra-

struktur at det fremmer og ikke hemmer konkurransen. For alle disse faktorene har regjeringa tatt grep i det budsjettet vi debatterer her i dag. Høyre ser på forutsigbar vekst som et godt verktøy for at næringa skal forske mer og utvikle både flere produkter og flere markeder. Vi tror også at kravet om bærekraftig vekst best oppnås ved at man tilrettelegger for forutsigbar vekst.

Regjeringa Solberg leverer altså med dette budsjettet. Når vi diskuterer skattelettelser for næringslivet, er det litt merkelig å registrere at formuesskatten ikke omtales som skattelette for næringslivet. Det er så man nesten lurer på om noen lever i den vrangforestilling at man henter penger ned fra himmelen når man skal betale formuesskatten. Godt over halvparten av de 14 mrd. kr som kreves inn i formuesskatt, er hentet rett ut fra norsk næringsliv for at eierne skal kunne betale skatten sin. Til representanten Knag Fylkesnes, som var så bekymret for at man dreide seg mer mot sentrale strøk, vil jeg si at for den landsdelen vi kommer fra, vil fjerning av arveavgiften og formuesskatten si at nordnorsk næringsliv har 750 mill. kr ekstra i kapital hvert år for å utvikle, innovere, skape nye markeder og skape sikrere arbeidsplasser. Det er jaggu penger, det òg, for en landsdel med et privat næringsliv.

Denne regjeringen leverer på vei, med 1,3 mrd. kr mer til vei og 150 mill. kr mer til jernbane – dette bare for å vise at jeg også evner å se landet som helhet, at jeg ikke bare ser Nord-Norge. Det opprettes også et infrastrukturfond på 100 mrd. kr. Når jeg reiser rundt, er ikke den store skjelven i norsk næringsliv at regionutviklingsmidlene forsvinner. Den store skjelven er hvis man ikke får fraktet varene inn og ut av landet. Her leverer dagens regjering.

Så til forskning. Skal vi fortsette å ha et høyt kostnadsnivå, må vi forske mer, og vi må være klokere. Det er to måter å gjøre det på. Den ene måten er å levere – i siste sekund, den siste uka av valgkampen – en pakke der man løfter norsk næringsliv. Den andre måten er å ha ordninger, sånn at norsk næringsliv nærer seg og forsker selv. SkatteFUNN er en sånn ordning, der vi gir norsk næringsliv incentiv til å forske selv og øke egen konkurransekraft. BIA, Brukerstyrt innovasjonsarena, er en sånn pakke, der vi lærer norsk næringsliv å forske mer og innovere mer. Man står altså mer på egne ben.

Så til forenkling. Det var faktisk flott å høre representanten Botten stå her og lovprise tidligere næringsminister Trond Giskes innsats for forenkling for næringslivet i Norge. Da detter man litt når representanten, nesten i samme setning, kritiserer nåværende regjering for at Eksportkreditt blir for komplisert. I forrige periode fikk vi nesten inntrykk av at vi dro næringsministeren til skafottet da vi ba ham om å komme med en ordning for eksportkredittloven. En samlet komité uttalte da:

«Komiteen ser det som viktig at den nye statlige eksportfinansieringsordningen skal være robust, pålitelig og kostnadseffektiv, og sikre norsk eksportindustri gode, forutsigbare og konkurransedyktige vilkår.»

Jeg kan ikke lese oppslaget i Dagens Næringsliv i dag på noen annen måte enn at representanten Botten mener at tidligere næringsminister Giske overhodet ikke har levert. Det er klart at hvis det kommer sånne faresignaler, må vi nes-

ten ta en runde til. Her følger regjeringen med. Næringsministeren var overtydelig på at kontakten med næringslivet er god. Denne regjeringen leverer en næringspolitikk som næringslivet vil ha, og som næringslivet kan utvikle seg med.

Statsråd Sylvi Listhaug [13:17:08]: Regjeringen har visjoner for en framtidsrettet landbruks- og matpolitikk. Jeg er glad for at en samlet komité stiller seg bak målet vårt om å øke matproduksjonen. Regjeringen mener at det beste vi kan gjøre for å nå dette målet, er å sikre en kostnadseffektiv matproduksjon og legge til rette for økt lønnsomhet for dem som produserer mat. For å få til dette vil vi framover gå gjennom lover, regler og støtteordninger med sikte på å forenkle og prioritere mer målrettet enn det har vært gjort før.

Før jeg begynte i jobben som landbruks- og matminister, mente jeg at landbruket har et rekrutterings- og imageproblem. Fremskrittspartiet har aldri styrt landbrukspolitikken før. De første månedene som landbruks- og matminister har jeg besøkt jordbruks- og skognæring rundt om i mange fylker og fått bekreftet at rekruttering er en av de største utfordringene framover. Søkningen til landbruksskolene er lav, og utdanningstilbud er truet av nedlegging noen steder.

Vi er avhengig av at unge tar over og satser om vi skal beholde matverdikjeden ute i distriktene. Eksempelvis er slakteri og meieri avhengig av at bønder leverer melk og kjøtt for å kunne videreføre driften. I Leknes i Lofoten besøkte jeg Horns Slakteri, som ser utfordringer framover. Mange av bøndene som leverer dyr til dem, har passert 60 år, og interessen for å overta fra yngre generasjoner er laber. Til tross for at Lofotlam etterspørres av stadig flere forbrukere, og at det produseres mindre enn markedet etterspør, er det ikke iver etter å produsere mer lokalt. Å produsere mat har ikke den statusen det fortjener i vårt samfunn, og det er en nøkkelfaktor om vi skal få ungdommen til å gå inn i yrket. For at Horns Slakteri og andre næringsmiddelbedrifter skal ha fortsatt grunnlag for drift, og for at vi skal kunne levere den maten som norske forbrukere ønsker, er vi avhengig av at flere unge velger bondeyrket framover.

Jeg mener det er viktig at både politikere og næringen selv snakker opp landbruket og ikke ned. Unge mennesker har i dag store muligheter til å utdanne seg til attraktive yrker med gode lønnsbetingelser og mye fri. Dersom landbruket skal konkurrere med dette, er det første bud at vi som politikere og bøndenes fremste tillitsmenn og -kvinner snakker opp landbruket istedenfor å framheve alt som er vondt og vanskelig. For det er mye positivt, noe jeg ikke minst ser på min ferd omkring i Norge. Matvaresektoren er viktig for folk flest. Både primærnæringene og næringsmiddelindustrien representerer mange arbeidsplasser over hele landet.

Det er også nødvendig at vi legger til rette for en politikk som gjør at bonden i enda større grad skal kunne ta i bruk teknologiske hjelpemidler. For å øke lønnsomheten må man se dette i sammenheng med konsesjonsgrenser. Det er f.eks. et paradoks at en melkerobot kan melke

600 000 liter i året, mens kvotegrensen for et enkeltbruk bare er 450 000 liter. Ny teknologi vil gi matprodusenter mer fritid, som er en viktig verdi for unge i dag.

Jordbruksavtalen og reindriftsavtalen løper ut første halvår 2014. Regjeringen kommer til å gjennomgå avtalene med sikte på å få til forenklinger og ha som mål for arbeidet å redusere antallet støtteordninger. Blant annet har jeg signalisert at jeg vil prioritere heltidsbonden og legge til rette for større enheter med mer robuste driftsopplegg. Regjeringen ønsker et aktivt landbruk over hele landet, og det betyr at vi kommer til å ha støtteordninger som tar høyde for det. Jeg vil også ha en gjennomgang av investeringsstøtten for å se om den er innrettet på en optimal måte.

Denne regjeringen satser på skognæringen. Neste år har vi fått økt bevilgningene til skogsbilveier med til sammen 30 mill. kr. Det er 30 pst. mer enn det den forrige regjeringen leverte. Det vil gjøre skogeierne i stand til å ta ut større verdier fra skogen. Den rød-grønne regjeringen hadde fokus på å ivareta regnskog i andre deler av verden. Denne regjeringen ønsker også å satse på skognæringen i Norge, fordi det er bra klimapolitikk og bra næringspolitikk. Regjeringens satsing på skogsveiinvesteringer kan gi en produksjonsverdi i fastlandsindustrien på opp mot 3 mrd. kr i året.

Jordbruksavtalen som ligger fast for 2014, utgjør nesten 85 pst. av mitt departements budsjett. Vi har likevel fått til noen endringer som peker i riktig retning, bl.a. ved effektivisering, økt satsing på infrastruktur i skogbruket og økt satsing på næringsrettet innovasjon.

Jeg vil, i motsetning til mine nærmeste forgjengere, være opptatt av å være en minister også for forbrukerne. Jeg mener at norske forbrukere fortjener å få et enda mer variert vareutvalg. Etterspørselen etter norsk, lokalprodusert høykvalitetsmat er økende, og utviklingen på dette området viser at forbrukerne er villige til å betale mer når kvaliteten oppleves som god.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Knut Storberget (A) [13:22:30]: Jeg er faktisk, overraskende nok, enig i mye av det statsråden sier i sitt innlegg – det å prioritere heltidsbonden, det å gjøre det lønnsomt for unge mennesker å gå inn i næringa, sammenlignet med andre typer bransjer, og også det å snakke landbruket opp. Men da er vi avhengige av at vi ikke politiserer det ned. Mitt spørsmål til landbruksministeren i den anledning er: Man har gått ut ganske så bastant og varslet redusert importvern, redusert budsjettstøtte, økt skatt gjennom både jordbruksfradrag og avskrivningsmuligheter og også nedbygging av matjorda vår – er det det som skal bidra til å skape optimisme blant yngre mennesker som ser på landbruket som en attraktiv bransje å gå inn i?

Statsråd Sylvi Listhaug [13:23:20]: Nå har vi ikke vært gjennom noen runde med jordbruksavtalen ennå. Det blir det viktigste vi skal gjøre til våren, der vi vil vise i hvilken retning vi ønsker å gå, skrittvis, i løpet av disse fire årene. Det som er viktig for meg, er at vi nå legger til rette

for at det skal lønne seg å leve av jordbruket i større grad enn det som har vært gjort, og at vi ser på en del av de ordningene som vi har i dag, som vi kan prioritere på en annen måte.

Jeg har vokst opp på en gård selv – jeg er til og med odelsjente – og har gjennom 35 år følt på den manglende verdsettingen av norsk matproduksjon. Jeg har også levd med det synet som er på landbruket, og den mangelen på optimisme som er i næringen, og det er kanskje en av grunnene til at jeg og mine brødre – sånn det ser ut nå – ikke kommer til å overta og drive gården. Det som har åpenbart seg for meg nå, er at det finnes så mange nye teknologiske løsninger, så mye spennende som skjer, som vi kan kommunisere videre ut til norsk ungdom.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [13:24:31]: Jeg vil også si takk til statsråden som la vekt på at vi skal ha landbruk over hele landet, og at vi skal øke matproduksjonen. Dette er viktig.

Så har jeg et helt konkret spørsmål til statsråden: Hvordan kjennes det at IKEA har en mer offensiv jordvernpolitikk enn det regjeringen har?

Statsråd Sylvi Listhaug [13:25:02]: Når det gjelder den saken i Vestby, var Fremskrittspartiet og Høyre veldig tydelige på i valgkampen at hvis det ble regjeringsskifte, kom vi til å gi grønt lys til den utbyggingen. Jeg har vært veldig tydelig på at det ikke betyr et klarsignal for å bygge ned matjord over hele landet. Jeg har snarere tvert imot vært opptatt av å signalisere at norske lokalpolitikere må bli flinkere til å utnytte arealene, til å bygge høyere, bygge tettere og ta ansvar for at vi bygger ned så lite matjord som mulig. Men det er et faktum at Norges folketall kommer til å øke framover med mange, mange innbyggere, at vi trenger å bygge flere boliger, og at mange vil bo i pressområder der den gode matjorden ligger. Det understreker ytterligere behovet for at lokalpolitikerne er seg sitt ansvar bevisst når det gjelder å planlegge arealbruken i årene som kommer.

Marit Arnstad (Sp) [13:26:05]: Hvis statsråden mener alvorlig at en skal bygge ned så lite matjord som mulig, er det likevel en dårlig start å starte med å bygge ut både IKEA-jordet og nesten 1 000 mål dyrket mark rundt Trondheim. Vi kommer nok tilbake til debatter om jordvern, som vil være viktig i tida framover.

Noe av det som har preget debatten i dag, er det at jordbruket har behov for forutsigbarhet. Det er det motsatte av en del av de prøveballongene av mer ideologisk karakter som statsråden har sendt ut. Det er ikke mye forutsigbarhet i å varsle EU om at en skal reversere ostetollen, uten å ha forvisset seg om hva Stortinget mener. Det er ikke mye forutsigbarhet når aktører nå prøver å framskynde overdragelser fordi endringene i arveavgiften får negative effekter.

Næringskomiteen har i innstillingen blitt enig om en rekke spørsmål som angår jordbrukspolitikken, og jeg vil nevne tre av dem: Det er økt rekruttering, det er økt matproduksjon, og det er økt sjølforsyning. Kan statsråden nå legge vekk prøveballongene av ideologisk karakter? Hvor-

dan vil hun konsentrere seg om å følge opp de målene fra komiteen?

Statsråd Sylvi Listhaug [13:27:12]: Det høres ut som om denne regjeringen har lagt ned alt jordbruksareal i Norge gjennom to vedtak som faktisk utgjør en ganske liten prosentandel av alle de dekalene som ble bygd ned under den forrige regjeringen. Den totale reduksjonen av jordbruksarealet fra 2005 til 2012 var 5 pst., eller 500 000 dekar. 50 000 dekar var matjord. Så det å framstille det på den måten – jeg vil sette det i perspektiv.

Når det gjelder den politikken som har vært ført tidligere, kan en jo si at det eneste forutsigbare var at pessimismen i landbruket har fortsatt, antallet bruk som blir nedlagt, har økt, og at få unge ser de mulighetene som faktisk ligger i næringen i dag. Det er derfor vi mener at vi trenger en ny kurs som skal gi forutsigbare rammebetingelser, men som må legge til rette for at de som skal inn i næringen, får økt lønnsomhet og kan ta i bruk de nye teknologiske løsningene som finnes i dag, og som kan gi en økt optimisme.

Pål Farstad (V) [13:28:26]: Jeg vil støtte statsråden i at vi må bli flinkere til å snakke opp landbruket – både næringen selv og politikere.

Så vil jeg utløse spenningen for representanten Storberget ved å bruke de siste linjene mine på et spørsmål til statsråden: Venstres overordnede holdning er at vi skal videreføre den økonomiske støtten til norsk landbruk omtrent på dagens nivå, samtidig som vi vil bidra til en fornuftig oppmyking av regelverket som styrer landbruket. Men alt dette må basere seg på kunnskap, på forutsigbarhet for næringsutøveren – for bonden og for næringsmiddelindustrien – og på at konsekvenser av tiltak vurderes på en grundig måte. Deler statsråden Venstres syn på at endringene må ta opp i seg de punktene som jeg nevner her?

Statsråd Sylvi Listhaug [13:29:20]: Det er jeg i aller høyeste grad enig i, for i landbrukspolitikken er det mange forhold som spiller sammen. Det ene er tollvernet og det som gjelder den delen av politikken, det gjelder hvilke overføringer vi har, og hvordan de er innrettet, og det gjelder målpriser og de inntektsmulighetene som bondene har utover det. Så det er, selvfølgelig, et ganske stort og innfløkt system, som vi er nødt til å endre på gradvis. Og alt skal selvfølgelig gjøres med kunnskap i bunnen, det vil jeg legge vekt på.

Jeg mener at det er rom for å gjøre ganske mye. Når vi skal se på dagens jordbruksavtale, med over 100 støtteordninger, mener jeg at vi, når vi skal stramme inn på bruken av penger, må sørge for at bonden får mer, og at vi bruker mindre på de ordninger som ikke går direkte til bonden.

Karin Andersen (SV) [13:30:23]: Vi har nå fått en landbruksminister som jeg tror har norgesrekord i nedsnakking av det området hun har fått ansvaret for – i hvert fall i fortid. Nå oppfordrer hun til framsnakking, og det er jeg glad for. Når man hører på deler av det som blir sagt,

virker det som om det har vært en total makeover – i hvert fall politisk – hos denne statsråden. Det blir også forsikret om fra samarbeidspartnerne i Stortinget at nesten ingenting skal forandres. Det skal stort sett være som det er, og det vises til merknader i innstillingen om dette.

Når statsråden skal begrunne hva hun vil gjøre noe med, nevner hun at det heretter skal satses på heltidsbonden, ikke på kombinasjonsbrukeren, som er ryggraden i norsk landbruk landet over. Det er mange av disse som produserer den nye, spennende maten som statsråden er glad i. Jeg vil spørre om det er slik at grunnen til at Høyre og Fremskrittspartiet ikke er med på merknaden om bruksstruktur og rammevilkår, er at det er her hun vil kutte.

Statsråd Sylvi Listhaug [13:31:32]: Jeg kjenner meg ikke igjen i at jeg har nedsnakket landbruket i den tiden jeg har vært statsråd – snarere tvert imot. Jeg har vært opptatt av å vise alt det positive som skjer rundt omkring, og av å understreke at f.eks. denne næringen de siste årene har økt effektiviteten mer enn resten av økonomien – faktisk med 6 pst.

Når det gjelder heltidsbonden, mener jeg det er viktig å legge til rette for at de som nå går inn i yrket, kan få mulighet til å leve av det. Men det vil være store forskjeller fra landsdel til landsdel. Vi skal ha en politikk der det legges til rette for at vi skal ha landbruk i hele landet. Derfor vil det selvfølgelig også være variasjoner her.

Utgangspunktet når vi skal ta for oss jordbruksavtalen, er at må vi prøve å finne muligheter til å styrke heltidsbonden. Samtidig skal vi legge til rette for et landbruk i hele landet.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Odd Omland (A) [13:32:41]: Jeg vil starte med å gi uttrykk for at det går godt i Norge. Siden 2005 er det skapt 350 000 nye arbeidsplasser. Mer enn to tredjedeler av selssettingsveksten er kommet utenfor offentlig sektor. Den høye verdiskapingen har kommet alle til gode. Norge er blitt et bedre og mer rettferdig land de siste åtte årene. En av årsakene er at det er blitt ført en aktiv næringspolitikk.

Det er mye fokusering på todelingen i norsk økonomi. Høyre–Fremskrittsparti-regjeringa styrker denne todelingen ytterligere. Tiltak som svekker arbeidslinja kombineres med økt oljepengebruk. Regjeringa bruker ekstra midler på sitt viktigste valgløfte: skatteutt. Den foreslåtte innretningen på skatteuttene er verken vekstfremmende eller framtidsrettet. Av hensyn til norske arbeidsplasser og norsk økonomi velger Arbeiderpartiet ikke å øke oljepengebruken.

Mens Arbeiderpartiet vil satse på en aktiv og langsiktig næringspolitikk, ser vi at Høyre–Fremskrittsparti-regjeringa legger opp til en passiv næringspolitikk gjennom kutt i ordninger som er viktige for næringslivet, noe denne budsjettinnstillingen viser.

Det at regjeringa kutter i virkemidler som er rettet inn mot distriktsnæringer, gjør at forskjellene mellom by og land øker. Kuttene i de regionale distriktsutviklingsmidlene er etter mitt skjønn dramatisk for distriktene. I mitt eget

fylke, Vest-Agder, var det fra Stoltenberg-regjeringa lagt inn 42,4 mill. kr til disse midlene på neste års budsjett. Av disse var det lagt inn lokalt 11 mill. kr til utviklingsprosjekter og klyngeprogrammer. Da er det paradoksalt at regjeringa sier at den vil satse på nettopp det. Det er nå varslet at kuttet for Vest-Agder kan komme på 12–18 mill. kr. Alle skjønner at et sånt kutt vil få store konsekvenser.

Komiteen understreker i sine merknader at de økte bevilgningene til klyngeprogram skal gå til «etablering av Global Centres of Expertise», som er det nye nivået i klyngeprogrammet. Men det er betenkelig at regionale utviklingsmidler, som i noen fylker i dag går til klyngearbeid, kuttet. Arbeiderpartiet mener at disse midlene er avgjørende viktig for å stimulere til nyskaping og gründervirksomhet. Distriktsutviklingsmidlene er viktige bidrag der markedet svikter som verst, og sikrer at både naturressurser og menneskelige ressurser kan tas i bruk over hele landet. I forbindelse med høringsrunder næringskomiteen har hatt om budsjettet, påpekte Innovasjon Norge at disse kuttene vil bidra til en lang periode med usikkerhet for gründere og bedrifter i distriktet.

Et annet forslag fra Høyre–Fremskrittsparti-regjeringa som vitner om passiv næringspolitikk, er forslaget om CO₂-kompensasjonsordningen. Selv om regjeringa ble presset til å gjeninnføre ordningen, er skadene allerede skjedd. Industrien etterlyser forutsigbarhet i næringspolitikken fra den nye regjeringa.

Dobling av permitteringsperioden for bedriftene betyr nok en ulempe for den konkurranseutsatte industrien. Det vil igjen medføre at flere sies opp, istedenfor at permitteringer benyttes.

I Sundvolden-erklæringen varslet regjeringa at virkemiddelapparatet skal gjennomgå, og at landsdekkende virkemidler i Innovasjon Norge skal prioriteres. Det vil etter mitt skjønn ramme landbrukspolitiske virkemidler, og distriktsrettede virkemidler vil sannsynligvis bli nedprioritert.

Da den rød-grønne regjeringa overtok i 2005, overtok den en forutsigbar maritim politikk. De maritime næringene var i hele perioden et av satsingsområdene i den regjeringas aktive næringspolitikk. Tiltak for sysselsetting av sjøfolk ble etablert for å sikre maritim kompetanse og rekruttering av sjøfolk. Arbeiderpartiet mener at det er behov for å lovfeste ordningen og heve maksimumstaket for refusjonsutbetaling per sysselsatt.

Jeg registrerer at Venstre er det eneste partiet som vil fjerne ordningen. Mens det under vår regjering var stø kurs, ser vi nå en mye mer uforutsigbar maritim politikk. Høyre–Fremskrittsparti-regjeringa varslet i Sundvolden-erklæringen at de også vil utrede fartsområdebegrensinger i NIS. Her vil jeg påpeke at en eventuell utvidelse vil kunne svekke konkurransekraften hos norske sjøfolk.

Ove Bernt Trellevik (H) [13:38:07]: Det er ein samla komité som erkjenner at landbruket har hatt ein høg produktivitetsvekst, og at det er viktig med kunnskap, forskning, utvikling og nye teknologiske løysingar i landbruket. Me meiner fokuseringa må vera på auka matvareproduksjon, og intensjonen er auka sjølvforsyning. Komiteen er

oppteken av at landbruket får rammevilkår som skal bidra til at næringas samla lønsemd vert betre i åra som kjem, og at det i så måte er viktig med incentiv for nye investeringar og driftsoptimalisering.

Eg oppfattar ikkje dette som å vera noko særleg ny politikk. Men det som er nytt, er at fleirtalet – Høyre, Kristeleg Folkeparti, Venstre og Framstegspartiet – meiner det er behov for reformer for å nå desse måla, og å auka lønsemda i landbruket. Høyre har tillit til bonden og meiner det er viktig å styrkja bondens eigedomsrett til og sjølvråderett over eiga drift. Dette er ikkje radikale endringar, men heilt nødvendige endringar.

Sjølv om det er brei politisk einigheit om målsettinga for norsk landbruk, viser erfaringane med den raud-grøne politikken at talet på bruk har vorte mindre, at omfanget av dyrka mark er kraftig redusert, at kornproduksjonen er historisk låg, og at det er underskot både på sauekjøt og på lammekjøt. Det er også underdekking av norskproduserte frukt og grønt-varer. Den private grensehandelen – den såkalla harry-handelen – er aukande. Importen av matvarer til sal i butikkar er òg aukande. Det er òg dårleg rekruttering og optimisme i næringa, noko som har vorte påpeika av fleire her i dag. Det vitnar om at den landbrukspolitikken som har vorte ført av Stoltenberg-regjeringa, ikkje har verka slik dei hadde håpa.

Høyre meiner at landbruket og næringa må inn i ein endringsprosess. Høge tollmurar i ein liten, open økonomi, som me har, er ikkje løysinga for Noreg.

Landbruket har også utfordringar knytt til problema med den todelte oljeøkonomien. Med stor sannsynlegheit kan det skapast meir aktivitet gjennom å auka fokuset på utfordringane med den todelte økonomien med f.eks. investeringar i infrastruktur, forskning, utdanning og lågare skatter, framfor å bruka landbruket som ein del av dei viktigaste økonomiske verkemidla for å skapa vekst og utvikling i Distrikts-Noreg. Difor meiner Høyre det er viktig og riktig å skilja landbrukspolitikk og distriktspolitikk i større grad enn det som er vorte gjort.

Den årlege jordbruksstøtta er totalt på om lag 25 mrd. kr, inklusiv effekten av tollvernet. Cirka halvparten av den direkte jordbruksstøtta er knytt til kilo produsert vare. Slik prisstøtte stimulerer til kapitalintensiv og spesialisert drift og fører til utnytting av stordriftsfordelar og billigare produksjon. Det er bra.

Høyre har tillit til den norske bonden, og dersom me i større grad vrir nokre av dei resterende ressursane mot betre agronomi og tiltak for å maksimera resultat per kilo, vil meir areal kunna takast i bruk, og samla sett vil den norske produksjonen auka – både totalt og i distrikta.

Tidlegare statsråd Slagsvold Vedum sette ned ei ekspertgruppe som skulle koma med råd om korleis ein skulle få opp kornproduksjonen i Noreg. Ekspertgruppa kom ikkje med noko eintydig og lett svar. Eit breitt sett av verkemiddel måtte til, meinte dei. Det kjem også fram i utgreiinga at den raud-grøne målsettinga om 20 pst. auke i kornproduksjon innan 2030, er svært lite mogleg. Dette vitnar om at kornproduksjon kanskje ikkje er den produksjonen som har størst naturgitte føresetnader for å få auka drifta i Noreg.

Riksrevisjonen peikar også på at ressursbruken i landbruket er i direkte målstrid i enkelte samanhengar. For å auka lønnsmda i norsk landbruk meiner Høgre at den enkelte bonde må få større sjølvråderett, og få kunna nytta sin eventuelle ledige kapasitet betre. Høgre har tillit til bonden. Kvotetak og omfang av talet på gardar som deltek i samdrift, må kunne aukast. Utfordringane knytte til leigejord må også reduserast. Skogen er ein viktig ressurs som kan utnyttast betre. Med den satsinga vi no gjer på skogsbilveggar, vil potensialet for å ta ut meir skog verta betydeleg betre. Skogen er også ein viktig ressurs i framtidig ny bioøkonomi.

Eg er trygg på at det er mogleg å få til auka produksjon i det norske landbruket, men då må me visa bonden mykje større og meir tillit. Den politikken som har vorte ført for landbruket, har ikkje løyst utfordringane verken for bonden eller for samfunnet. Nordmenn ønskjer eit konkurranseedyktig og godt norsk landbruk. Det viktigaste kriteriet for suksess i landbruket er aksepten den norske forbrukaren gir landbruket. Det er forbrukaren som til sjuande og sist skal betala subsidiane, og det er forbrukaren som til sist, gjennom sine val i handledisken, avgjer lønnsmda og framtida til norsk landbruk. Difor er det viktig at dei vert konkurranseedyktige i tida som kjem.

Martin Henriksen (A) [13:43:19]: Analyser viser at omsetninga i sjømatnæringa kan seksdobles de neste tiårene. Men en slik vekst er avhengig av aktiv satsing fra både næringa og det offentlige. Det avhenger av at vi spisser satsinga, at vi er verdensledende. Det betyr at norske sjømatbedrifter ikke kan nøye seg med å delta i NM. De må vinne VM – hver dag.

Å kutte på dette området er noe av det minst framtidsretta vi kan gjøre. Derfor er det lite samsvar mellom fiskeriministerens retorikk og det budsjettet hun leverer. Når man summerer økninger og reduksjoner på dette budsjettet, finner man et netto kutt. Særlig får det konsekvenser for hvitfiskindustrien.

Regjeringa fjerner hele vekstpakken for hvitfisknæringa. De kutter ut hele teknologisatsinga i fiskeindustrien gjennom Marint verdiskapingsprogram. I en vanskelig markedssituasjon kutter de markedsarbeidet i Nofima. De kutter i regionale utviklingsmidler, og på toppen av alt kuttet det i fiskerihavnutbygginga.

Budsjettet har i dag blitt omtalt som et taktskifte. Det er i så fall et skifte til en lavere takt. Det er passiv næringspolitikk der man trenger aktiv innsats, og det forsterker todelinga av norsk økonomi. Skal vi hente ut det fulle og hele potensialet av våre havressurser, må vi ta nye grep, f.eks. for hvitfiskindustrien, som sliter med lønnsomheten, og ikke har hatt rom til særlig teknologisatsing eller innovasjon de siste årene.

I en sånn situasjon skulle man tro det var unison og tilnærmet tverrpolitisk enighet om å satse på en framtidsrettet fiskeindustri. Dessverre er det ikke sånn.

Regjeringa tror på næringsnøytralitet. Det kan være fint i prinsippet, men i møtet med virkeligheten kan regjeringas passive næringspolitikk bety tapte muligheter og tapte arbeidsplasser.

Til Fiskeribladet Fiskaren sier fiskeriministeren at det ikke er staten som har hovedansvaret for å holde liv i bruk langs norskekysten. Det er det ingen som mener. Det er ingen som mener at staten har hovedansvaret for lønnsomheten i bedriftene. Det har bedriftene selv.

Tankegangen om at privat kapital kommer inn der staten trekker seg unna, hviler på en helt sentral forutsetning: at det finnes andre som vil inn. Noen sånne er det vanskelig å finne for fiskeindustriens del. Likevel er det altså viktigere for fiskeriministeren å ta hånda fra rattet enn å bruke de virkemidlene hun har.

Ironien i dette er at det fiskeriministeren er mot i en næring som sliter, er hun for i en næring som går godt. Jeg vil gi fiskeriministeren anledning til i dag å forklare, fra denne talerstolen, hvorfor regjeringa kutter til teknolog utvikling i fiskeindustrien, men gir mer til havbruksforskning for nettopp å utvikle ny teknologi. Hvorfor skal den logikken fiskeriministeren anvender på havbruk, der kassa går varm på grunn av høye laksepriser, ikke gjelde andre deler av sjømatnæringa? Mener fiskeriministeren virkelig at en statlig krone er positivt for én del av næringa, men negativt og subsidier for en annen? Dette er inkonsekvent, og det er kortsiktig.

Arbeiderpartiet ønsker en aktiv næringspolitikk. Skal vi lykkes i å være spisset og verdensledende, må vi tørre å satse. Vi ønsker at det offentlige skal være med på en satsing på ny teknologi – anvendt, næringsrettet, spisset og konkret – gjennom f.eks. Marint verdiskapingsprogram.

Dersom det er sånn at en næring som er viktig for en region eller for landet som helhet, sliter på et gitt tidspunkt, må man gi hjelp over kneika. Man må satse hvis man tror næringa har en framtid. Dersom man ikke tror det, skal man gjøre sånn som regjeringa nå gjør for fiskeindustrien.

Arbeiderpartiet tror det er en framtid i å satse langs kysten, på havbruk, på de biomarine næringene, på levestrandørindustri, på alt det vi alle er enige om, men også på hvitfisk og fiskeindustrien.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Kristin Vinje (H) [13:47:53]: I Norge har vi en unik mulighet til å investere i kunnskap for å sikre verdiskaping og fremtidig velferd gjennom klok forvaltning av oljeformuen.

Alle er enige om at vi skal investere i fremtiden. Alle er også enige om at forskning og innovasjon er viktig, og at det å følge handlingsregelen for god forvaltning av våre ressurser, er bra. Men, når det kommer til stykket: Den rødgrønne regjeringen har, etter åtte år ved makten, virkelig ikke brukt en historisk mulighet til å investere i fremtiden.

De offentlige utgiftene har økt kraftig gjennom de siste åtte årene. I 2013 er statsbudsjettet på over 1 000 mrd. kr, mot om lag 600 mrd. kr i 2005. Realveksten til forskning de siste åtte årene har ikke vært større enn veksten i statsbudsjettet. Forskningsbevilgningenes andel av det samlede statsbudsjettet var ifølge NIFU på 3,7 pst. i 2006 – det er akkurat det samme i 2013. Det kaller jeg ikke å prioritere.

Da Jens Stoltenberg i januar 2013 annonserte at regje-

ringen skulle øke innsatsen for forskning, sto det å lese i Dagsavisen:

«I 2007 tok de rødgrønne et «hvileskjær» i forskningsbevilgningene, ifølge tidligere kunnskapsminister Øystein Djupedal (SV). Dette kan igjen bli et problem for regjeringen i valget. Løftene som statsministeren kom med i går, er mindre konkrete enn Høyres forskningssatsing.

I sitt alternative budsjett satte Høyre av hele 2,5 milliarder kroner mer enn de rødgrønne til kunnskap og forskning.»

Klarere kan det neppe sies. Og det ble et problem for den rød-grønne regjeringen – de tapte valget.

Da handlingsregelen for bruk av oljepenger i norsk økonomi ble innført, var det et klart premiss at økningen skulle brukes til å skape fremtidig vekst. Reduserte skatter for næringslivet, satsing på forskning og kunnskap samt infrastruktur nevnes spesifikt.

I sin årstale i 2011 sa sentralbanksjefen følgende:

«Myndighetene har brukt handlingsrommet til å gjennomføre standardøkninger og øke utgiftene på en rekke områder. Prioritering av tiltak som styrker produktiviteten og vekstevnen på lengre sikt, herunder justeringer i skattesystemet, synes derimot å ha kommet noe i bakgrunnen.»

Høyre gikk til valg på en styrket innsats på kunnskap, for et konkurransekraftig næringsliv og for å sikre vår fremtidige velferd. Det skaper tillit når vi allerede ved første anledning ser at regjeringen holder det den lover.

Regjeringen foreslår nesten en halv milliard kroner mer til forskning enn det som ble foreslått av den forrige regjeringen. Det kaller jeg å prioritere! SkatteFUNN styrkes, BIA, Brukerstyrt innovasjonsarena, styrkes. Regjeringen foreslår å styrke innsatsen innenfor petroleumsforskning, marin forskning, nanoteknologi, bioteknolog og IKT. Det er viktig for å sikre fornyelse og omstilling i nærings- og samfunnsliv, for å nevne noe.

Arbeiderpartiet sier de vil være aktiv i næringspolitikken. Da må man satse mye kraftigere på forskning.

Presidenten: Presidenten vil påpeke at når man siterer, bør man si når sitatet starter, når det slutter og hvor det kommer fra.

Bente Thorsen (FrP) [13:51:17]: Regjeringen legger til rette for at norsk næringsliv skal ha langsiktige og forutsigbare rammevilkår. Dette vil trygge arbeidsplasser og sikre konkurransekraft og muligheter for økt verdiskaping.

Et godt, gammelt fremskrittspartilagord er at «Fremtiden skapes, den vedtas ikke». Det slagordet er like aktuelt i dag som før.

Høyre-Fremskrittspartiet-regjeringen har i løpet av kort tid tatt flere gode grep for å styrke verdiskapingen i hele landet. Skatter og avgifter er redusert, og skjemaveldet og byråkratiet skal reduseres og forenkles ytterligere. Dette vil gi bedriftene bedre rammevilkår for næringsetablering og videreutvikling.

Næringslivet satser mangfoldige milliarder kroner årlig

av egne midler på forskning og utvikling. Dette har stor betydning for å sikre næringslivet utvikling og vekst.

Fremskrittspartiet er fornøyd med at Brukerstyrt innovasjonsarena får en økning i bevilgningen på 80 mill. kr i forhold til regjeringen Stoltenberg IIs forslag. I tillegg styrkes SkatteFUNN-ordningen med rundt en kvart milliard kroner. Dette vil gi næringslivet økt tilgang til nødvendig kapital for næringslivet.

Rederinæringen har hatt, og har fremdeles, en formidabel betydning for vårt næringsliv. Den kunnskap og erfaring som norske sjøfolk har fra operasjoner til havs, har gjort at vi bl.a. er blant de fremste i verden innenfor maritim teknologi. Norsk maritim næring gir arbeidsplasser i hele landet, og sysselsetter over 100 000 mennesker i ulike bransjer, ca. 25 000 av disse er sjøfolk.

Fremskrittspartiet har i mange år kjempet for å lovfeste nettolønnsordningen og heve taket på denne. Nå når vi er i regjering, er vi i ferd med å få gjennomført dette. I valgkampen lovte Arbeiderpartiet, med representanten Botten i spissen, både å lovfeste nettolønnsordningen og å heve taket på denne. Etter valget har vi verken hørt eller sett noen verdens ting til dette – dette til tross for at representanten Botten viste til at maritim sektor var et av hovedsatsingsområdene til Arbeiderpartiet. Jeg vil også minne om at Stoltenberg II fremdeles satt med flertall da de la fram budsjettet sitt. Dette viser at valgloftene til Arbeiderpartiet ikke står til troende. Da synes jeg faktisk det er ufint å stå her og si at andre partier lyver når de lover så mye i valgkampen, og de ikke innfrir når de legger fram eget budsjett. De har til og med landsmøtevedtak på at de vil lovfeste nettolønnsordningen.

Norunn Tveiten Benestad (H) [13:54:29]: Utdanning, forskning og næringspolitikk henger sammen. Denne regjeringa prioriterer verdiskaping, konkurransekraft og realisering av kunnskapssamfunnet.

Budsjettframlegget som debatteres i disse dager, legger til rette for økt kvalitet i utdannings- og forskningssektoren. Det kommer nærings- og arbeidslivet til gode.

Kristin Vinje har allerede kommentert forskningsdelen av budsjettframlegget, så jeg vil gjerne peke på et par andre punkter som har næringsrelevans.

Regjeringa styrker nå grunnfinansieringen ved universitets- og høyskolesektoren ved å øke ramma for den resultatbaserte omfordelingen av forskningsmidler med 100 mill. kr. Det vil være positivt for de beste fagmiljøene, også ved våre nye universiteter. En ekstrakvote på 100 nye stipendiatstillinger ligger også inne i budsjettet. Kirke-, utdannings- og forskningskomiteens flertall har sagt at ved tildelingen av disse bør man ta særskilt hensyn til de nye universitetene. Det er viktig for disse institusjonenes muligheter til å delta i samarbeidsprosjekter også med næringslivet. Det kommer dermed regionene og hele landet til gode.

Under området Felles tiltak for universiteter og høyskoler i Kirke-, utdannings- og forskningskomiteens innstilling økes bevilgningen med 100 mill. kr i forhold til Stoltenbergs framlegg til statsbudsjett. 50 mill. kr er satt av til modernisering av utstyrsparken for ingeniørutdanningene,

og det trengs. Regjeringa viser her at den tar på alvor rådene fra næringsliv og NOKUT. Skal vi sikre en ingeniørutdanning med høy kvalitet og med relevans for arbeids- og næringsliv, kreves det at studentene tilegner seg ferdigheter på utstyr som samsvarer med det de vil møte i arbeidslivet. Derfor er regjeringas forslag om 100 mill. kr til oppgradering og rehabilitering av kjemibygge og laboratorier til NTNU kjærkommet.

For min del håper jeg at denne satsingen vil fortsette. Eksempelvis har vi i vår landsdel behov for å etablere Sørlandslabben, et samarbeidsprosjekt mellom Universitetet i Agder og næringslivet i regionen med de verdensledende teknologiklyngene NODE og EYDE i spissen. Slike tiltak trenger vi flere av. Det er å ta kravet om relevans i utdanningen på alvor. Ringvirkningene for næringslivet i landsdelene vil være store.

Den borgerlige regjeringa har nå på få uker løftet kunnskap og konkurransekraft til hovedsatsingsområder. Det gir grunn til optimisme for styrkingen av samarbeidet mellom næringsliv og utdanningssektoren. Det er jeg glad for.

Karin Andersen (SV) [13:57:25]: Mat er verdens viktigste produkt. Da må også landbrukspolitikken være viktig. Derfor er næringspolitikken så viktig, fordi den handler også om den maten vi får fra havet.

SV har veldig stor tro på landbruket, både fordi det lager det viktigste produktet i hele verden, men også fordi det skapes så mange store, gode ringvirkninger i samfunnene der landbruket er til stede.

I Hedmark er det samlet sett 14 000 arbeidsplasser som er basert på landbruket, på produksjon og næringsmiddelindustri. Det er en stor og viktig næring i Hedmark, og det er en stor og viktig del av matforsyningen til hele landet. Derfor er det med stor bekymring jeg har hørt både hva landbruksministeren tidligere har sagt om norsk landbruk, de signalene som ligger i regjeringserklæringen angående landbruk, og de kuttene som regjeringen har vist fram i den første runden, der de også sier at hadde de ikke hatt landbruksavtalen som lå i bunn, hadde de kuttet mer, for det er det de ønsker. Det bekymrer meg, fordi det er uhyre viktig at vi nå gjør det som står i denne innstillingen, og som det er en rørende enighet om i denne innstillingen, nemlig at vi må øke norsk matproduksjon, vi må ta vare på matjorda der vi skal dyrke maten, og vi må også sikre at det er en framtid i landbruket. Da er nok ikke kuttmetoden den riktige. Da er man nødt til å se at Norge er et land der det er så vanskelig å produsere landbruksvarer at man er nødt til å ha et veldig høyt støttenivå. Og sosiale ytelser er viktig hvis du skal få ungdom rekruttert inn i landbruket framover.

Mattrygghet og dyrehelse har det vært snakket lite om. Det koster penger, men det er verdt å betale for, for det sier noe om verdibasen vi har for matforsyningen vår.

I Hedmark er skogen viktig. Derfor er det så veldig beklagelig at flertallet nå har kuttet ordningen for skogsflis. Den utgjør altså 8 av de 14 TWh som vi var enige om at vi skulle ha fra bioenergi, og som var kjempeviktig for å nå klimamålene. Direktøren i Mjøsen Skog sier at tilskuddet har vært helt avgjørende – at det ikke er mulig å tjene pen-

ger på dette uten ordningen, og at det kuttet som nå foretas, vil bety at denne viktige næringsgrenen og denne viktige delen av klimaforliket vil bli stoppet. Det må jeg si jeg beklager sterkt.

Svein Flåtten (H) [14:00:53]: Staten må ha hendene på rattet i næringspolitikken, sier Arbeiderpartiets fraksjonsleder i sitt innlegg her i dag. Jeg skulle ønske at Arbeiderpartiet hadde mer tillit til alle de enkeltmenneskene som utgjør det private eierskapet i dette landet. I titusenvis av bedrifter med hundretusenvis av arbeidsplasser har vi det private eierskapet, og når man snakker med disse – jeg hører at det er mange som reiser mye rundt – hører man at det de ønsker, er at staten har hendene mindre på rattet i stedet for mer. Og Arbeiderpartiets talskvinne skryter jo også selv av at hennes tidligere næringsminister gjorde hva han kunne for å forenkle, nemlig at staten skal gjøre mindre. Man skulle tenke litt mer på hvordan man kunne legge til rette for det private eierskapet, slik at man selv kan utvikle sin egen forretning, sin egen virksomhet – gjennom beskatning og andre betingelser som er sammenliknbare, og som ikke minst gjør at vi ikke reduserer vår konkurransekraft i forhold til verden rundt oss.

Så har det også vært et tema her i dag at lettelse i personbeskatningen ikke betyr noe for næringslivet. Det hevder komitélederen og flere andre. Men kapitalbeskatningen er jo helt avgjørende for at det investeres privat kapital i norske arbeidsplasser, og personbeskatningen er også helt sentral for at det stimuleres til arbeid. Dette er helt sentralt for Høyre, det er helt sentralt for det private eierskapet, og det er helt sentralt for små og mellomstore bedrifter i dette landet. Jeg synes at resonnementet rundt f.eks. arveavgiften blir ganske hult. Det å ta bort arveavgiften medfører på sikt 2 mrd. kr mindre i belastning for enkeltpersoner, mange av dem tilknyttet bedrifter og virksomheter som står foran generasjonsskifter. En beregnet gevinstbeskatning på 200–250 mill. kr må ikke da bli det store problemet når det er snakk om en lettelse på 2 mrd. kr. Det forundrer meg.

Det forundrer meg også at opposisjonen er mer opptatt av det statlige eierskapet enn av det private eierskapet og er opptatt av bedrifter som Entra og Mesta, som er helt perifere i forhold til hva staten egentlig bør drive med av næringsvirksomhet. Staten skal eie mye. Det kommer den fortsatt til å gjøre. Men jeg tror det er viktigere – og det bør Arbeiderpartiet legge seg spesielt på minne – å se på hvordan man styrer disse bedriftene – at man styrer dem gjennom de stedene man skal styre dem, og ikke gjennom tilfeldige restauranter i Oslo-området.

Else-May Botten (A) [14:04:14]: Det er jo rart at ikke gleden har kommet til dem som er i posisjon. Man sitter jo faktisk i posisjon og kan styre landet. Jeg har lyst til å gjøre en liten henvendelse til representanten Korsberg, som sørgmodig fortalte her hvor tung den arven var man som har fått av tidligere regjering. Det var sikkert også derfor man var veldig opptatt av å få fjernet arveavgiften. Kanskje motet skulle ha blitt styrket etter det, men det ser faktisk ikke sånn ut. Det som representanten Korsberg sa,

var at forenklingen var viktig, at man nå har økt forenklingstakten, og at det var en trang start i begynnelsen. Hvis man regner på de forenklingsmålene som forrige regjering og nåværende regjering har, kommer man til akkurat samme summen. Så den ligningen og den matematikken sitter det langt inne for meg å forstå.

Frank Bakke-Jensen var oppe og snakket om Eksportkreditt Norge og mente at det selvfølgelig var et godt verktøy, men det kom da fram en kritikk av den gamle regjeringen. Til det er det å si at det har vært veldig mange positive tilbakemeldinger å få om GIEK og Eksportkreditt Norge. Men den situasjonen som har oppstått nå, har man fått tilbakemelding om nå, og jeg synes også det er veldig rart at næringsministeren ikke har hørt om de innspillene. Så det er nå man må ta tak i de utfordringene som dukker opp nå. Så enkelt er det.

Representanten Bente Thorsen fra Fremskrittspartiet var også oppe på talerstolen og snakket om nettolønnsordningen. Hun syntes det var rart at jeg kunne si noe om at Venstre har lovet nettolønnsordning i valgkampen, men kuttet nå. Nå er det jo slik at både i Arbeiderpartiets og Fremskrittspartiets valgprogrammer vil man lovfeste nettolønnsordningen, og heve taket. Så der har man en felles jobb å gjøre. En programfestet lovnad om det gjelder for fire år, så det er viktig at man ser på det perspektivet, og at man ikke skal levere alt etter én måned. Men jeg synes det er viktig å ha en offensiv innfallsvinkel til det. Det kan jo heller være interessant å høre når Fremskrittspartiet – som er i regjering og har hånden på rattet i denne saken – faktisk har tenkt å lovfeste denne ordningen. Og når skal man heve taket, og hvilket tak blir det? Er det i neste budsjett, eller er det om to, tre eller fire år?

Johnny Ingebrigtsen (SV) [14:07:12]: 5. januar 1993 forliste «Braer» utenfor Shetland med ca. 85 000 tonn råolje om bord. I 1996 forliste «Sea Empress» utenfor Wales, og det var 72 000 tonn råolje. I 2002 forliste «Prestige» utenfor Spania med 77 000 tonn råolje. Bare den opprensingen kostet mellom 5 og 7 mrd. euro. I 2009 forliste «Full City» utenfor Bamble med bare 300 tonn bunkers. Bare den opprensingen kostet 270 mill. kr.

Fra Røst til russergrensen er det tre slepebåter i beredskap, det er 540 nautiske mil, det blir 135 nautiske mil per båt hvis de ligger ideelt plassert. Hvis det er stille, kan de nå til en mulig faresituasjon på ni timer. Hvis det er nordøst storm og fløa og ising og mørketid, er farten deres kanskje nede i fem knop. Da hefter de 27 timer. Og det kan gå syv timer fra en båt reker fra grensen på 30 nautiske mil og opp i fjæra. Så det var veldig overraskende for oss at både den forrige og denne regjeringen foreslo å redusere slepebåtberedskapen helt ned til to. Alle losene var imot, losoldermannen var imot, og også vi fra havet var imot. Jeg har vridd mer sjøvann av sjøvottene mine enn skrivebordsteoretikerne i Kystverket som ga det faglige råd for Fiskeridepartementet, om å anbefale å gå ned til bare to slepebåter. For det er ikke i virkelighetens verden når vi kommer til det faktiske forhold og skal se grønnålen i øynene og må se i sjøen.

Her er framforhandlet en pakke på dette budsjettet. Jeg

kan ikke stemme imot det, for et budsjett skal vi ha. Og jeg beklager sterkt at ikke SV vant fram med å finne plass til de 57 mill. kr, som en slepebåt vil koste i året, og som er peanøtter i den store sammenhengen når vi ser på risikoen. Så jeg lar bli å stemme imot, men jeg vil bare ha sagt det fra denne talerstolen at dette er hasard med sikkerheten. Det er langsom russisk rulett, og det er ikke miljøvennlig. Takk.

Ingrid Heggø (A) [14:09:50]: Er det rett medisin å minske todelinga i norsk industri og bruka meir oljepengar og såleis gjera Norge meir avhengig av olja, eller å kutta i viktige vekstpakker til t.d. fiskeri, eller å fjerna konkurransefremjande tiltak som t.d. CO₂-kompensasjonsordninga? Sjølv sagt ikkje.

Det er eit stort ansvar regjeringa Solberg tek på seg når dei no gjer Noreg endå meir oljeavhengig ved å ta av oljeformuen for å innfri dei store skatteløfta sine. Press på krona og høgare rente kan fort verta resultatet.

For næringslivet vårt betyr auka kronekurs redusert konkurransekraft og utrygge arbeidsplassar. Kraftforedlende industri har ei avgjerande rolle for busetting og arbeidsplassar rundt om i heile landet. Nettopp difor arbeidar Arbeidarpartiet hardt for å få ordningar som sikrar industrien sin tilgang på langsiktig kraft til anstendige prisar. Krona på dette verket var CO₂-kompensasjonsordninga. Den vatnkraftbaserte industrien vår vart skjerma for den delen av kraftprisen som kom av at europeiske kraftverk måtte kjøpa kvotar for sine CO₂-utslipp.

Då Høgre og Framstegspartiet la fram budsjettet sitt, fekk vi høyra mykje retorikk om konkurransekraft, mindre oljeavhengigheit og vekstfremjande skatteutt. Realiteten for oss på Vestlandet spesielt, og i landet generelt, er at den blå-blå politikken er ein trussel for både arbeidsplassar og busetting – til dømes at fiskerinæringa, som gjeld heile vår langstrakte kyst, skulle mista alt av tiltakspakker, ja, ikkje eingong skatteutt skulle fiskarane våre få.

Kuttet i CO₂-kompensasjonsordninga utløyste sterke reaksjonar frå industrien, faggrøysla og lokalpolitikarar i heile landet. I mitt heimfylke var det mange fortvila telefonar frå Høyanger, Årdal og Bremanger over uventa og kortsiktige framlegg.

Til slutt gjekk det borgarlege fleirtalet bort frå dette framlegget, og det vart einigheit om å vedta den raudgrøne regjeringa sitt framlegg på det punktet. Det er bra, men det blå-blå budsjettframlegget har likevel skapt usikkerheit om industrien sine rammevilkår. Hydro-direktør Halvor Molland sa til Haugesunds Avis 14. november:

«Slike brå og uventede endringer i rammebetingelsene gjør det enda mer krevende å planlegge for fremtiden. Det blir vanskeligere å se for seg store, langsiktige investeringer i Norge – slik vi har sett muligheter for de senere årene.»

Talsmenn for regjeringa forsvarte iherdig kutt i ordninga fram til siste minutt. Vi kan altså frykta at dette framlegget dukkar opp igjen ved neste krossveg.

Arbeidarpartiet vil stilla opp for arbeidsplassar og lokalsamfunn. Vi vil kjempa mot kutt i CO₂-kompensasjonsordninga, og for ein forsvarleg økonomisk politikk

som sikrar industrien vår gode, langsiktige og føreseielege rammevilkår.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:13:13]: Denne debatten har vore spesiell å delta i. Han er spesiell på ein rar måte. Det er rett og slett fordi eg ikkje føler at ein får svar på spørsmåla. Eg føler heller ikkje at ein får klare debattar. Mitt inntrykk er rett og slett at ein ikkje får svar på dei spørsmåla ein forsøker å stille ministeren. Dermed heng vi i ein hengjemyr – det blir ein form for øving eg ikkje trur nokon er særleg tent med.

Eg forsøkte å få svar på eit enkelt spørsmål, og det er: Når ein fjernar direkte investeringar som Noreg har hatt anten det er fiskeri eller det er regional utvikling, og visar til arv og formue, vil det slå negativt ut geografisk. Det er ei kjensgjerning, det er veldig enkelt – det er openbert. Så prøvar eg å få eit svar på om ikkje ministeren ser dette problemet. Då startar ministeren å snakke om FoU, noko heilt anna, og at ein har vore på tur i nord.

Så stillar eg òg spørsmålet til Framstegspartiet, til representanten Korsberg. Han lét som han ikkje fekk med seg spørsmålet og snakka om noko anna, han òg. Og sånn har det gått – ingen klare svar å få.

Så kjem Bakke-Jensen frå Høgre og i sin iver påstår han at regjeringa har kutta i arveavgift og formuesskatt, som vil føre til 750 mill. kr i auka inntekter til dei med arv og formue i nord, altså pengar som kjem til å gå rett frå inntekta deira og over i investeringar i FoU, innovasjon, forskning osv. Kor kjem dei tala frå? I mine berekningar har nordlendingar ifølgje Skatt nord betalt totalt 61 mill. kr i arveavgift før denne skatteendringa – 61 mill. kr. Det er 3 pst. av den totale arveavgifta i Noreg, sjølv om vi er 9 pst. av befolkninga. På formue er total formuesskatt i nord på 522 mill. kr. Korleis klarer representanten å få 750 mill. kr ut av dette? Dei har ikkje kutta all formuesskatt enno, sjølv om det er det som kanskje er målet. Sjølv ikkje om ein kuttar alt, vil ein kome opp i 750 mill. kr. Korleis kan ein påstå at desse auka inntektene frå skatt, vil føre direkte til innovasjon, utvikling osv.? Økonomar har vist at det er ein veldig svak samanheng.

Det er ein veldig utifredsstillande diskusjon vi har her, men det er openbert at den strategien regjeringa legg opp til, vil favorisere dei som allereie er rike frå før. Det er den såkalla Matteus-effekten frå evangeliet: For han som har, skal få i overflod, og det ber ikkje Noreg ... (presidenten klubbar).

Marit Arnstad (Sp) [14:16:34]: Det har på mange måter antakelig vært en ganske forutsigbar debatt. Jeg har forstått at det har blitt sagt mindre om todeling av norsk næringsliv i denne debatten enn tidligere. Det er kanskje ikke så rart når høyrepartiene i dag velger å kutte i noen av de næringene som er viktigst for fastlandsindustrien i Norge.

Det er klart at det som ligger i budsjettene på næringsområdet, handler nettopp om en dreining – fra en aktiv og mer målrettet næringspolitikk til mer skattelette. Det har også vært svarene her i dag på de spørsmålene som er blitt stilt om dette. Det har vært: Vi

har satset mer på skattelette, vi satser mer på samferdsel.

La oss se litt nærmere på det. Når det gjelder samferdsel, vil den satsingen som en har på riksveger bidra til at man neste år kan bygge omtrent 4 km mer riksveg. Jeg kan ikke se at det kommer til å være avgjørende i forhold til norsk næringslivs konkurranseevne eller ikke. Men den rød-grønne regjeringens samlede økning på samferdselsfeltet kan nok ha betydning for norsk næringsliv.

Når det gjelder kutt og det forholdet som vises der, er det slik at i mitt fylke betydde det kuttet man gjorde på regional utbygging, 30 mill. kr minus, og økningen på fylkesveger betydde 7 mill. kr pluss. Det er klart hvilken veg det regnskapet går. Samferdsel er ingen frelser for Høyre og Fremskrittspartiet i denne sammenhengen. Kuttene overstiger langt det man satser på samferdsel.

Når det så gjelder skattesiden, er det enkelte av oss som har påpekt at skattelettelsene rettet mot næringslivet, og bedriftene spesielt, egentlig er ganske beskjedne i forhold til personskattelettelsene. Vi må ta med i bildet at regjeringen også velger å øke mineraloljeavgiften med 600 mill. kr i løpet av høsten.

Så skjønner jeg at noen kan bli litt irriterte over at vi trekker fram arveavgiften. Det er mulig at representanten Flåtten synes at det er litt hult å påpeke det, men hvis representanten Flåtten synes det, lurar jeg på hvorfor i alle dager regjeringspartiene fant det nødvendig å nedsette et utvalg som skal utrede konsekvensene av effektene av arveavgiften – hvis det er hult.

Når det gjelder statlig eierskap, er det slik at Senterpartiet ikke har noe mål om at staten skal eie mest mulig i næringslivet. Det kan godt være at det er riktig å selge Entra, men det må skje på en ryddig måte. Det er ryddigheten knyttet til staten som eier, som vi er opptatt av i denne sammenhengen. For før man eventuelt selger Entra, bør man faktisk ha hatt en gjennomgang av porteføljen, og man burde også ha lagt fram en sak for Stortinget. I stedet så framstår det som nå foreslås, som en ideologisk «hals over hode»-manøver.

Odd Omland (A) [14:19:41]: Den kraftforedlende industrien er etablert rundt om i Distrikts-Norge. I veldig mange kommuner er det den viktige hjørnesteinsbedriften, slik Eramet f.eks. er i min hjemkommune Kvinesdal.

Denne industrien er konkurranseutsatt og merker todelingen i økonomien. Derfor trenger ikke denne industrien slike forslag som kom fra Høyre-Fremskrittsparti-regjeringa om kutt i CO₂-kompensasjonen – stikk i strid med valgkampretorikken om todeling og forutsigbarhet.

Medlemmene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet i komiteen viser i våre merknader i innstillingen til at den landbaserte kraftforedlende industrien har en sentral rolle i en bærekraftig framtid. Med ren norsk kraft, langsiktige konkurransedyktige rammebetingelser og fortsatt målrettet utvikling av teknologiske løsninger for minimal ressurs- og energibruk mener vi at denne industrien kan bli framtidens globale vinner og en stadig viktigere bidragsyter til norsk økonomi.

Vi ser også at det er svært viktig at denne næringen har

langsiktige, forutsigbare rammevilkår, og at det legges til rette for at denne industrien skal kunne videreutvikle seg i Norge. Derfor ber jeg ministeren merke seg dette, og jeg vil også utfordre henne til å gi en kommentar på om regjeringa har tenkt å foreta seg noe slik at denne industrien kan få utviklet seg.

En annen sak jeg også ønsker å komme inn på, er hvordan den blå-blå regjeringa nå, som representanten Marit Arnstad var inne på, uten noen form for prosess og med et pennestrøk velger å selge Entra og Mestra. Dette er spesielt, sett i lys av at de selv har varslet ei ny eierskapsmelding. Konklusjonen min om denne håndteringen er at det er uprofesjonelt, virker ideologisk motivert og generelt varsler om en ny eierskapspolitikk.

Martin Henriksen (A) [14:22:12]: Vi var flere som ventet på svar.

Representanten Flåtten stilte spørsmål om hvordan vi kan utvikle det private eierskapet. Ja, det er akkurat det denne debatten dreier seg om. Hvordan kan vi – altså det offentlige – være med å bidra til næringer som kan bli verdensledende? Da gjelder det å satse på forskning, men vi må også ha flere virkemidler, bruke alle verktøyene i verktøykassa. Man kan bidra gjennom midler til teknolog utvikling, gjennom regionale utviklingsmidler, gjennom støtte til markedsarbeid og en lang rekke andre tiltak.

Jeg vil bare konstatere – jeg ser nå at fiskeriministeren har tegnet seg på talerlista, men at ingen andre av talspersonene fra Høyre og Fremskrittspartiet har gjort det lenger ned på talerlista – at så langt i debatten er det fremdeles ikke samsvar mellom retorikk og politikk fra regjeringspartiene.

Når det blir snakket om langsiktighet og forutsigbarhet, kan kanskje fiskeriministeren eller noen av de andre talspersonene for regjeringspartiene svare på om det blir mer eller mindre forutsigbarhet når man kutter i etablerte ordninger som det også er dokumentert at virker, som Marint verdiskapingsprogram.

Blir det mer eller mindre forutsigbarhet når man ikke vet hva regjeringa egentlig vil gjøre med leveringsplikt eller råfisklov? Er det representanten Frank Bakke-Jensens uttalelser før valget som skal ligge til grunn, eller er det de som kom etter valget? Skal vi høre på det representanten Korsberg sa på Råfisklagets jubileum om at det ikke skulle bli endringer i råfiskloven, eller tidligere fiskeripolitisk talsmann Harald T. Nesviks uttalelser om endring? Hvilken politikk skal kystsamfunn som Hadsel, Hammerfest, Gamvik eller Senjahopen faktisk vente seg? Skal vi forvente at forskjellsbehandlingen av havbruks- og hvitfiskindustrien fortsetter? Vil fiskeriministeren bruke samme logikk på de to næringene i framtida? Jeg håper vi får et svar fra fiskeriministeren på det.

Helt til slutt: Det ble også, bl.a. fra representanten Vinje, sagt at denne regjeringa prioriterer. Vel, det er en sannhet med store modifikasjoner. Det første denne regjeringa gjorde da de kom til bordet, var å gå rett til honningkrukka, øke oljepengebruken, først i tilleggsposisjonen, deretter i nysalderinga. Likevel kommer vi tolt sett ut med kutt i dette budsjettet til den næringa

Høyre og Fremskrittspartiet omtaler som ei framtidsnæring.

På dette området finner vi ikke spor av Høyres retorikk fra samferdselsdebatten om at bedre resultater avhenger av større budsjett; vi hører ikke en gang et fjernt ekko fra forskningsdebatten, der Høyre og Fremskrittspartiet sa at resultatene er knyttet til størrelsene på bevilgningene. Det vi hører, er næringsnøytralitet.

Knut Storberget (A) [14:25:17]: Debatten nærmer seg slutten, og vi øyner julen et stykke nærmere.

Det er i hvert fall tre ting som har vært sentrale i denne debatten, og som jeg på mange måter føler har fått sin avklaring – i hvert fall om hvordan de politiske frontene står.

Slik jeg forstår regjeringa, sier man at man ønsker å være mindre oljeavhengig. Men da konstaterer jeg også at man fra regjeringas side, allerede i inneværende år og også til neste år, bruker mer oljepenger.

Så er det gledelig at denne debatten har understreket veldig tydelig at vi ønsker å øke landbruksproduksjonen, vi ønsker å øke lønnsomheten, og vi ønsker å ha et landbruk over hele landet. Det er bra. Men regjeringa vil liberalisere landbrukspolitikken kraftig. Men det er altså – tilsynelatende – ikke flertall for det i Stortinget.

Det siste som går igjen i de fleste innlegg, og er de flestes bekymring også, er at man trenger spesielle virkemidler for å kunne skape ny virksomhet. Og mange av de virkemidlene har regjeringa – om den ikke tatt dem helt bort – valgt å redusere. Et eksempel er trebasert innovasjon. Men det store eksemplet er de regionale utviklingsmidlene, som får et betydelig kutt på nærmere 30 pst., 400 mill. kr, som vil merkes. Om det ikke merkes til neste år, vil man merke det i årene som kommer, fordi man ikke har fått satt i gang de prosjektene som lå i dette.

Det er i tilknytning til dette jeg har lyst til å stille et konkret spørsmål til næringsministeren, som jeg innstendig ber om at blir besvart. Vi sliter med norsk legemiddelindustri. Jeg har tatt opp før fra denne talerstolen at vi har Nycomed Pharma-virksomhet på Elverum og i Asker, som har vært svært gode lokomotiv i legemiddelbransjen. Av internasjonale grunner har man valgt å legge ned virksomheten på Elverum. De har en usedvanlig viktig kompetanse, en stor arbeidsstokk og mye bra arbeidsfolk. Den forrige regjeringa lovet at man skulle bruke av de regionale utviklingsmidlene og de midlene man har til rådighet, 1 mill. kr, for å skape omstilling, slik at man kunne dra denne kompetansen videre. Det er særs viktig for å bygge opp annen virksomhet i en todelt økonomi.

Mitt enkle spørsmål, som jeg ber statsråden kvittere ut før vi forlater hverandre her i dag, er: Er det den nye regjeringas intensjon at disse omstillingsmidlene – det er søkt om 1,3 mill. kr – vil bli innvilget?

Ove Bernt Trellevik (H) [14:28:16]: Knut Storberget har vore oppe fleire gonger i dag, og eg ønskjer å kommentera just eit par små ting her. Han lente seg litt tilbake igjen, og priste seg litt lykkeleg for at Venstre og Kristeleg Folkeparti har moglegheit til å parkera regjeringa, som han sa.

Like etterpå, i replikkordskiftet med statsråden for landbruk, tok han til orde for at han er heilt einig i mykje av det som landbruksministeren seier. Eg håpar inderleg at Arbeidarpartiet ser dei utfordringane som landbruket har, og at dei òg er med og støttar dei endringane og forslaga som regjeringa kjem med, som verkeleg er framtidsretta og rett for det norske landbruket.

Han tok òg til orde for at han er einig i at omdømme er ei utfordring for landbruket. Og det er heilt sant. I Nationen var det i dag eit oppslag om lønnsutviklinga for bøndene, at dei hadde 10 pst. vekst. Det er ganske positivt og bra. Men når bøndene likevel reagerer med å vera negative, er det ei utfordring som bøndene har. Dei er på ein måte svært negative i utgangspunktet – heller ikkje under den førre regjeringa var det mykje glød i landbruksnæringa. Det var til og med opptøyar med ein statsråd frå Senterpartiet.

Så den utfordringa med omdømme må næringa òg ta inn over seg. Det er ikkje berre politikanane som skal ta inn over seg den utfordringa som landbruket har. Eg har ei utfordring til næringslivet innanfor landbruk: Dei må òg sjå moglegheitene og vera litt meir konstruktive og positive, og ikkje vera så negative som dei har vore, slik eg oppfattar det, med både den nye regjeringa og den førre regjeringa.

Vidare vart det teke til orde her for mykje, bl.a. tok representanten Storberget opp feilbruk av pengar. Sjølv om ein brukar meir oljepengar i løpet av eitt år, er det ikkje slik at ein gjer dette til ein vane, at me vert avhengige av det. Det handlar om å bruka pengane rett og investera meir bruk av oljeinntekter i ei langsiktig utvikling for nasjonen Noreg. Det er det denne regjeringa har teke til orde for.

Marit Arnstad sakna at nokon frå regjeringspartia si side stod opp for dei endringane og dei kutta som vart gjorde i komiteen. Eg har ingen problem med å stå opp for dei endringane som vart gjorde i komiteen i år. Eg erkjenner alle kutta som er gjorde, og eg står inne for dei – anten det har vore til Mattilsynet eller verkemiddelapparatet eller kor det har vore. Det handlar om at me brukar pengane våre på dei ordningane som treffer, og det er det viktigaste av alt. Då må me vera villige til å prioritera. Det er ikkje slik at sjølv om ein har hatt for vane å bruka pengar på noko, så er det rett å bruka pengar på det i framtida. Det handlar om å ta inn over seg effekten og evaluera litt over tid. Det har denne regjeringa gjort – dei har prioritert, og dei har vore villige til å gjera det.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [14:31:22]: Mens vi har hatt denne debatten, har det kommet et nyhetsbrev fra Norges Jeger- og Fiskerforbund om at departementene og regjeringen har kommet med en tidlig julegave, og jeg tenker at siden det er omtalt i innstillingen, har jeg lyst til å utkvittere den. Julegaven gjelder villaks, at den ikke blir flyttet fra Miljøverndepartementet, som man i alle fall har hatt noen tanker om. Det er en julegave som Kristelig Folkeparti er veldig glad for.

Så over til noe som statsråd Listhaug snakket om i sitt innlegg, og som det er politisk enighet om: å øke matproduksjonen. Ja, vi skal øke matproduksjonen med 1 pst. de neste 20 årene, med tanke på at befolkningen, forhåpentligvis, vokser så mye, og vi bør øke matproduksjonen gjen-

nom norske ressurser. Men så er spørsmålet hva det betyr. Det betyr at vi ikke må bygge ned den beste matjorda, men at den må brukes til å produsere mat. Så må det også bety at vi må få økte inntekter, og komiteens flertall, bestående av Venstre, Kristelig Folkeparti, Høyre og Fremskrittspartiet, sier i dagens innstilling at det kan skje gjennom økte målpriser, økte overføringer gjennom jordbruksavtalen og gjennom reduserte skatter og avgifter.

Så vet vi at det er viktig med veiledning, forskning og utvikling og innovasjon også i denne sektoren for å klare å produsere mer mat. Og vi må ha med oss nye bønder: noen som har lyst til å være bønder i morgen, kanskje, når mamma og pappa legger opp.

Norsk mat har høy kvalitet. Det skyldes mange faktorer. Vi har god dyrehelse, god matsikkerhet, dyktige bønder og en innovativ næringsmiddelindustri – den største helhetlige verdikjeden i Fastlands-Norge, ja, vi går fra jor-det til bordet og fra havet til bordet. Det er god forbrukerpolitikk. Men denne innovasjonen som næringsmiddelindustrien har, har ikke kommet av seg selv. Det har vært en bevisst satsing gjennom forsknings- og utviklingsmidler fra det offentlige, men kanskje like viktig er den satsingen og den bevisstheten som næringsmiddelindustrien selv har med hensyn til bevisste ledere og en bevisst satsing på forskning og utvikling og innovative og nye løsninger og nye produkter til oss som forbrukere.

Derfor er jeg glad for at vi i budsjettforliket med Høyre og Fremskrittspartiet her i Stortinget klarte å legge tilbake noe av kuttet fra Landbruksdepartementet som gikk på kutt til Forskningsrådet. Det er viktig for økt selvforsyningsgrad, økt forbrukerfokus og økt fokus på næringsmiddelindustrien.

Statsråd Elisabeth Aspaker [14:34:36]: Dette har vært en interessant debatt, der opposisjonen har snakket seg varm om gamle kjepphester, og jeg opplever at man i liten grad tar inn over seg de økende omstillings- og innovasjonsutfordringene som er innenfor fiskerinæringen. Sannheten er den at da vi så på en del av de tiltakene som var foreslått fra den avgåtte regjeringen, så vi at flere av dem trengte oppdatering.

Det er ikke slik at det får dramatiske konsekvenser, slik komiteens leder sa, med det kuttet og de tilpasninger som gjøres med føringstilskuddet. Sannheten er den at forslaget for 2014 er mer på nivå med det som har vært behovet i inneværende år og de viktigste føringsordningene, og det vi ønsker å oppnå med det, videreføres.

Sikkerhetsopplæringen for fiskere videreføres på et nivå som sikrer at man fortsatt har statlig fullfinansiering av grunnkurset – viktig for nyrekruttering og et viktig signal om viktigheten av å drive ulykkesforebyggende arbeid knyttet til fiskeryrket. To fiskere har etterspurt dette reisetilskuddet, og antallet fiskere som etterspør refusjon for disse repetisjonskursene, har faktisk også blitt redusert de senere årene.

Når det gjelder lineegnetilskuddet, står jeg fast ved at det er å gå baklengs inn i fremtiden å gjeninnføre en slik ordning. Vi har en agnkvoteordning i dag som har det som

formål å stimulere til mer lineefanget fisk. Den fungerer, og den ønsker vi å videreføre.

Så skjønner jeg av debatten og etter å ha hørt representanten Martin Henriksen to ganger at man er lei seg for at man tapte valget. Man er lei seg for at man ikke lenger sitter med hånda på rattet i fiskeripolitikken, men det er altså slik at norske velgere har bestemt noe annet, de har valgt et annet flertall til å styre landet. Da må jeg få lov til å si at man beskriver utfordringene i fiskeindustrien som om de oppsto i går. De har bygd seg opp over år. Arbeiderpartiet har sittet med fiskeriministeren, og man har unnlatt å sette inn tiltak som man kunne satt inn for lenge siden. Men jeg er glad for at jeg arvet et offentlig utvalg som nettopp skal se på nye tiltak for å få bedre konkurransekraft inn i fiskeindustrien. Jeg har store forhåpninger til at det utvalget skal levere gode, kloke forslag til tiltak for hvordan man skal få til mer innovasjon og mer kompetansebygging. Jeg har også store forventninger til at det utvalget også skal foreslå endringer innenfor lovverket som skal gjøre at den tradisjonelle fiskerinæringen skal få noen av de samme frie mulighetene til å utvikle seg som havbruksnæringen i Norge har fått. Hadde ikke den hatt mer liberale og frie rammer, hadde havbruksnæringen aldri vært der den er i dag.

Vi skal være verdens fremste sjømatnasjon. Da må vi satse – da må vi satse på havforskning, men vi må også satse på den forskningen som skal gjøre havbruksnæringen bærekraftig i fremtiden.

Statsråd Monica Mæland [14:37:51]: Jeg skal prøve å svare på noen utfordringer som er kommet.

Det var et spørsmål om hva Fremskrittspartiet ville gjøre med nettølønnsordningen og lovfestingen av den. Det skal jeg ikke svare på, men jeg kan svare på hva regjeringen skal gjøre. Vi har allerede satt i gang et arbeid for å få den lovfestet. Vi har også satt i gang arbeidet med å lage et utvalg som skal se både på ordningen og på områdebegrensningene i NIS. Når det gjelder taket, var det den forrige regjeringen som lovet å heve det; det var ikke denne regjeringen. Hva vi skal gjøre med taket, kommer vi tilbake til når vi ser utvalgets arbeid.

Så har det vært noen visitter til GIEK og eksportkreditt. Jeg bare gjentar at jeg ikke får den tilbakemeldingen når jeg snakker med næringsdrivende som Arbeiderpartiet nå i opposisjon får, men jeg tar alle henvendelser om det på alvor og vil gå igjennom og se til at vi har et virkemiddelapparat som virker.

Representanten Knag Fylkesnes synes det har vært en rar debatt. Det vet ikke jeg så mye om, jeg har ikke vært med på slike debatter før. Men jeg har vel et visst inntrykk av at problemet ikke er debatten, men svarene. Det faktum at man er uenig i svarene, betyr selvfølgelig ikke at debatten har vært rar, men SV har et annet syn på skattepolitikk enn det regjeringen har, og det synes jeg i og for seg er betryggende.

Så har det vært noen visitter knyttet til salgfullmakter for Entra og Mesta. Jeg mener at det er helt riktig at disse fullmaktene kommer i budsjettssammenheng, fordi de har en budsjettmessig side. Så er det slik at det ligger mange

fullmakter til regjeringen, både når det gjelder å selge, og når det gjelder å kjøpe. Det betyr ikke at det skjer i dag, og det betyr ikke at det skjer på en uryddig måte. Men når det etterlyses en gjennomgang av eiendomsmassen til Entra, må jeg si at det ble gjort i 2000 i forbindelse med at man opprettet Entra, og man skilte ut Statsbygg, med sine formålsbygg. Så den gjennomgangen er tatt. Entra fungerer i et velfungerende privat marked, og så skal vi håndtere veien videre på en solid og profesjonell måte.

Så til Elverum – spørsmålet om løfter gitt til Elverum. Jeg vet ikke hvilke løfter den avgitte regjeringen har gitt. Jeg har heller ikke mottatt noen søknad fra Elverum, men jeg har mottatt ønske om et møte med Elverums ordfører. Det skal jeg ha rett over nyttår for å gå gjennom de ønsker og eventuelle synspunkter Elverum har. Generelt er det slik at vi har sagt at vi skal videreføre Innlandsutvalget, med noe endret mandat og sammensetning. Utfordringene i innlandet er ulike, og vi håper vi får noen tilbakemeldinger på dette. Selve søknadspotten det henvises til, ligger i Kommunaldepartementet. Den er for øvrig ikke kuttet 30 pst., men 24 pst., og det er fordi vi mener at midler brukt på vei er viktigere distriktspolitikk og næringspolitikk enn den virkemiddelbruken man hadde.

Frank Bakke-Jensen (H) [14:40:55]: Innledningsvis må jeg få lov til å si til representanten Martin Henriksen, som var så bekymret for folk som bor i fiskeværerne, at jeg tror han kan ta det litt rolig der han sitter i Tromsø. Jeg bor i et fiskevær, og det skal gå helt fint for oss fiskeværboere med den nye regjeringen.

Så må jeg få lov til å minne om at den forrige regjeringen har vært ganske så aktiv med hensyn til å stemme ned forslag i denne salen når det gjelder å endre fangstmønsteret, ha et mer markedsrettet fangstmønster innenfor hvitfisknæringen, ha en gjennomgang av leveringsforpliktelsene og ha en gjennomgang av ferskfiskstrategien. Alle forslagene våre ble kostet ut døra, uten at det var noe man fant nødvendig, og så kom man i valgkampen springende med en pakke, for da brant det.

Jeg er som fiskeriministeren veldig fornøyd med at det er satt ned et NOU-utvalg som skal se bredt på hvitfisknæringen og rammebetingelsene for den delen av industrien. Det er en god idé, og det er et arbeid som kommer til å være nyttig.

Så må jeg få lov til å ta en liten runde om dette evinnelige lineegnetilskuddet. Det har vært bred enighet i denne salen, når vi diskuterer sjømatnæringen, om at kvalitet blir viktig å jobbe med for denne næringen, både fordi kvalitet er viktig for forbrukerne, og fordi vi skal eksportere mye av denne maten. I dag er det sånn at lineegnetilskuddet er det noen fiskekjøpere som betaler. Hvorfor gjør de det? Jo, de betaler lineegnetilskuddet til fiskerne fordi de får bedre kvalitet. De fiskekjøperne som setter pris på god kvalitet på råstoffet, betaler lineegnetilskuddet, de som ikke finner dette like viktig, betaler det ikke. Et av de store problemene for fiskerinæringen med de reguleringsene vi har hatt, er at det er nesten umulig å finne steder der kvaliteten gjenspeiles i prisen fiskerne får betalt. Det har man altså løst her. Og det er merkelig at så snart noen fiskekjøpere er så kvali-

tetsbevisst at man vil betale ekstra for linefanget fisk, skal vi altså bruke offentlige penger på å nulle ut den effekten. Det kan ikke være sånn.

Så til representanten Knag Fylkesnes og formuesskatten. Det er mulig vi sitter med forskjellige tall, men prinsippet er ganske enkelt at når man har tatt bort arveavgiften og formuesskatten, er det faktisk den kapitalen som er ekstra i landsdelen. Så skal vi få sjekket om Krag Fylkesnes har rett i 600 mill. kr, eller om jeg har rett i 750 mill. kr. Det som er forskjellen på min inngang til den delen og Knag Fylkesnes' inngang, er at jeg er hellig overbevist om at de pengene i næringslivet vil avle flere arbeidsplasser og flere bedrifter, de vil avle utvikling i næringslivet, utvikling i bedriftene, og det vil avle tryggere og mer lønnsomme arbeidsplasser. Næringslivet evner å tenke framover og ta stegene selv, når de bare har kapitalen. Derfor er det å ta bort formuesskatten så viktig.

Avslutningsvis: Sjømatnæringsen har én ting å gjøre, og det er å se helhetlig på seg selv. Det gjør den med denne politikken.

Karin Andersen (SV) [14:44:06]: Til siste taler vil jeg si at det finnes ingen slik påvisbar sammenheng mellom lettelser i formuesskatt og næringsutvikling. Det har vært brukt som unnskyldning når man har snakket om internasjonal utvikling, også i de enkelte land – man kaller det på engelsk «trickle down»-effekten. På norsk sier vi: Når det regner på presten, drypper det på klokkeren. Men det virker ikke slik. Problemet er at denne regjeringen gir ut penger som like gjerne kan brukes til stort forbruk hos dem som har et kjempestort forbruk fra før, til de aller rikeste. Hvis du er millionær, får du altså 40 000 kr i skattelette av denne regjeringen, mens den kutter i de regionale utviklingsmidlene, som nettopp gründerne skal bruke. Da Abelia, som er en av innovasjonsbedriftene, var på høring i kommunal- og forvaltningskomiteen, pekte de nettopp på dette og sa at her tar man vekk pengene til dem som skal skape de nye ideene, og komme med de nye løsningene.

Og til næringsministeren: Det er nettopp disse pengene som man hadde trengt i Hedmark nå for å kunne bistå en kommune der man har mistet en stor internasjonal bedrift. De hadde trengtes der for å skape ny virksomhet. Det er det dette handler om. Det handler ikke om noen som har masse penger, og som ønsker seg skattelette for å bruke det til et eller annet. Det handler om at vi skal kunne hjelpe hverandre, hjelpe gründerne, hjelpe dem som vil sette i gang, til å kunne drive ny næringsvirksomhet.

Og ja, skatt fordeler seg skeivt. Hvis man gir skattelette, fordeler det seg skeivt, fordi det gis mest til dem som har mye fra før, og minst til dem som har lite. Det fordeler seg kjempeskeivt geografisk også. Det betyr at de områdene der det går så det griner fra før, skal få mye penger, mens de områdene som sliter, skal få lite. Akkurat det samme sier denne regjeringen om kommuneøkonomien, som er motoren i mye av næringslivet, som er grunnlaget for at man vil flytte en bedrift til et område. Det skal være en god barnehage, det skal være skikkelig eldreomsorg, det skal være et kulturtilbud, det skal være noe å drive med, sånn at det er all right å være det. Der skal man også gjøre det – mindre

til dem som sliter fra før, og har lite inntekter, men de som har høye inntekter, skal få mer.

Så ja, vi er bekymret, og vi er sterkt uenige i den retningen som denne regjeringen viser fram. Det er ikke slik, som næringsministeren sier, at man har gitt igjen disse pengene på vei. Nei, man har gitt igjen bare halvparten. Da vi var unger, sa vi: Jukse-maker, pipelort, tar igjen og gir bort! Det er det man gjør nå med fylkeskommunene utover. Man tar fra dem muligheten til å samarbeide med næringslivet, og så gir man igjen penger på vei. De pengene har vi vært med på også i budsjettet nå, for det er ingen som er imot det, men problemet er hvor man tar pengene fra.

Gunnar Gundersen (H) [14:47:23]: Jeg får gjøre statsråd Mælands ord til mine, at det er meget betryggende å høre at vi er uenige med SV i det meste. En skal høre mye før ørene detter av, og det at hele næringslivet tar feil ved at en setter opp formuesskatt på arbeidende kapital som det som absolutt begrenser næringslivets utvikling mest, er ganske spesielt å stå og høre på.

Men det er et taktskifte i politikken. Vi har faktisk tillit til at bedriftene og enkeltmennesker rundt omkring i landet er de som forvalter sine egne midler på en best mulig måte også i næringsutviklingssammenheng. Det er klart at det å satse på rammebetingelser, som forskning og samferdsel, er en alvorlig stimulans.

Til Henriksen vil jeg heller snakke om at den næringsdiskrimineringen som Arbeiderpartiet har drevet med, den skal vi ikke drive med lenger. Vi skal faktisk ha utvikling over hele landet, og vi skal gi muligheter for gründere rundt omkring i hele landet.

Ellers synes jeg det har vært en befriende debatt, for det har ikke vært snakk om tillitsbrudd fra de rød-grønne. Det har vi hørt i debatt etter debatt, og i dag tror jeg ikke det har blitt nevnt med et ord engang. Det har kanskje noe å gjøre med at vi har innfridd. Jeg vil si til komitélederen at administrerende direktør i NHO sa at det var et retningsskifte. Det var retningsskifte hun la vekt på. Det er etter et arbeid med et budsjett i fire-fem dager – det blir mye mer spennende å se hva som kommer til neste år, men det indikerer en riktig retning for næringslivet. Det er et veldig klart signal.

Men det at vi ikke har hørt noe om løftebrudd, kan også ha noe å gjøre med slike ting som at Else-May Botten var ute og lovte bl.a. lovfesting av nettolønn og heving av taket. Det skapte store forventninger. Det er ikke innfridd i det budsjettet som lå fra de rød-grønne. Det var da dere hadde sjansen. Dere har ikke noen sjanse, annet enn å gjøre det fra opposisjon senere.

Jeg er litt forundret over hele debatten når vi får inntrykk av at nå er det misstemning og ragnarok rundt omkring i næringslivet. Vi får faktisk de motsatte signalene. De grepene som er gjort av regjeringen i tilleggsproposisjonen, er meget bra, og de indikerer, som jeg har sagt, en riktig retning for næringspolitikken i dette landet. Det vil skape optimisme blant dem som har tenkt å skape framtidens arbeidsplasser, men også blant dem som tar vare på og utvikler de arbeidsplassene vi har.

Så jeg vil si: Det har vært godt arbeid av den nye regje-

ringen, og jeg ser fram til arbeidet framover mot budsjettet til neste år, for da skal det bli enda mer sus i serken, for å si det sånn.

Statsråd Sylvi Listhaug [14:50:31]: Jeg vil takke for en god debatt, der jeg også registrerer at vi er enige om en av de største utfordringene som norsk landbruk står overfor, nemlig rekruttering. Jeg mener at vi nå har en utrolig god mulighet til sammen å snakke opp landbruket og vise de mulighetene som ligger der. Det har vel sjelden noen gang vært så mye debatt rundt landbrukspolitikk som det dette valget og en ny regjering har ført til. Derfor vil jeg oppfordre til at vi snakker opp landbruket istedenfor ned, og at vi også jobber for å få med oss organisasjonene på det.

Jeg møter bønder over hele landet – jeg har vært i mange fylker. Det mange melder tilbake til meg, er at de er enige i at det trengs endring. Så er det alltid sånn at det også kan være litt skummelt, men det som er helt sikkert, er at hvis det bare fortsetter i den takten som det går i nå, vil det mange steder ha ganske store konsekvenser på sikt hvis ikke flere unge vil overta.

Det er flere som har vært inne på energiflisordningen. Da vil jeg bare minne om at det er en midlertidig ordning som ble innført i 2009. Neste år skriver vi 2014. Hvis det skal være en midlertidig ordning, må den på ett tidspunkt opphøre. Vi mener at det nå er på tide å gjøre det, fordi dette markedet fungerer mye bedre enn det gjorde.

Jeg vil også berømme den forrige regjeringen for å ha satt ned en gruppe, Skog 22, som nå ser på hvordan vi skal greie å løfte norsk skognæring. Her har vi en næring som går stort sett av seg selv. Trærne står i skogen og vokser, og vi har enormt mye som kan tas ut i årene som kommer. Dette kan bli en vekstnæring for Norge. Det som nå er utfordringen, er at vi er i ferd med å bli en råvareeksportør, og at vi ikke greier å foredle de verdiene som står i de norske skoger. Det er det denne regjeringen ønsker å stimulere til at vi skal få til, i tillegg til at vi skal ta ut mer. Da er det et taktskifte når vi øker bevilgningene til skogsbilveier med 30 pst., og jeg håper at vi skal fortsette med det, slik at dette kan bli en viktig næring også i årene som kommer.

Tusen takk for en god debatt!

Presidenten: Representanten Martin Henriksen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Martin Henriksen (A) [14:53:13]: Jeg vil gjenta mine spørsmål. Fiskeriministeren vil redusere debatten til at Arbeiderpartiet er lei seg for å ha tapt valget, men det er ikke det det handler om. Det handler om politikk.

Hvitfisknæringa har hatt utfordringer lenge, og derfor har vi også satt inn tiltak, enten det har vært teknologisering eller innstramming i leveringsplikter, og vi er klar til å sette inn flere dersom det trengs. Jeg vil fortsatt gi fiskeriministeren anledning til å svare på hva industrien kan forvente seg. Skal vi ha samme logikk for fiskeindustrien og hvitfisknæringa som for havbruk? Hvorfor er det riktig med satsing på teknologi i havbruk, men galt i fiskeindust-

rien? Jeg håper fortsatt på svar på hvilken politikk vi kan forvente når det gjelder leveringsplikt. Her har Høyre i sin politikk og i sine uttalelser det siste året vært et slags «Fifty Shades of Grey». Skal vi forvente oss den gjennomgangen Høyre ønsker? Skal vi forvente oss nesten ingen endring, som er gjennomgangstonen når det nærmer seg valgkamp – det at Høyre mente at det var negativt for ca. ett år siden? Og hva betyr egentlig regionaliseringa for fiskerisamfunnene Hadsel, Hammerfest, Gamvik osv.? Hvis man er opptatt av forutsigbarhet, er det riktig og bra å kunne svare på disse spørsmålene.

Presidenten: Representanten Odd Omland har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Odd Omland (A) [14:54:30]: Jeg oppfatter det næringsministeren sa, slik at det har vært foretatt en gjennomgang av Entra. Da den forrige regjeringa foreslo at en skulle selge seg ned til en tredjedel, skulle en først foreta en gjennomgang av eiendomsporteføljen og komme tilbake igjen med det. Jeg kan ikke se at det er gjort en sånn gjennomgang av Entrass portefølje siden det ble etablert i 2000. Jeg oppfatter statsrådens svar sånn at en ikke har tenkt å gå gjennom dette, men å selge Entra fullt ut.

Johnny Ingebrigtsen (SV) [14:55:20]: Jeg hører at representanten Frank Bakke-Jensen sier at de rød-grønne partiene stemte imot så mye og stemte imot en gjennomgang av leveringsforpliktelsene for trålere. Jeg skjønner ikke hvorfor vi skal ha en gjennomgang av det. Vi som lever langs kysten og er født før 1970, har levd med og sett at trålkvoten ikke har vært etterlevd etter intensjonen. En skulle levere på de og de plassene for å gi virksomhet til fiskeindustrien og arbeiderne omkring. Vi har sett det, vi har opplevd det, så vi trenger ikke å ha noen gjennomgang. Det ville bare ha vært en forsinkelse av prosessen. Vi har sett nok til å føle det og si hva vi mener.

Jeg er også fra et fiskevær. Etter at den blå-blå regjeringen gjorde sin entré i høst, er jeg ikke noe beroliget. I juni ble det stemt over den nye råfiskloven og sjømatmeldingen. Både Fremskrittspartiet og Høyre var på Råfisklagets 75-årsjubileum i Tromsø og sa: Dette er vi helt enig i. Det gikk bare to dager etterpå før de sa at nå skal vi se på dette på nytt, også deltakerloven. Vi er ikke beroliget på kysten, vi er urolige.

Til fiskeriministeren vil jeg si: Hva i all verden har agnkvote med lineegnetilskuddet å gjøre? Når det gjelder agnkvote, setter man av et visst volum til makrell eller sild, så man kan fange det, og så ha å tilby fiskerne som skal egne lina. Lineegnetilskuddet er noe helt annet. Da bruker vi penger på å tilrettelegge for å fange fisk med krok, det eldste fiskeredskapet som fins. Det gir den beste kvaliteten. Jeg regner med at alle partiene her er enig i ferskfiskstrategien: Vi skal fange fisk på en måte som gir god kvalitet. Det er noe helt annet. Det er det samme som vi sier i næringslivet: Det er investering til inntekts ervervelse. Det vil gi sus i serken og fisk i sjarken!

Presidenten: Representanten Ingrid Heggø har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ingrid Heggø (A) [14:57:41]: Debatten i dag viser med all tydelegheit at Høgre er best i opposisjon. Då er dei kreative og opptekne av at Noreg ikkje skal verta for olje-avhengig, og opptekne av vekstkraft i alle næringer. Men når Høgre får makt og mynde, er det kortsiktig og uføreseieleg næringspolitikk, der skattekutt er det einaste saliggjerande, sjølv om det ikkje finst ein dokumentasjon på at dynamisk skattepolitikk verkar, og ikkje eitt land har lykkast med dette. I opposisjon kom vekstpakkane for seint og var for små, i posisjon er dette subsidiering. I opposisjon trong fiskarane auka fiskarfrådrag, i posisjon treng dei det ikkje lenger.

Det vert òg heilt feil når det vert hevda her at det er applaus for regjeringa sin fiskeripolitikk. Det er berre å visa til høyringa. Det kom mange som var svært kritiske til dei kutta som var gjorde, og bad om reversering av dei.

Presidenten: Representanten Marit Arnstad har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Marit Arnstad (Sp) [14:58:57]: Representanten Gundersen var opptatt av tillitsbrudd, eller løftebrudd. Nå har ikke jeg deltatt i næringskomiteen tidligere, men det eneste som opptar meg fra denne talerstolen, er at regjeringspartiene faktisk står ved de kuttene de har gjennomført, og er villig til å forsvare dem. Nå er det tredje forklaringen som kom på fjerningen av energiflisordningen. I tilleggsproposisjonen står det at det er fordi det er litt for stor konkurranse med sagspon. Tidligere i dag ble det sagt i et replikkordskifte at det var fordi markedet kunne klare det sjøl. Og nå sier en altså at det er fordi det er en midlertidig ordning. Det eneste som kreves, er at de faktisk forsvare det de har gjennomført.

Og nei, det er ikke slik som representanten Trellevik sier, at dette blir brukt til mer treffende ordninger. Noe av det blir brukt til å smøre ordninger sånn at det ikke skal bli så smertefullt, og noe av det har de lagt inn igjen i forliket sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre. Men mes-teparten er brukt til generelle skattelettelser, og ingenting annet. Det synes jeg rett og slett regjeringspartiene skal forsvare.

Når det gjelder å skue framover, se til Matindustrialiansen og den jobben de gjør på landbruk.

Presidenten: Representanten Frank Bakke-Jensen har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Frank Bakke-Jensen (H) [15:00:19]: Bare noen korte kommentarer til Henriksen og Ingebrigtsen. Det er faktisk sånn at man tidlig ba om en gjennomgang av leveringsforpliktelsene. Så hadde vi den tidligere regjeringen, som først stemte den ned, så ventet ett år, så varslet en høring, som man trakk tilbake, og så kom man med et nytt

høringsutkast som man skulle ha gjennom i vår, men som man fant det betimelig å vente med til etter valget. Så den jobben ligger der.

Fiskesalgsløven må ha en gjennomgang. Det er en ny lov. Vi har sagt at den skal virke, og så får vi ta gjennomgangen. Grunnen til at vi har sagt at den skal virke, er at den har flere ting ved seg, bl.a. er det en kvalitetsdel i den. Det er viktig. Så er det en ressurskontroll i den. Det er også viktig at vi følger den.

Det må jo være bedre for fisker Ingebrigtsen når han er tilbake på finnmarkskysten, at han får bedre betalt når han kommer på land med prima fisk, enn at han får 11 kr enten det er gull eller guano.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:01:28]: Ingebrigtsen kjem òg frå eit fiskevær, men han er i tillegg fiskar, så akkurat når det gjeld lineegning, og dei tinga der, vel eg å tru på han.

Eg synest at innlegga til Bakke-Jensen i denne debatten er ganske illustrerende for korleis posisjonen no går fram. Eg har gått desse 750 mill. kr, som han meiner no går til Nord-Noreg, etter i saumane. Svaret er at det er feil, det gjer ikkje det. Og dei 580 mill. kr som eg peikte på, er om ein fjernar all arveavgift og all formuesskatt samtidig. Da har du den effekten i nord. Det er alt. Og det har ikkje regjeringa gjort. Ho har ikkje fjerna all formuesskatt, for å seie det sånn. Og kor mykje meir av fiskeri- og distrikts-politikken ho kjem til å kutte før ho kjem heilt dit, får tida vise.

I tillegg er det viktig for Bakke-Jensen å påpeike ein skatteeffekt som ingen klarer å påvise, så det inntrykket eg har, er at ein lagar seg ei verkelegheit som ikkje finst.

Presidenten: Representanten Else-May Botten har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Else-May Botten (A) [15:02:48]: Jeg er veldig glad for at maritim politikk blir en del av debatten, og at nettolønnsordningen er til diskusjon – dvs., den er ikke til diskusjon, vi ønsker ikke å ta den bort, men det er veldig mange partier som ønsker å forbedre ordningen, både det å lovfeste den og å heve taket. Gunnar Gundersen hadde noen runder på det i stad, og da tenker jeg som så at nå har jo Høyre kommet i regjering, og har full mulighet til å gjøre noe med både lovfesting og taket. Så høy og mørk kan man kanskje ikke være uten at man har tiltakene klare.

Da kan jeg spørre statsråden: Når har næringsministeren tenkt å komme med en lovfesting av nettolønnsordningen, og når vil man komme med en heving av taket?

I tillegg er det viktig å få vite hvorfor det er slik bråhast med å selge ut Entra og Mesta, når man ikke engang har vurdert hvordan børsnoteringen vil bli, og hvordan porteføljen til Entra ligger an. Det er ingen forklaring på det.

Kommer hun tilbake til Stortinget med denne saken, eller ikke?

Presidenten: Representanten Ove Bernt Trellevik har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ove Bernt Trellevik (H) [15:04:08]: Eg tek ordet fordi fleire kommenterte formuesskatten, både Karin Andersen, Ingrid Heggø og Marit Arnstad. Det er sjølvsaft ei stor pedagogisk oppgåve å prøva å forklara Sosialistisk Venstreparti poenget med å ta vekk formuesskatten, men eg skal prøva å gje eit eksempel. I min nabokommune Austevoll er det mange flinke gründerar. Eitt av desse selskapa betalar over 100 mill. kr i formuesskatt kvart einaste år. Konkurrenten, som òg driv med fisk og båtar, bur på Kypros. Han sparar 100 mill. kr kvart einaste år. Det er klart at det er eit konkurransefortrinn for bedrifter som dette å sleppa å betala formuesskatt. Derfor flyttar mange av desse bedriftene ut av landet.

Noregs første foredlingsbedrift innan oppdrettslaks, 60 år gammal, gjekk konkurs 1. desember i år. Bedrifta heldt til på Askøy. I 2012 hadde ho 3,5 mill. kr i underskot. Det er klart at formuesskatten er drepende for norsk næringsliv.

Presidenten: Representanten Knut Storberget har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Knut Storberget (A) [15:05:26]: Høyre-representanten Trellevik sier at bøndene er så negative. Jeg har lest dagens Nationen. Høyre-representanten Gundersen sier at næringslivet er så positive til den nye regjeringa. Noen av disse to må ta feil.

Hvis man leser dagens Nationen, gjør man en interessant observasjon. Nettopp det alle i denne salen ønsker seg, er i ferd med å skje: Man er i ferd med å skape økt lønnsomhet. Inntektene stiger for bøndene. Det skyldes gode jordbruksoppgjør, det skyldes selvfølgelig det tollregimet vi har, og det skyldes også, og det står tydelig i artikkelen, at det er god giv blant bøndene, at man produserer mer og mer effektivt. Det som er trist, er at det nettopp er disse virkemidlene regjeringa har varslet at man ønsker å reversere. Da er det ikke rart at reaksjonene blir negative.

Vi er ikke motstandere av endringer i landbrukspolitikken fra Arbeiderpartiets side. Det er vi åpne for å diskutere. Men det er forskjell på å barbere seg og å skjære av seg haka.

Statsråd Monica Mæland [15:06:37]: Jeg fikk noen spørsmål som jeg mener jeg avklarte i mitt forrige innlegg, men jeg gjentar gjerne svarene.

Arbeidet med lovfesting av nettolønnsordning er iverksatt. Det skal lages et mandat, og det skal gjennomgås, og det vil komme så fort som mulig til Stortinget. Utvalget som skal se på både nettolønnsordningen og områdebegrensningene i NIS, er også i arbeid, både med mandat og sammensetning. Vi jobber så fort vi kan, og kommer

til Stortinget så fort vi kan. Men det skal gjøres på en skikkelig måte.

Så er det ikke slik at denne regjeringen har lovet å heve taket. Det gjorde den forrige regjeringen, uten at man fulgte det opp i budsjettet. Hva denne regjeringen vil gjøre med nettolønnsordningen, avventer vi til utvalget har fått gjort sitt arbeid. Så alt må komme på rett måte.

Det har ikke noen hast å selge Entra. Vi har bedt om en salgsfullmakt. Det ligger fullmakter til salg og oppkjøp av en rekke selskaper. De selskapene Stortinget har gitt regjeringen fullmakt til å håndtere, vil bli håndtert av regjeringen, uten at man av den grunn trenger en stortingsbehandling. Men vi har varslet en eierskapsmelding, og den skal komme. Men det har altså ikke noen hast. Det har rett og slett en budsjettmessig side, derfor er det naturlig å ta det nå.

Presidenten: Representanten Gunnar Gundersen har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Gunnar Gundersen (H) [15:08:02]: Jeg måtte bare rydde en åpenbar misforståelse av veien. Til representanten Heggø: Det er masse dokumentasjon på at dynamisk skattepolitikk virker. Til og med finansministeren har akseptert det. Det ligger regnestykker der, det er bare å gå inn og se.

Så til Arnstad: «Står ved» – det er klart at det finnes flere forklaringer. Det er noe annet. Men det er ingen som ikke har stått ved det kuttet på energiflis, snarere tvert imot. Vi har jo stått og forsvart det både i replikkrunder og alt som er.

Så det siste: Jeg synes Trellevik sa det veldig godt: Formuesskatten er en særnorsk skatt, som straffer sparing, og den straffer det private, mangfoldige norske eierskapet til fordel for utenlandsk eierskap eller statlig eierskap. Og det er meget synlig i statistikken at det norske private eierskapet er meget svakt, at utlendinger er sterke, og at staten er sterk. Vi klarer ikke å holde på de gode ideene i Norge. De selges ut. Det burde bekymre flere av oss.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 1–4.

Sak nr. 5 [15:09:15]

Interpellasjon fra representanten Karin Andersen til helse- og omsorgsministeren:

«Medisiner er et stort gode når man er syk eller har smerter. Men feilbruk kan gi alvorlige bivirkninger og sykdommer, også med lave doser som skrives ut av leger. Flere hundre tusen mennesker får hvert år såkalte B-preparater av legen til hjelp mot akutte ryggplager, søvnproblemer, angst, sorg og uro o.l. De såkalte B-preparatene er ment til kortvarig bruk, men skrives ofte ut i for lang tid. Bivirkninger og medikamentavhengighet kan gi ny psykisk eller fysisk sykdom som igjen kan bli medisineret. Mange blir syke av for mye medisin. Det må hindres. Medikamentavhengi-

ge faller ofte mellom tiltak for rusmiddelavhengige og psykisk helsevern. Kunnskap, behandlingstilbud og rutiner for å forebygge er ikke gode nok. Kunnskap i legeutdannelsen, særlige behandlingstilbud, rett og plikt for apotekene til å melde uforsvarlig utskriving, er aktuelle tiltak.

Vil statsråden ta initiativ til dette?»

Karin Andersen (SV) [15:10:48]: Jeg tror veldig mange i høst har fått med seg Brennpunkt-programmene om mennesker som har slitt med medikamentavhengighet og hvordan dette har ødelagt deler av livet. Flere av dem vi har sett, har gudskjelov klart seg bra, men for andre har det gått riktig galt.

Den 29. november i år skrev en anonym i Aftenposten en kronikk der hun spør: «En pille mot alt som er vondt?» Den jenta som skriver dette, er 19 år:

«Jeg har spist 800 piller i år, og psykologene vil tilby meg enda flere. Er det virkelig det beste Helse-Norge har å tilby?»

– spør denne unge jenta. Svaret vårt til det må være nei.

Det er mange hundre tusen som får slike piller av legen, og det får man ofte i forbindelse med livets kast. Det kan være en sorg, det kan være en ulykke man har vært utsatt for, eller noe som oppstår, som gjør at man enten trenger noe smertelindring, eller at man kanskje trenger noe for å klare hverdagen litt bedre. Det kan jo være greit at man får det. Problemet er når man får slike medisiner over for lang tid, at man kanskje får bivirkninger av helt terapeutiske, vanlige doser. Det er det nemlig mulig å få. Derfor er det også klare regler for hvor lenge slike medikamenter skal skrives ut, men det følges dessverre i altfor liten grad opp.

I tillegg gir mange av disse preparatene bivirkninger, som igjen blir diagnostisert som en ny sykdom, gjerne psykisk, men noen ganger også fysisk – som igjen resulterer i at man får nye medisiner på toppen av de gamle, og som kanskje igjen gir nye bivirkninger. Det blir i hvert fall ofte en blanding av medikamenter som gjør at kroppen ikke fungerer. Og noen ganger fungerer ikke hodet heller.

Jeg har hatt mye kontakt med miljøer i både Sverige og Danmark, som har jobbet mye mer systematisk med dette enn vi har gjort i Norge. Der er det gjort undersøkelser som viser at svært mange av de menneskene som faller ut av arbeidslivet – de som prøver seg på nytt igjen, ikke klarer det, faller ut igjen og ofte ender opp med varig utstøting fra arbeidslivet – har et slikt tilleggsproblem.

Hva som på en måte er høna og egget i disse sakene, er vanskelig å vite. Men det som er helt på det rene, er at det er mange mennesker som blir syke av de medisinene de får, og det er en stor oppgave for helseministeren å se hva han kan gjøre med det.

Det har vært mye diskusjon om dette på sykehjem, for der har det vært satt inn ganske kraftige tiltak, fordi man oppdaget at veldig mange eldre mennesker hadde skapt fullt av medisiner, tok svært mange medisiner, og mange ble veldig sløve – og fikk kanskje til og med diagnoser som lignet på demens, uten at det var grunn til det. Så når man greide å få trappet dette ned, kviknet mange til og fikk gode dager i livet sitt og også kontakt med omverdenen, som jo selvfølgelig er viktig for oss alle. Men for

ynge mennesker er nok systematikken rundt dette veldig dårlig.

Jeg har tatt opp dette i interpellasjoner til tidligere helseministre også. Alle viser velvilje, men det har etter mitt syn ikke vært noen vilje til å se på dette som det store og tunge og helseproblemet jeg mener dette er.

Noen ganger må man spissformulere seg, og noen ganger sier jeg at jeg tror faktisk det nesten er flere som blir syke av for mye medisiner enn av for lite i dette landet. De jeg snakker om nå, er ikke folk som søker rus. Dette er folk som har søkt hjelp i en fase med lindring av smerte, så det er ikke noe rusadferd i dette i det hele tatt. Man søker heller ikke nye medisiner fordi man ønsker rus, men man søker nye medisiner fordi man ønsker å dempe bivirkninger av de medikamentene man får, eller fordi det grunnleggende problemet er der – f.eks. smerter knyttet til trafikkskade, som vi kjenner til. Mange sliter da med store smerter og trenger behandling for det, men det må gjøres kontrollert, sånn at det ikke blir skader av det.

Hver gang jeg tar opp dette, havner vi nesten uten unntak i rusomsorgen, og det blir snakk om høydoseavhengighet. Det er riktig: En del av dem vi har sett i bl.a. Brennpunkt-programmet, har endt opp med høydoseavhengighet. Men utgangspunktet var ikke høydoseavhengighet, men en bruk av vanlige medikamenter i det som heter terapeutiske doser.

Så skulle man kanskje også tro at helsevesenet skjønte at dette ikke nødvendigvis var et rusavhengighetsproblem. Men jeg opplever at det er manglende kunnskap om det – jeg opplever at det er manglende kunnskap om det hos primærlegene, som fortsetter å skrive ut slike medisiner i svært lang tid.

Det er raskt gjort å skrive ut en resept. Jeg vet også at det er veldig mange pasienter som etterspør det, og som presser på for å få det. Men det er legens ansvar å ikke gi medikamenter på en slik måte at det kan skade pasienten. Jeg har gått gjennom flere av veiledningene på mange av disse preparatene. Det er i hovedsak B-preparater. Det ene er at man kan diskutere om mange av dem burde stått på A-lista, ut fra såpass alvorlige bivirkninger som det er på dem. Men det andre er at det står veldig klare veiledninger der. Det er ikke vanskelig å dokumentere at veldig mange får dette veldig mye lenger enn slik det skal skrives ut, med ganske katastrofale bivirkninger for mange. Bivirkninger kan nok ikke behandles med nye medisiner.

En veldig kunnskapsrik person på dette området, som startet et prosjekt på Hamar som het «Medisin mot piller», Rolf Torodd Olafsen, skriver i en e-post til meg at bivirkninger kan ikke behandles, like lite som fyllesyke kan behandles. Det betyr at bivirkninger må man fjerne ved å fjerne grunnen til at de oppstår.

Da er vi ved et av de andre store problemene på dette området: Nedtrappingen av disse medikamentene må gå over lang tid og må gjøres under kyndig veiledning. Jeg har møtt flere som sier at det er vanskeligere å trappe ned på dette enn på heroin. Det må ta lang tid, man må ha veiledning, man må ha støtte hele veien, man må ha kunnskap i helsevesenet om hvilke reaksjoner som kan oppstå når man trapper ned. Derfor mener jeg at det er behov for kunnskap

i hele helsevesenet om dette – mye bedre kunnskap enn det er i dag. Man trenger et systematisk samarbeid med apotekene for å avsløre hvem som har en slik utskrivingspraksis, som er til fare for pasientene. Man må bygge opp egne enheter som kan noe om dette, altså tilfriskningsenheter, eller en samlet kompetanse på dette området, som ikke finnes i Norge i dag. Det finnes noe knyttet til ulike helseinstitusjoner og noen behandlingsinstitusjoner. Det er sikkert veldig mye god kunnskap, men den systematiske tilnærmingen til dette er ikke tilstrekkelig til stede.

Det handler også om, tror jeg, en vond erkjennelse for mange av dem som gjør sitt beste for å hjelpe pasienter, når man opplever at det man har gjort, kanskje har vært med på å øke problemet for pasienten. Derfor tror jeg man er nødt til å se på hvordan man skal gi fastlegene denne kompetansen, utover den veilederen som jeg vet har vært under arbeid i Helsedepartementet. Jeg tror ikke en veileder vil forandre en praksis som er der på tross av at den er i strid med det som står i all veiledning om bruken av disse medikamentene.

Jeg tror det må noe langt mer til, slik at disse legene kan forandre sin praksis og også får bistand til å hjelpe sine pasienter ut av den medikamentavhengigheten som helsevesenet dessverre har ført en del pasienter inn i.

Statsråd Bent Høie [15:21:05]: Det er en veldig viktig problemstilling representanten Andersen tar opp, og som representanten også har hatt et sterkt engasjement i over lengre tid.

Legemidler er et gode, og pasienter som har behov for det, skal selvfølgelig få legemidler som er nødvendige og forsvarlige. Dette gjelder selvsagt også for pasienter som etter en medisinsk faglig vurdering vil ha nytte av vanedannende legemidler, såkalte A- og B-preparater. Brukt på en forsvarlig måte og i tråd med gjeldende retningslinjer kan vanedannende legemidler være til stor nytte for pasienter som sliter med angst, søvnlidelser og smerter. Men som interpellanten er inne på, kan slike medikamenter også gi store problemer. Skadelig bruk kan være kombinasjonsbruk, bruk over lengre tid eller for høye doser. Legemidler kan også misbrukes – også i kombinasjon med rusmidler.

Cirka 800 000 pasienter får hvert år utlevert vanedannende legemidler på resept, og forbruket er ulikt fordelt både geografisk og mellom kjønnene. Kvinner bruker mer av disse legemidlene enn menn gjør, og forbruket øker med alderen. De aller fleste bruker slike medisiner i en kort periode, og bare i doser som er forskrevet i henhold til det som er anbefalt bruk. Noen pasienter fortsetter med medisin over tid, men sjeldnere enn daglig. Til tross for at dette er annerledes enn anbefalt, kan man selvfølgelig diskutere hvor problematisk akkurat den bruken er.

En gruppe langtidsbrukere får utlevert større mengder enn anbefalt. Noen av disse kan komme inn i et mønster med økende dose på grunn av en toleranseutvikling eller – i noen sammenhenger – et ønske om å oppnå rus.

Reseptregisteret viser at legers forskrivningspraksis varierer betydelig. Dette er alvorlig og kan tyde på at noen leger har et mindre bevisst forhold til forskrivning enn andre. Konsekvensene av slett forskrivnings-

praksis kom tydelig fram i NRK Brennpunkt i november.

Jeg mener vi må møte dette med fire hovedstrategier.

Den første er å bygge ut og sikre seg at det blir brukt alternativer til medikamenter. Det er en del av veiledningen i dag, og det må vi sørge for blir fulgt opp. Men mangelen på alternativ er kanskje også en av årsakene til bruken av dette tilbudet. Det skal jeg komme litt tilbake til.

Så må vi sørge for at praksisen er i tråd med det som er anbefalte retningslinjer.

Og vi må forbedre kontrollen med at praksisen er i tråd med de retningslinjene som er.

Sist, men ikke minst, må vi gi bedre hjelp til dem som har blitt rammet av dette.

Skal vi komme overforbruket til livs, må vi legge mer vekt på alternativer til selve legemiddelbruken. I mange tilfeller er legemiddelbruken knyttet til ulike typer livskriser, som interpellanten på en veldig tydelig måte var inne på.

De fleste mennesker møter situasjoner i livet der man trenger hjelp til å takle situasjonen. Da er av og til legemidler et nødvendig hjelpemiddel, men en skal prøve andre virkemidler først. Legemidler kan aldri erstatte gode menneskelige og terapeutiske situasjoner, men kan for enkelte i perioder av livet være et nødvendig supplement til samtale, øvelse og aktivitet. Målet må være å begrense at sykdom utvikler seg så mye at det til slutt blir behov for akutt hjelp og vanedannende legemidler. Derfor må det satses videre på et bredt spekter av virkemidler som fremmer mestring, både i samarbeid med familie, skole, utdanningsinstitusjoner, arbeidsliv og Nav. For helsetjenesten lokalt dreier dette seg særlig om å være tett på dem som har, eller som kan utvikle, sårbarhet for sykdom – med vekt på den enkeltes ressurser og muligheter.

Et av regjeringens viktigste satsingsområder er å bygge ut lavterskeltilbud for mennesker med psykiske lidelser og rusproblemer. Det må bli lettere både å be om og å få tilbud om hjelp som svarer til den enkeltes ønsker, behov og livssituasjon. I denne sammenheng betyr det at ikke-medikamentell behandling og annen legemiddelbehandling bør vurderes før man forskriver vanedannende legemidler. Vi må legge mer vekt på at helsepersonell med ulik kompetanse kan samarbeide om tilbudet som passer pasienten. Dette vil bl.a. kunne være gjennom å ansette flere psykologer i kommunen – som en del av regjeringens satsing, og som det f.eks. er gjort i Stjørdal kommune, der kommunepsykologen samarbeider tett med fastlegen – eller det kan være å sørge for flere lavterskeltilbud, som f.eks. raskere psykisk helsehjelp. Eksempelet fra Stjørdal viser at mange av dem som i andre kommuner er i de gruppene som ofte får denne typen legemidler, nås i Stjørdal kommune med en kommunepsykolog som jobber målrettet inn mot disse gruppene sammen med fastlegene.

Det er den enkelte behandler som har ansvaret for å gi forsvarlig behandling basert på tilstrekkelig og god diagnostisering og oppfølging. Leger som skriver ut legemidler, har ansvar for å følge opp pasientene og vurdere virkning, og eventuelt bivirkning, og at forskrivningen følger retningslinjene.

Fra 1. mai 2013 ble det innført en egen takst for legenes gjennomgang av pasientenes legemidler. Vi har ennå ikke data om hvordan taksten brukes, men det blir interessant å få resultatene av dette. Riktig medisinsk forskrivning og bruk av legemidler vil derfor også være et sentralt tema i den legemiddelmeldingen som regjeringen nå jobber med, og som vi har varslet at vi skal legge fram i 2015. Dette vil gi Stortinget muligheter til å debattere problemstillinger knyttet til legemiddelbruk, herunder bruken av vanedannende legemidler som kan gi spesielle utfordringer med hensyn til avhengighet og misbruk.

Helsemyndighetene skal sørge for at helse- og omsorgspersonell har tilgang til oppdatert kunnskap om diagnostisering, behandling og oppfølging. Et viktig bidrag er Helsedirektoratets arbeid med å oppdatere veiledere for vanedannende legemidler. Dette skal publiseres i januar 2014. Veilederen er et viktig hjelpemiddel for allmennlegene, som står for nesten 90 pst. av den totale forskrivningen av vanedannende legemidler.

I utkastet til veileder gis det konkrete råd knyttet til forskrivning av vanedannende legemidler. Målet er å få til en god forskrivningspraksis som kan føre til at færre pasienter blir avhengige av slike legemidler, og at pasienter får et bedre tilbud.

Riktig forskrivning og bruk av sanne medikamenter innebærer at legemidler brukes på riktig indikasjon, at pasienten får tilstrekkelig informasjon om bruk, og at legen planlegger hvordan behandlingen skal avsluttes allerede idet behandlingen settes i gang. I utkastet til veileder står det at fastlegen skal tilby forsvarlig nedtrapping dersom pasienten har brukt vanedannende legemidler jevnlig over tid, og det ikke er indikasjon for fortsatt bruk. Helsedirektoratet jobber med å revidere veilederen om bruk av opioider i behandlingen av langvarig, ikke kreftrelatert smerte. Her er allmennlegene den viktigste målgruppen.

Elektroniske resepter er tatt i bruk i primærhelsetjenesten over hele landet. Sykehus og distriktpsykiatriske senter bruker ikke e-resept ennå, men det er vi i gang med. E-resept gjør at fastlegen kan få god oversikt over legemidlene som er i bruk. Men pasienten har rett til å reservere seg mot innsyn i reseptdatabasen, og det kan hindre at fastleger får fullstendig oversikt over medisinbruken.

I ny fastlegeforskrift presiseres kravet til koordinering og oppfølging. Dersom pasienten bruker fire legemidler eller mer, skal fastlegen gjennomføre en legemiddलगjennomgang når dette anses nødvendig etter en medisinsk vurdering.

Fylkesmannen fører tilsyn med leger og annet helsepersonell etter bekymringsmeldinger eller klager fra apotek, pårørende, politi og andre. I 2012 fikk en lege begrenset rekvisiteringsretten, og tre leger ga frivillig avkall på retten til rekvisitering av legemidler i gruppe A og B.

Det er viktig å følge opp det initiativet interpellanten her har tatt, med de fire hovedstrategiene jeg har nevnt i mitt innlegg.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Karin Andersen (SV) [15:31:24]: Jeg vil takke helseministeren for svaret og for det siste han sa, at det er nødvendig å følge dette opp, for det er det.

Først har jeg lyst til å si at når man ser hvordan dette virker på enkelte mennesker – hvordan folk blir fullstendig ødelagt av dette – er det ganske hjerteskjærende. Jeg tror også jeg må gjenta at for mange handler dette om bruk av for mange medisiner og overforbruk, men man kan også bli syk av terapeutiske doser, altså små doser.

Mange av de kvinnene som får dette forbruket, skjønner ikke engang at det er bivirkninger de har, eller at de er avhengig, før de prøver å slutte. Og når de prøver å slutte, er det også veldig skambelagt, sånn at det er vanskelig å snakke om dette. Det er også vanskelig å ta det opp med legen, for det er legen som ikke har gjort det helseministeren nå sier at legen skal, nemlig å planlegge avslutningen helt fra starten av og være med på den.

Det er nok grunnlag for at vi også kunne diskutere her i en større debatt om vi i dag egentlig har tid til folk som har sorg eller smerte eller sliter med et eller annet i livet sitt – om det ikke er sånn at man da skal ha en pille eller et eller annet, og så skal man på jobb og av gårde med en eneste gang. Sånn har det blitt. Vi skal ordne opp i dette med kunstige midler, og det spiller ingen rolle – bare man står på beina og er klar. Jeg tror at her må legene få mer tid, og at vi andre som samfunn – arbeidsgivere, kolleger, alle sammen – må skjønne at f.eks. sorg tar tid, eller at hvis folk har sykdom og smerter, tar det tid, og da er man nødt til å få snakket med noen om det. Man er nødt til å få bistand. Der tror jeg vi har mye å hente.

Men så til disse fire strategiene statsråden nevnte. Alternativer til medikamenter skal tas i bruk. Det er jeg veldig glad for. Jeg snakket om nettopp dette med at legen må ha tid til å snakke med deg og ikke bare ta fram reseptblokken med valium så fort du feller en tåre. Sånn kan det ikke være.

Det andre er at man skal gå gjennom praksis, og at den skal følges, at man skal ha kontroller. Da går det også an å bruke apotekene, som sjøl ønsker å være med på denne kontrollen, men ønsker å gjøre det anonymt, fordi de ikke vil bli svartelistet av leger. Det overrasket meg, for jeg trodde apotekene var mer interessert i å selge mer enn det de gjør, så det opplevde jeg som positivt.

Så til det siste, bedre hjelp: Ja, det må de få. Men jeg vil utfordre statsråden en gang til. Lege Egil Nordlie ved Borgestadklinikken hevder, og har gjort det i flere år, at man trenger en enhet for behandling av medikamentavhengige i hver helseregion. Kan statsråden tenke seg å starte med i hvert fall én egen behandlingsenhet ett sted, sånn at vi kan øke kompetansen på dette vanskelige feltet?

Statsråd Bent Høie [15:34:43]: Jeg er veldig enig i det representanten sier når det gjelder alternativer, og at en pille ikke skal være svaret på alle livets utfordringer. Jeg tror det er mye å hente ved at fastlegene bruker mer tid med pasientene, men jeg tror kanskje også det er mye å hente ved at fastlegene får flere kolleger som ikke er fastleger, f.eks. psykologer og andre, som kan jobbe sammen med pasienten – annet helsepersonell som kanskje både

har bedre tid og mer spesiell kompetanse knyttet til å bruke andre metoder.

Dette handler også om å få bedre smertebehandling i Norge og å ha oppmerksomhet på det. Når det gjelder dette med kontroll, er det sånn at Helsedirektoratet og Helsetilsynet nå skal nedsette en arbeidsgruppe som skal se på problemstillingene knyttet til uforsvarlig praksis, oppfølging av rekvirenten, samhandling, handlingsrom for tiltak innen dagens regelverk og tydeliggjøring av Helsedirektoratets og Helsetilsynets ansvar og roller.

Jeg er også kjent med at Apotekforeningen nå skal ha et møte med Helsetilsynet for å diskutere håndteringen av meldepliktordningen for helsepersonell i apotek. De som jobber i apotek som er helsepersonell, har meldeplikt på lik linje med annet helsepersonell, og jeg tror mange av dem ønsker å gjøre en bedre jobb på dette området, som også representanten var inne på. Det er viktig at det følges opp.

Når det gjelder selve behandlingen, mener jeg at det er behov for å bedre tjenestene også på dette området. Et samlet storting slutter seg til forslaget i forbindelse med stortingsmeldingen om rusfeltet om å opprette en ny legespesialitet i rus- og avhengighetsmedisin. Målet er å få bedre kompetanse både i spesialistutdanningen og i primærhelsetjenesten for å behandle pasienter.

Så har alle helseregionene et ansvar for å gi tverrfaglig spesialisert behandling for rusavhengige og behandlingstjenester til pasienter med medikamentavhengighet. Om vi da skal bygge opp et eget tilbud til denne gruppen, er et innspill som jeg skal ta med meg videre i det arbeidet, for det er ikke tvil om at dette er en stor pasientgruppe som vi må sikre at vi når på en god måte og med kompetent personell.

Sveinung Stensland (H) [15:37:35]: Først av alt en stor takk til representanten Andersen, som tar opp en viktig problemstilling. Ut fra det hun har sagt til nå, opplever jeg at vi langt på vei er enige.

Avhengighet av vanedannende legemidler er et problem, og når vi først diskuterer bivirkninger og feilbruk av legemidler, kan det være på sin plass å sitere Theophrastus Bombastus von Hohenheim, alias Paracelsus, som allerede på 1500-tallet sa at alt er gift og ingenting er uten gift; bare dosen avgjør om noe er en gift. Det er en universell sannhet som gjelder den dag i dag. Alle legemidler er potensielt skadelige dersom de brukes feil. Derfor trenger vi regulering av legemiddelforskrivning, -omsetning og -bruk.

Interpellanten tar opp følgende:

«Kunnskap, behandlingstilbud og rutiner for å forebygge er ikke gode nok. Kunnskap i legeutdannelsen, særlige behandlingstilbud, rett og plikt for apotekene til å melde uforsvarlig utskriving, er aktuelle tiltak.»

Representanten Andersen har rett i at både kompetanse og rutiner for å forebygge kan og må bli bedre. Den forskrivende lege har et ansvar. Apotekene er en aktør som bør spille en rolle, og det er ikke sånn at apotekene nødvendigvis vil selge mer legemidler, men de vil ha riktigere legemiddelbruk. De kan absolutt bidra mer her. Men fastlegen er den som må ta størst ansvar for pasientenes forbruk

av B-preparater, og det er interessant at en undersøkelse viser at en lege i dag bruker i gjennomsnitt 45 sekunder på å informere om nye legemidler når de blir forskrevet.

Den samlede kunnskapen om disse preparatene og egenskapene deres er nok for lav i befolkningen, for hva er vanedannende legemidler? Skiller de seg fra narkotika? Det er viktig å være oppmerksom på at den juridiske definisjonen av narkotika er mer omfattende enn den «folkelige» oppfatningen av begrepet, som vanligvis begrenser seg til illegale rusmidler som cannabis, kokain, amfetamin og heroin. Den juridiske definisjonen – dvs. narkotikalistens – omfatter også mange stoffer som brukes terapeutisk, herunder vanedannende legemidler.

Mange av disse midlene, bl.a. seks benzodiazepiner og 15 opioider, er markedsført i Norge. I Norge plasseres disse i reseptgruppe A eller B. Det er imidlertid ikke sånn at legemidler i reseptgruppe A og B utgjør en stor forskjell fra illegal narkotika i juridisk forstand. Dette er narkotiske stoffer, og jeg tror ikke hele befolkningen er klar over det.

Jeg oppfatter at interpellanten er – som jeg – mest oppatt av dem som gjennom ordinært bruk av B-preparater mot vanlige lidelser opplever bivirkninger eller blir avhengige. Det er også en kjent sak at benzodiazepiner brukes i blandslagsmisbruk med opiat og alkohol.

Bruk av vanedannende legemidler er utbredt i medisinsk behandling. For de aller fleste av brukerne er disse preparatene til god hjelp i perioder av livet. De kan lindre smerte og angst, de kan gi bedre søvn, men så er utfordringen for noen at behandlingen gir nye og større utfordringer i form av bivirkninger og avhengighet. Legemiddelavhengighet er en tilstand med fysiologiske, atferdsmessige og psykologiske fenomener som kan oppstå som følge av jevnlig bruk av vanedannende legemidler over tid. Avhengighet er karakterisert ved en sterk følelse av behov for inntak av legemiddelet.

Kunnskap om problemene dette kan gi, er viktig. Nå tror jeg det jeg har sagt til nå, er allment kjent blant helsepersonell; det handler i like stor grad om holdninger blant leger og pasienter. For enkelte er kanskje behandling hos psykolog eller enkel samtaleterapi hos fastlegen en god løsning, men å skrive ut en resept eller å spise noen piller kan være enklere i en travel hverdag. Det som er en enkel løsning, kan fort bli et nytt problem. Vi må slå et slag for mer samtaleterapi og en høyere terskel for medikamentell behandling.

I henhold til Norsk senter for elektronisk pasientjournal har eldre pasienter med flere diagnoser i gjennomsnitt kontakt med åtte ulike leger i løpet av ett år. Flere av disse er legevaktsleger. En undersøkelse i regi av Apotekforeningen fra 2002 viste at mellom 2 og 3 pst. av pasientene brukte ti eller flere legemidler samtidig. I snitt hadde disse pasientene fått forskrevet legemidler fra tre ulike leger. Det er altså like mye en utfordring at pasienter bruker forskjellige leger, som at leger skriver ut for mye. I utgangspunktet har fastlegen ansvar for sine pasienter, men pasientene kan nekte legen innsyn i reseptene.

Det er ingen enkel løsning på problemstillingen som er reist, men flere faktorer kan hjelpe. Varslingssystemet hos fylkeslegen kan forbedres ved at det bedre defineres når

slike forhold skal meldes inn fra apotek. En kan bli mer restriktiv med å tillate 100-pakninger på hypnotika og sedativer, og en kan også ha kortere holdbarhet på A- og B-resepter for å gjøre det vanskeligere å gjenoppta bruk etter perioder med opphold. I tillegg må en se på hvordan fastlegene kan bidra mer i denne sammenheng. Dette er tiltak som må vurderes nærmere i forbindelse med legemiddelmeldingen. Men viktigst av alt: Vi må i større grad arbeide for ikke-farmakologisk terapi i møte med mennesker som trenger hjelp i en vanskelig livssituasjon.

Kari Kjonaas Kjos (FrP) [15:43:00]: Ingen skal kunne påstå at Karin Andersen gir opp! Dette er en sak hun har engasjert seg tungt i og kjempet tappert for i flere år. Også jeg har deltatt i debatten om dette tidligere, så det har ikke manglet på engasjement i salen.

Men i går kveld tok jeg fram mitt innlegg fra forrige gang vi debatterte dette og måtte dessverre konstatere at jeg kunne brukt det om igjen. Problemet er like aktuelt, og lite har skjedd. Siden forrige gang vi debatterte dette, har NRK Brennpunkt laget et program om overmedisinering og om hvilke fatale følger det kan få. Også Karin Andersen refererte til dette programmet. Mange får sine liv ødelagt, og altfor mange dør.

Dokumentaren handlet om en ung jente – en ung, nydelig, talentfull jente som ikke lenger er blant oss. I dokumentaren kunne vi følge hennes foreldres kamp for å få noen svar – svar på hvor mye medisiner hun faktisk fikk av forskjellige leger og apotek, og svar på hvordan dette var mulig. Listen med navn på medisiner var skremmende lang – antallet enda verre. Jeg hadde selv et møte med dette foreldreparet for en tid tilbake. Det var et sterkt møte, et møte det ikke var mulig å ikke bli sterkt berørt av. Særlig når du selv har barn i den alderen, er det så lett å forstå at smerten er enorm.

Det hadde derfor gjort vanvittig godt om vi faktisk kunne gjøre en forskjell i framtiden. Et av mine reservebarn gikk – da hun ble innskrevet til langtidsbehandling for halvannet år siden – på rundt 30 forskjellige medisiner, og alle var forskrevet av lege. På institusjonen sa de at dette var noe av det verste de hadde sett, men jeg vet at dette ikke er unikt, noe Brennpunkt-programmet bekreftet.

Nåværende regjeringspartier jobbet for å få til en legemiddelmelding, noe som vi fikk vedtatt av det forrige storting. Nå blir det vi som får muligheten til å realisere denne. Det er veldig bra, og jeg mener at overforbruk av medisiner må få sin plass i den meldingen.

Mitt håp er at jeg skal slippe å møte flere personer som har triste historier å fortelle – historier om pillebruk totalt ute av kontroll – personer som forteller om en barndom hvor en av foreldrene konstant befant seg i en tåke av pille-rus, personer som har vært utsatt for en alvorlig ulykke, for deretter å bli pumpet fulle av medisiner og ha utviklet en avhengighet, personer med angst og depresjoner, som ikke blir møtt med samtaler og veiledning, men rett og slett med piller i alle farger og størrelser. Men det verste med mange av disse historiene, er at de faktisk ikke handlet om et behov for å ruse seg.

Pillemisbruk er lettere å skjule enn alkoholisme og nar-

kotikamisbruk. Ofte må den avhengige selv, eller de som står den avhengige nær, fortelle om et problem for at omgivelsene skal oppdage det. Misbruket kan foregå i årevis i det skjulte. Vi trenger en bevisstgjøring rundt bruk, kunnskap om bivirkninger, nedtrappingsmuligheter og ikke minst forebygging mot at dette kan skje. Jeg er derfor glad for at Stortinget i forbindelse med rusmeldingen vedtok å opprette en ny legespesialitet i rus- og avhengighetsmedisin.

Men mange leger trenger også større bevisstgjøring, og apotekene trenger større bevisstgjøring. Jeg synes derfor det er veldig gode signaler som nå kommer fra helseministeren, nemlig at det skal nedsettes en arbeidsgruppe som skal se på uforsvarlig praksis og tiltak, og at man inngår et samarbeid med Apotekforeningen, som til syvende og sist er de som leverer ut alle disse pillene.

Så alt i alt: Vi skal se på alternativer til medisin, en ny legespesialitet, en legemiddelmelding, en arbeidsgruppe, et samarbeid med Apotekforeningen og nye veiledere, som helseministeren nevnte. Det gir håp.

Olaug V. Bollestad (KrF) [15:47:17]: Kan vi lære av undersøkelser som er gjort på dette området før? Jeg har lyst til å takke for interpellasjonen.

Rogaland A-senter gjennomførte våren 2008 en undersøkelse som var rettet mot alle fastleger i Rogaland, og jeg tror ikke at Rogaland er så veldig spesielt i forhold til resten av landet. Formålet med den undersøkelsen var å se på fastlegenes erfaring med forskrivning og seponering av nettopp B-preparater samt i hvilken grad fastlegene opplevde at det var behov for ekstern hjelp når de kom til den fasen at de måtte gå til pasienten og si: Nå må vi begynne å trappe ned og seponere.

Funnene er ganske spesielle. For det første var det 44 pst. av legene som svarte, og samtlige av fastlegene som deltok i undersøkelsen, hadde pasienter som fikk fornyet resepter etter førstegangsbehandling med B-preparater – i en så stor mengde at de så at pasientene brukte dem hver eneste dag. 94 pst. av disse legene hadde pasienter der de faktisk var i tvil om det nyttet å drive med denne medisineren, men de gjorde det allikevel. 99 pst. oppga at de hadde forsøkt å seponere gjennom nedtrapping, men at pasienten ikke i det hele tatt var motivert for det. 70 pst. av legene mente at dette klarer vi ikke alene, vi trenger hjelp fra andre for å kunne seponere.

Dette resultatet viser meg at det er behov for et mye bedre samarbeid mellom primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten, og at det er behov for en koordinering slik at vi ser hvem som faktisk får B-preparater.

Størstedelen av medikamentforskrivningen skjer gjennom fastlegen. Forskrivningspraksis og skjønnsmessig praksis er veldig forskjellig. En lege gir B-preparater for noe som en annen lege ville sagt nei til, og det er i seg selv ganske spesielt når det er snakk om så sterke medisiner. Mange leger sier også rett ut at de opplever et enormt press.

Kan det være slik, som også interpellanten stilte spørsmål ved, at vi har fått et samfunn som sier at vi kan kjøpe oss fri fra alt – at vi ikke skal ha noen form for smerter, at sorg er noe vi spiser oss ut av, og ikke noe vi både kjenner

og føler? Skal sorg alltid dempes med medikamenter, eller er sorg noe som faktisk tar tid, og noe som vi som lokalsamfunn må være med og jobbe med, for å få et bedre liv i lengden?

Det er interessant å stille spørsmål ved at det er så ulik praksis. Noen skriver ut lite B-preparater, noen skriver ut mye, og mange er usikre på nytteverdien.

Da er spørsmålet, som også statsråden stilte, om ikke vi burde lage noen rutiner. Han hadde fire stolper.

Jeg tror det er viktig at vi som politikere tør å si at vi vil se fastlegene mer i kortene og si at det er viktig at vi har noen alternativer til å skrive ut B-preparater. Legene må vite om dette alternativet, slik at de har en plass å henvise vedkommende til, enten det gjelder sorg, angst eller smerter. Jeg tror også at vi her må være flinkere til å bruke den frivillige sektoren, som kan gå mer enn én mil, snarere sju mil, sammen med dem som sliter.

Jeg tror også at vi må få en utskrivingspraksis som er i tråd med nytteverdien, for hvis det ikke er nyttig for så mange, bør vi ikke skrive ut, for vi setter så mange i fare for å bli avhengige.

Vi må sikre kontroller og tørre å gripe inn når vi ser at det er leger som skriver ut ikke bare for mye, men altfor mye. Det er til syvende og sist den svake parten som lider.

Det er også interessant å stille spørsmål om tiden er inne for at vi må si at vi må kunne se på fullt innsyn når det gjelder journalene til pasientene, for å sikre pasientene mot et overforbruk.

Kjersti Toppe (Sp) [15:52:23]: Takk til representanten Andersen, som tar opp problemet med overforbruk og feilbruk av medisiner generelt og av B-preparat spesielt.

Det er åtte år sidan Stortinget vedtok den førre stortingsmeldinga om legemiddelpolitikk, Rett kurs mot riktige legemiddelbruk. Der var det tre overordna mål:

- «Legemidler skal brukes riktig faglig og økonomisk.
- Befolkningen skal ha tilgang til sikre og effektive legemidler uavhengig av betalingsevne.
- Det skal være lavest mulig pris på legemidler.»

Eg tippar at det er det første målet, nemleg at «Legemidler skal brukes riktig (...)» vi har feilet mest med å oppnå sidan Stortinget vedtok den førre stortingsmeldinga om legemiddelpolitikk i 2005.

Eg deler interpellanten si bekymring for den utviklinga vi ser, når det gjeld dei medisinerane ho har fortalt om. Ifølgje Steinar Madsen i Legemiddelverket brukar så mange som 40 000–50 000 pasientar for mykje sovemedisin og roande medisin i Noreg. 1,1 millionar nordmenn tok ut minst ein resept på vanedannande A- og B-preparat i løpet av 2012.

Madsen seier at han reknar med at rundt 100 fastlegar, rundt 2 pst. av fastlegane i Noreg, føreskriv for mykje vanedannande medisin til sine pasientar. Hovudregelen er jo då at dei fleste fastlegane har ein fornuftig og veldig bra praksis. Problemet er at dei som ikkje har det, i tilstrekkeleg grad ikkje vert oppdaga av tilsynsmyndighetene, og at for få legar blir rapporterte.

Det er heilt klart at ein treng betre tilsyn, betre rutinar, betre kunnskap og betre kontroll for å avdekkja

uheldig og feil legemiddelføreskriving frå fastlegane si side.

Eg merkar meg det som statsråden seier om dei fire strategiane, som verkar veldig fornuftig – spesielt det med at fastlegane må ha alternativ til medikamentell behandling, og då spesielt det med å byggja ut lågterskeltilbod for menneske med psykiske lidningar i kommunane veldig viktig.

I stortingsmeldinga om kvalitet og pasienttryggleik står det at heile 12 pst. av pasientskadane i helsevesenet i dag kjem av feil legemiddelbruk generelt. Hovudutfordringa er at helsepersonell manglar oversikt over pasientane sin faktiske legemiddelbruk. Legen føreskriv feil legemiddel, for mange legemiddel, uheldige kombinasjonar, feil dosering, eller han gir for dårleg oppfølging.

Pleiepersonell utleverer òg feil legemiddel, feil dose og følgjer ikkje opp at pasientane faktisk tar legemiddelet. Pasientane får ikkje god nok rettleiing. Dei kan bruka legemidla på feil måte eller følgjer ikkje opp behandlinga fordi dei ikkje har tiltru til ho.

Eit anna problem er at vi har eit overforbruk av antibiotika, som er urovekkjande, fordi det kan føra til fleire antibiotikaresistente infeksjonar.

Eg har lyst å snakka litt om det som eg meiner er ein trend i samfunnet: Terskelen for å bruka medikament for små og større plager er senka. Eitt symptom på det er når vi kan lesa i undersøkingar at ein av fire 15-åringar brukar reseptfrie smertestillande medikament kvar dag eller kvar veke. Det er ei dobling av bruken blant gutar og ein 30 pst. auke for jenter på ti år.

Høgt forbruk av smertestillande er akseptert blant ungdom. Det er ofte vener som introduserer vanen, og ofte er det foreldre som gir dei det. Smertestillande kan ein kjøpa i daglegvarebutikkar og på bensinstasjonar. Tilgjengelegeheita har aldri vore større. Ibux og Paracet er på førsteplass av dei mest selde legemidla i Noreg, målt i talet på pakningar.

Auka tilgjengelegheit har nok vore med og senka terskelen for bruk av smertestillande. I tillegg har òg foreldre og familie eit stort ansvar for den haldningsendringa vi har sett. Det ikkje er rart at den vaksne befolkninga får eit meir utstrekt pilleforbruk når vanlege, friske ungdomar er godt introduserte i medikamentverda fleire år før dei er myndige. I staden for å ta seg ei skive, drikk eit glas vatn og gå og leggja seg for å få nok søvn, tar ein kanskje ein smertestillande tablett når ein ikkje føler seg heilt opplagt. Eg har inga tru på at 15-årige gutar har dobbelt så mykje smerter i dag som dei hadde i år 2000, og at det er forklaringa på den auka medikamentbruken.

Eg håpar vi får diskutera dette i samband med den legemiddelmeldinga som statsråden har varsla at han skal fremja.

Karin Andersen (SV) [15:57:37]: Jeg vil takke for debatten og si: Nei, vi kan ikke gi oss før vi har løst dette for flere.

Mange trenger medikamenter for sykdom, skader eller problemer de har, i en periode, men meningen med medi-

kamenter er jo at man skal bli frisk og bedre av dem – ikke syk.

Jeg tror ikke jeg kan gjenta mange nok ganger at det er kunnskapen om bivirkningene som er hovedproblemet, fordi bivirkningene så ofte blir diagnostisert som en ny lidelse, som man igjen får medisiner for.

Det er denne cocktailen som den anonyme jenta i Aftenposten skrev om:

«Plutselig sitter man med sin egen lille cocktail av medisiner; farlige blandinger, grusomme bivirkninger eller uheldig virkning på deg og humøret ditt. Noen mener de blir som en annen person. Og er ikke det skummelt, når leger gir deg piller de mener skal gjøre godt, men ender opp med å forandre deg?»

Det er ganske alvorlig.

Jeg kjenner mange som har slitt med slike problemer. Jeg har møtt dem på Nav, veldig mange av dem. De sliter med angst, uro og depresjoner. Noe av det er kanskje et problem de har fra før, men veldig mye av det handler om bivirkninger og altfor langvarig bruk av medikamenter uten bistand, verken med de praktiske problemene de måtte ha i livet sitt eller med det å bli sett og akseptert som den personen de er.

Det er jo heller ikke noen tvil om at vi av og til også medisinerer forskjellighet, fordi folk er ulike, og fordi alle folk ikke er like og takler alle livets kast på samme måte – eller at man er litt ulike. Så dette handler også om toleransegrensen for forskjellighet og hva vi skal dempe ved å putte medisiner i folk.

Jeg mener kunnskapen er mangelfull. Jeg håper at helsestatsråden ser på det, også i forhold til legeutdanningen. Jeg mener, som flere har sagt, at legene trenger faglig bistand. De trenger selvfølgelig noen andre å samarbeide med – det er helt riktig – men legene trenger også faglig bistand i nedtrappingen, eller seponeringen, som det vel heter blant dem som kan fagspråket. Jeg vil nok holde fast ved at vi må bygge opp et kompetansemiljø på dette området, som gjerne handler om begge deler: både om lavdosebruken, med sine bivirkninger, og om det som vi veldig ofte ender opp med, nemlig høydosebruken og alvorlig invalidiserende bivirkninger.

Statsråd Bent Høie [16:00:57]: Jeg vil igjen takke interpellanten for å ha reist en viktig og helt nødvendig debatt og også alle de andre som har deltatt i debatten med nyttige og gode synspunkter og innspill, som jeg skal ta med meg videre i dette arbeidet.

For å oppsummere mener jeg at vi skal jobbe med noen områder som nødvendigvis tar litt lengre tid, men som allikevel er viktige. Det handler om å bygge opp alternativer, både når det gjelder lavterskeltilbud om psykisk helse i kommunene, og når det gjelder det som mange har vært inne på; rett og slett hvordan samfunnet vårt er, hvordan vi møter utfordringer i livet, og hva alternativet er til å tenke at alle utfordringer nødvendigvis skal møtes med medisinsk hjelp. Kanskje er mer aktivitet, det å delta i sosiale fellesskap, et bedre svar.

Det handler også om at vi nå jobber med å utarbeide en ny legemiddelmelding, som kommer i 2015. En del av

de forslagene som er kommet fram i debatten i dag, er det naturlig å diskutere i den sammenhengen. Jeg jobber også med en opptrappingsplan for rusfeltet. Der vil det være naturlig å ta inn arbeidet med behandling av avhengighet. Dette handler også om å bedre tilbudet til mennesker med smertelidelser, noe som er en del av det å ha et alternativ til medikamentbruken. Vi har i regjeringsplattformen også sagt noe om at vi ønsker å utvikle fastlegerollen, både når det gjelder kompetanse, kvalitet og hvordan vi jobber med å sikre kvaliteten i denne store og viktige delen av helsetjenesten vår.

Av mer raske tiltak som vi igangsetter, er det å nedsette en arbeidsgruppe mellom Helsedirektoratet og Helsetilsynet for å se på dette med forsvarlig praksis, noe som det er viktig å gripe fatt i, for det er kritisk å komme i gang. Et annet tiltak er rett og slett å få til et møte mellom Helsetilsynet og Apotekforeningen for å se på hvordan vi kan få de mulighetene som ligger i den oversikten som apotekene i realiteten ofte har i disse spørsmålene, til å fungere bedre, slik at den kan brukes bedre inn i meldeordningen. Et tredje tiltak er at Helsedirektoratet kommer med en oppdatert veileder i januar, som vi må jobbe for at faktisk blir implementert og tatt i bruk i tjenesten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [16:03:41]

Interpellasjon fra representanten Jan Bøhler til helse- og omsorgsministeren:

«Helseforetakene Ahus og Oslo universitetssykehus, OUS, står overfor store utfordringer som uttrykkes i rapporter om korridorpasienter, ventelister, uro blant ansatte og ledelse, kritikk fra fylkeslege og helsetilsyn m.m. Mye av dette henger sammen med at kapasiteten presses på grunn av en befolkningsøkning som er mye større enn man la til grunn da foretaksområdene ble planlagt. For eksempel vil OUS anslagsvis ha 100 000 flere i sitt område i 2025 enn det som var vekstprognosen i 2005. På samme måte har man innen Ahus fortsatt problemer med manglende kapasitet, selv om en rekke tiltak er gjennomført. Det er pr. i dag ingen avklart plan for hvordan OUS og Ahus skal møte det raskt økende kapasitetsbehovet framover. Det har bl.a. vært diskutert bygging av et nytt samlet OUS i Gaustadområdet, endringer i opptaksområdene og igjen å ta i bruk Aker som lokalsykehus.

Hvordan vil statsråden møte disse utfordringene i hovedstadsregionen?»

Jan Bøhler (A) [16:04:56]: Temaet for denne interpellasjonen er kapasitetsproblemene ved sykehusene i hovedstadsområdet i dag og i de kommende årene. Selvsagt er det på mange måter positivt med den store befolkningsveksten, men det krever også at vi bygger opp helsetjenester og sykehuskapasitet i forhold til det. I helseforetakene Ahus og Oslo universitetssykehus' opptaksområder øker befolkningen nå med rundt 20 000–25 000 til sammen i året, og slik ser det ut til å ville fortsette – pluss-minus på

samme nivå – i adskillige år framover. For å illustrere dette tilsvarer denne veksten et nytt lokalsykehus på størrelse med dem vi ser rundt i landet hvert femte til sjette år.

Denne veksten og dette presset gir seg også utslag i nåsituasjonen for sykehusene. Mens normal beleggsprosent for å få god flyt i et sykehus – uten korridorpasienter, med god drift, vedlikehold, god beredskap osv. – ligger på 85–90 pst. belegg, hadde Ahus i fjor, ifølge Samdata, et belegg på 104 pst. Det må understrekes at jeg kjenner mange pasienter som når de først har kommet inn på et ordentlig rom på Ahus, fått seg en ordentlig seng, skryter av god behandling på sykehuset. Men det er noe helt annet for dem som har opplevd å være der som korridorpasienter og fått den erfaringen.

Det sier også mye om Ahus' situasjon at sengefactoren for Ahus' opptaksområde er på 1,9 – dvs. 1,9 seng per 1 000 innbyggere – mens den faktoren i landet i gjennomsnitt ligger på 2,3. Ved Oslo universitetssykehus ligger den på 2,1. Oslo universitetssykehus har om lag samme vekst i sitt opptaksområde som Ahus, men fordi bare 24 pst. av all aktivitet ved Oslo universitetssykehus gjelder egne pasienter fra eget foretaksområde, og fordi lokalsykehusfunksjoner er sammenvevd med andre funksjoner, er det vanskeligere å se deres kapasitetsproblemer direkte bare i forhold til egen befolkning. Uansett merkes til daglig presset og veksten også ved Oslo universitetssykehus i form av overbelegg, i form av uholdbare ventelister, i form av at man må bruke mye dyr innleie av ekstra ressurser for å løse oppgavene der og da. Jeg kjenner f.eks. til at ved en av de ortopediske postene ved Oslo universitetssykehus i fire måneder i år har det vært over 120 pst. belegg – i november 115 pst., hittil i desember 109 pst. Det betyr mange korridorpasienter også på forskjellige poster ved Oslo universitetssykehus.

Problemet for både Ahus, Oslo universitetssykehus og Helse Sør-Øst er at det tilsynelatende ikke er noen konkret plan for å løse kapasitetsproblemene i nær framtid og i årene som kommer. Hva er det vi forventer? At det skal bygges et nytt lokalsykehus i hovedstadsområdet hvert femte til sjette år? Ikke nødvendigvis. Men vi kan heller ikke bare krysse fingrene og håpe at noen finner en vidundermedisin. Den kalles ofte effektivisering, og Riksrevisjonen var i en rapport nylig inne på at det er mer å hente. De nevnte bl.a. liggetid. I landet ligger den i gjennomsnitt på 4,2 døgn per pasientopphold. Ahus hadde i fjor fått den ned til 3,9 per pasientopphold, og i år har jeg fått beskjed om at Ahus nå ligger på 3,5 døgn per pasientopphold. Det vil si at de har jobbet mye med det, og de kan sikkert gjøre enda mer, men samtidig med befolkningsutviklingen og befolkningsveksten ser vi at vi får stadig flere eldre pasienter med sammensatte lidelser og flere diagnoser, som må innom flere avdelinger, og som det er særs vanskelig å sende ut av sykehuset i løpet av en dag eller to. Ofte fører det bare til reinnleggelser og til at det blir for mange svingdørspasienter. Ved Ahus ser vi at 11,3 pst. av pasientene, ifølge Samdata, må tilbake på sykehuset i løpet av 30 dager. Oslo universitetssykehus har noe lengre liggetid, men der ligger andelen som kommer tilbake i løpet av 30 dager,

nede på 7 pst. Det er mange forhold her som virker sammen.

Størst forventninger når det gjelder å lette presset på sykehusene, har vi nok til Samhandlingsreformen, men den virker på sikt, og da bør den føre til at flere kan få hjelp på et tidligere stadium. Ved Aker sykehus i Oslo bygger nå Oslo universitetssykehus og kommunen opp en post med 54 senger, der pasienter som det kan være riktig å ha til observasjon noen dager, kan være, istedenfor at de må rett inn i en altfor dyr sykehusseng, sett i forhold til behovet. Det bygges også opp rehabiliteringstiltak på Aker.

Det bygges opp frisklivssentraler eller lokalmedisinske sentre rundt om i bydelene i Oslo som kan bidra på sikt til å lette presset, uten at vi vet hvordan det vil se ut, og kan basere oss bare på det. Selv om vi gjennomfører effektivisering og samhandling, tror jeg det er et faktum, med den kraftige befolkningsveksten vi ser, og med det presset disse sykehusene allerede har på seg, at det også må økt kapasitet til for å møte veksten.

Problemet er, som sagt, at det er vanskelig å se hva Ahus og Oslo universitetssykehus og Helse Sør-Øst har av planer for å bygge ny kapasitet. Ahus har nå tatt i bruk sykehushotellets senger mer som vanlige sykehussenger, og gjenåpnet noen senger i Ski, men det er, så vidt jeg vet, ikke andre konkrete planer per i dag om nybygging. Det som har skjedd, er at det ble nedsatt en arbeidsgruppe i Helse Sør-Øst i sommer som skal se på bl.a. endringer i funksjonsdeling og i opptaksområder. De tar sikte på å legge fram noen premissavklaringer i mai 2014 – det tar altså sin tid. Det at man overfører noen av pasientene – hvis man vurderer det – fra Ahus, på grunn av den kraftige veksten, til andre foretaksområder, kan være fornuftig. Men da er det viktig å se på rammetilskuddet deres, som er avhengig av antall innbyggere i opptaksområdet, og at man finner måter å kompensere dem for den overføringen på inntil den store, årlige veksten tar den igjen.

Ved Oslo universitetssykehus dreier planleggingen framover seg mye om noe som heter Campus Oslo, som er en visjon om at Oslo universitetssykehus skal bygges sammen til én enhet i Gaustad-området ved Rikshospitalet, og at virksomheten til OUS ved Ullevål sykehus og Aker skal avvikles. Visjonen vil anslagsvis koste 35–40 mrd. kr, det vil si ca. fire Ahus, og det vil ta 30 år eller mer å realisere den, ifølge skissene. Spørsmålet er om denne nye visjonen – om en så dyr campus, med omstridte avviklinger av Ullevål sykehus og Aker – vil få oppslutning i Helse Sør-Øst, regjeringen og Stortinget. Det står mange store, lovede sykehusprosjekter i kø i Helse Sør-Øst og ellers i landet. Faren er at man fokuserer så mye på en stor og kostbar langsiktig, og kanskje interessant, visjon at det sperer for nødvendige grep og investeringer for å løse dagens og morgendagens problemer. Det gjelder særlig det grepet som først daværende helseminister Gahr Støre og senere – slik jeg oppfattet det – nåværende helseminister Høie har sagt at de er åpne for, nemlig å bruke mer av Aker igjen for å møte disse kapasitetsproblemene. Ja, Høie gikk – slik jeg oppfattet det – ett skritt til den 25. november på TV 2, da han sa at hvis det er mest hensiktsmessig, vil han at man skal bruke mer av Aker sykehus i den

situasjonen man har ved både Oslo universitetssykehus og Ahus.

Det er ganske åpenbart at dette vil være den billigste og raskeste måten å føre inn ny kapasitet på som kan avlaste både Oslo universitetssykehus og Ahus. En rapport om bygningsmassen til Aker sykehus for et par år siden, viste at nær 60 pst. var i god stand og godt vedlikeholdt, mens den tilsvarende andelen for Ullevål sykehus var under 20 pst. Det skal altså små investeringer til for å ta i bruk lokalsykehuset på Aker igjen. Det er helt andre kostnader ved å bygge nytt. På Aker vil 12 gode operasjonsstuer snart stå ledige igjen, når storbylegevakten, som har vært der midlertidig på grunn av tekniske problemer i Storgata, flytter tilbake. Med noen investeringer i den gamle, men gode medisinske høyblokken og akuttmottaket vil Aker ganske raskt kunne stille med 200 lokalsykehussenger, uten at man trenger alle slags lokalsykehusfunksjoner – som finnes på andre sykehus i nærheten – på plass for å kunne gjøre det.

Dette er etter min mening det eneste realistiske grepet som kan tas nå, og som vil monne, for å avlaste noen av kapasitetsproblemene på kort og mellomlang sikt ved Ahus og Oslo universitetssykehus. Samtidig er det god nok plass på Aker til at de gode samhandlingstiltakene som er bygd opp der, kan beholdes og utvikles videre. Vi ser nå også hvor viktig det har vært at vi har jobbet for at Aker ikke skulle selges, men brukes som samhandlingsarena og til deler av Oslo universitetssykehus' virksomhet, slik at man kan fase inn igjen mer av Aker sykehus når det er behov.

Som det framgår av det jeg har sagt, dreier denne interpellasjonen seg om sak og ikke om kritikk av en helseminister som har sittet i kort tid. Jeg vil snarere ta denne diskusjonen på en positiv måte, slik at vi på Stortinget også kan bidra og få mer informasjon om hva helseministeren tenker om dette framover. Det er bra med langsiktige visjoner og klokkertro på at det alltid kan effektiviseres mer, men dette må kombineres med positive løsninger på kapasitetsproblemene nå og i årene som kommer.

Statsråd Bent Høie [16:15:14]: Jeg vil takke representanten Bøhler for å ta opp et tema som er viktig, og som det også er helt forventet at han som stortingsrepresentant for Oslo tar opp, fordi befolkningsveksten i hovedstadsområdet er, som interpellanten er inne på, større enn en tidligere har lagt til grunn.

Helse Sør-Øst har engasjert SINTEF til et langsiktig kartleggingsarbeid av kapasiteten fram mot 2030–2040. Kartleggingen vil gi oss oversikt over kapasitetsbehovet i regionen på kort og på lang sikt, innen både somatikk, psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Dette arbeidet skal ferdigstilles i juni 2014.

Omstillingsarbeidet i hovedstadsområdet har vært og er krevende. Noe av det første jeg gjorde etter at jeg overtok som helseminister, var derfor å ha flere møter om kapasitetsutfordringene med Helse Sør-Øst, Oslo universitetssykehus og Aker universitetssykehus. Dette var både for å få god informasjon om tiltak som er iverksatt for å møte vinteren 2014, og for å starte arbeidet med å få innsikt i hvordan en jobber med kapasitet

utfordringene på kort og mellomlang og også på lang sikt.

En rekke tiltak er satt i verk for å øke den samlede kapasiteten i hovedstadsområdet. Ved Ahus har man satt i gang en rekke tiltak som kan øke kapasiteten raskt, for å unngå siste vinters veldig overbelegg, korridorsenger, økte ventetider og fristbrudd. Det jobbes samtidig med tiltak på mellomlang sikt. Her er noen eksempler: Akuttmottaket er reorganisert og utvidet, med erfarne overleger i front og etablering av en observasjonsenhet med 22 senger. Utvidelsen gjør at en raskere får undersøkt og tatt stilling til hva pasientene virkelig trenger, og samtidig får mulighet til å observere pasienter som det ikke er opplagt skal sendes videre til behandling på operasjonsstue eller sengepost. Erfaringen er at pasienter som tidligere ble innlagt, nå i større grad blir observert og behandlet i den nye enheten. Av disse observasjonspasientene kan de aller fleste bli skrevet ut etter ett døgn i gjennomsnitt. Kun et fåtall av dem trenger overføring til sengepost. Observasjonsenheten har vært i drift i seks måneder, og fylkeslegen har ifølge Ahus ikke mottatt noen saker fra akuttmottaket i denne perioden.

Det er også opprettet ti senger i en ny enhet for medisinsk overvåking som ivaretar de sykeste pasientene. Den enheten besøkte jeg selv for kort tid siden og så det positive ved den. Det fører også til at ordinære sengeområder skjermes for noen av de mest ressurskrevende pasientene.

Deler av det tidligere pasienthotellet er ombygd til 25 sykehussenger for pasienter med behov for sammensatte tilbud innen geriatri, generell indremedisin og lindrende behandling. Tilbudet åpnet i november i år.

Ved Ski sykehus er det tatt i bruk 23 senger, primært med tanke på pasienter som nesten er ferdigbehandlet, og pasienter som trenger lindrende behandling.

Fra desember er det inngått avtaler med Diakonhjemmet og Lovisenberg Diakonale Sykehus om å ta imot enkelte indremedisinske pasienter fra Ahus. Avtalen er å øke antallet pasienter fra Ahus også i 2014. Sykehuset har fortsatt overbelegg til tross for de tiltakene jeg har nevnt. I 2014 vil kapasiteten for medisinske og kirurgiske pasienter ved Nordbyhagen økes. Det samme gjelder antall senger ved Ski sykehus. Etableringen av kommunalt øyeblikkelig hjelp døgntilbud i kommunene antas også å redusere antall innleggelser ved Ahus.

I tillegg til gode tiltak ved Ahus har sykehusene i hovedstadsområdet inngått en avtale om å hjelpe hverandre ved kritiske behandlingstopper, som f.eks. ved et influensautbrudd. Samtidig vil det alltid være situasjoner hvor det kan være nødvendig å prioritere akuttbehandling framfor planlagt behandling.

Oslo universitetssykehus har god kapasitet på mange områder, men også store utfordringer. Særlig gjelder dette innen enkelte kirurgiske fag og postoperativ og intensiv virksomhet.

OUS har utfordringer knyttet til bygningsmasse, personell og organisering av virksomheten.

Det er igangsatt omfattende tiltak for å oppgradere bygningsmassen på Ullevål og Radiumhospitalet. Oslo universitetssykehus opplyser at flere sengeposter på Ullevål sykehus tidvis har svært høyt belegg. Det pågår en rekke

prosjekter som vil styrke kapasiteten i sykehuset, både på kort og på mellomlang sikt. Ved Ullevål, Rikshospitalet og Radiumhospitalet etableres det til sammen ni nye operasjonsstuer. Oslo universitetssykehus oppgir at det er mulighet til å bygge ytterligere tre stuer samt postoperativ- og intensivsenger.

Oslo kommune skal oppgradere og gjenåpne operasjonsstuene på Legevakten i Storgata. Dette skal etter planen være gjennomført ved årsskiftet 2014–2015. Da blir det ledige arealer på Aker sykehus.

Oslo universitetssykehus er i dialog med Akershus universitetssykehus om utnyttelse av disse lokalene. Oslo kommune ønsker også å etablere flere kommunale akutte døgnenger på Aker sykehus.

Det planlegges et brystsenter ved Radiumhospitalet og et prostatacenter ved Ullevål sykehus. Dette vil samle fagmiljøene og gi mulighet for økt behandlingsskapitet.

Oslo universitetssykehus ser på oppgavefordelingen i Oslo, slik at kapasiteten utnyttes best mulig til pasientbehandling. Både Lovisenberg sykehus og Diakonhjemmet ønsker å utvide aktiviteten og har mulighet til å øke kapasiteten.

Mangel på spesialsykepleiere er imidlertid et stort problem ved alle sykehus. Oslo universitetssykehus gjennomførte flere tiltak for å øke rekrutteringen av spesialsykepleiere, bl.a. rekrutteringsstillegg og utlysninger i hele Norden. Tiltakene har dessverre ikke hatt den ønskede effekten. I sommer vedtok Oslo universitetssykehus å innføre 100 utdanningsstillinger for spesialsykepleiere for på den måten å øke tilfanget av spesialsykepleiere i årene som kommer.

Det er satt i gang et arbeid med utviklingsplan og idéfase ved Oslo universitetssykehus. Som en del av dette arbeidet vurderer en også løsninger i et mer kortsiktig perspektiv. Det er også nødvendig å sette inn tiltak for å oppfylle bygningsmessige lovkrav. Det er ingen tvil om at det er behov for å se på framtidige løsninger for Oslo universitetssykehus på lengre sikt, noe som bl.a. kan innebære videre utbygging på Gaustad.

I mine møter med Helse Sør-Øst, Oslo universitetssykehus og Ahus har jeg lagt stor vekt på spørsmål rundt pasientsikkerhet.

Oslo universitetssykehus har prioritert pasientsikkerhet helt siden etableringen i 2010, nettopp fordi omstilling kan være forbundet med økt risiko for uønskede hendelser. Det ble tilrettelagt for systemer, rutiner, opplæring og oppfølging i hele organisasjonen, og det ble etablert en sentral stabsavdeling for pasientsikkerhet og kvalitet.

Oslo universitetssykehus har felles elektronisk melding- og oppfølgingssystem for uønskede hendelser og har rutiner for å gjennomgå slike hendelser i avdelingene. Det er etablert pasientsikkerhets- og kvalitetsutvalg i alle klinikker, i en rekke avdelinger og i sykehusets ledergruppe. Det er ansatt egne kvalitetsrådgivere med ansvar for pasientsikkerhet og råd og veiledning til de ansatte.

I høst ble det opprettet en analysegruppe som går gjennom de mest alvorlige hendelsene, og som skal støtte ansatte, pasienter og pårørende som er involvert. Sykehuset gjennomfører flere forskningsprosjekter knyttet til pasi-

entsikkerhet. Snart publiseres en undersøkelse av alle uønskede hendelser og infeksjoner hos pasienter som døde på OUS i 2011. En tilsvarende studie for 2012 er under etablering.

I tillegg kommer Riksrevisjonens undersøkelser og evalueringsprosjektet «Evalueringsprosjektet i Helse Sør-Øst. Kunnskapsgrunnlag for videre utvikling frem mot 2020», som SINTEF gjennomfører – i tillegg til den nevnte utredningen. Her vil hovedstadsområdet være et særskilt tema. Prosjektet skal være ferdig rundt 2015.

Akershus universitetssykehus har arbeidet mye med å utvikle en åpen og god meldekultur, og de publiserer løpende informasjon om uønskede hendelser på sine nettsider.

I forbindelse med at Ahus fikk utvidet sitt opptaksområde, ble det reist spørsmål om antallet alvorlige hendelser hadde økt mer enn befolkningsøkningen tilsa. I 2012 ble alle alvorlige dødsfall gjennomgått som ledd i et tilsynsvar. Analysen fant ikke holdepunkter for en slik økning.

Sykehuset har lagt stor vekt på å følge opp Kunnskaps-senterets rapporter om 30 dagers dødelighet i 2011 og 2012. Et kvalitets- og pasientsikkerhetsutvalg analyserer alle alvorlige uønskede hendelser og ser på hva som kan gjøres for å hindre at slike hendelser oppstår.

Rapporten som Riksrevisjonen nylig la fram, er en nyttig gjennomgang av omstillingen ved Oslo universitetssykehus så langt. Riksrevisjonen påpeker mange forhold som Oslo universitetssykehus nå arbeider videre med.

Det er viktig å jobbe med de utfordringene som interpellanten tar opp. På Helse Sør-Østs styremøte 19. desember vil det derfor bli framlagt en rapport fra den nevnte arbeidsgruppen – en rapport som jeg er sikker på at også interpellanten vil lese med interesse – der disse forholdene tas opp enda mer konkret enn jeg tidsmessig har mulighet til å gå inn i i mitt svar. Men interpellanten kan føle seg trygg på at jeg kommer til å følge veldig nøye opp at utfordringene med kapasitet på mellomlang sikt blir håndtert av Helse Sør-Øst.

Jan Bøhler (A) [16:25:36]: Jeg synes det var et godt svar, som viser at statsråden er «på» saken.

Jeg har et par problemstillinger om Ahus og et par problemstillinger rundt Oslo universitetssykehus som jeg vil følge opp.

Den ene er: I forbindelse med at statsråden går igjennom de ulike strakstiltakene – som jeg synes var enda mer konkrete og proaktive enn det jeg har hørt tidligere, jeg hadde i hvert fall ikke hørt alle de detaljene – vil jeg spørre om hva som er totaliteten når det gjelder antallet senger ved Ahus. Man har avvirket ved Stensby. Det som er sykehushotellet, var i praksis sykehussenger tidligere, fordi disse ble brukt av sykehuset. Det er vanskelig bare å pluss på disse og si at antallet er økt med de sengene man ikke lenger kaller sykehushotell. Jeg mener det er viktig å få fram hva som er den reelle kapasitetsøkningen ved Ahus, og vil gjerne spørre om statsråden har oversikt over dette. Her har jeg tall som totalt sett er veldig lave når det gjelder den reelle kapasitetsøkningen, og jeg vet ikke om de er helt riktige.

Så vil jeg spørre videre om Ahus: I og med at man har vært oppfinnsom og flink til å finne konkrete tiltak her og nå – har lett etter dem – vil man få den samme situasjonen fordi man får den samme økningen år for år. Etter de prognosene som foreligger, vil det være den samme utviklingen i 20 – kanskje 30 – år framover. Da er spørsmålet om man ikke bør finne en mer langsiktig løsning, der man tar unna og tar et større grep, enn at man finner akuttløsninger, som løser mindre ting her og nå.

Spørsmålet jeg har om Oslo universitetssykehus, dreier seg om hvordan det fungerer som lokalsykehus. Man vever sammen lokalsykehusfunksjonen med den totale funksjonen som områdesykehus, med regionale funksjoner osv. Som sagt, bare 24 pst. av aktiviteten der er fra eget HF-område. Når man sier at Lovisenberg og Diakonhjemmet vil ta en større andel av pasientene, er noe av problemet at mange av de pasientene som egentlig sogner til disse sykehusene i dag, i praksis søker til storby-sykehuset på Ullevål. Slik blir pasientmassen på Ullevål uoversiktlig.

Jeg vil spørre statsråden om han har tanker om den modellen å sammenveve lokalsykehusfunksjonen med alle de andre funksjonene på den måten som man gjør, om modellen er oversiktlig nok med tanke på å utvikle en god lokalsykehusfunksjon.

Statsråd Bent Høie [16:28:46]: Til det første spørsmålet fra representanten: Jeg har dessverre ikke mulighet nå til å gi en total oversikt over antall senger på Akershus universitetssykehus. Men det er jo slik at en seng ikke lenger er en seng i sykehuset, fordi en har organisert arbeidet på en helt annen måte.

Det er ingen tvil om, hvis en ser på det totale antallet senger, at det er redusert betydelig i hovedstadsområdet. Men det er det også i resten av landet. Det er ikke bare en nasjonal utvikling, det er også en internasjonal utvikling. Det henger sammen med – som også interpellanten var inne på – at liggetiden går ned, og at en jobber på en annen måte.

For eksempel kan en si at i observasjonsenheten med de 22 sengene på Ahus er det 800 pasienter som observeres, behandles og sendes direkte hjem igjen etter en gjennomsnittlig liggetid på om lag ett døgn. Det er klart at med den gamle måten å jobbe på var disse pasientene innlagt på sengepost over lengre tid. Her får en en betydelig bedre utnyttelse av denne kapasiteten enn det en gjorde med den gamle måten å jobbe på.

Når det gjelder Aker sykehus, har jeg sagt – det er helt riktig som interpellanten sa – at Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen har ingen prestisje i ikke å bruke Aker sykehus. Tvert imot, vi mener at den kapasiteten og de ledige lokalene som Oslo universitetssykehus finner hensiktsmessig på Aker, må en bruke, der en synes det er en god løsning. Det er ingen tvil om at vi har behov for å øke kapasiteten både på kort og mellomlang sikt i hovedstadsområdet, og da må vi bruke de ressursene vi har. På samme måte har denne regjeringen heller ingen motforestillinger mot å bruke den ledige kapasiteten som er på de private sykehusene Lovisenberg og Diakonhjemmet, og heller ikke det å

invitere dem med på et samarbeid og se om de kanskje har mulighet til å utvide sin kapasitet raskere enn det vi har mulighet til gjennom de offentlige sykehusene.

Oslo universitetssykehus jobber hele veien med sin organisering. En av hovedutfordringene der er å få på plass nye pasientadministrative system og IKT-løsninger. Når det er på plass, gir det grunnlag for å tenke videre rundt organisering. Det er også en prosess som ledelsen ved Oslo universitetssykehus i samarbeid med de tillitsvalgte allerede har startet på. En vil se av den rapporten og den saken som styret i Helse Sør-Øst skal behandle 19. desember, at en nå har veldig god oversikt over en rekke tiltak på kort sikt, og de presenterer veldig sentrale problemstillinger om utfordringene på mellomlang sikt og lang sikt. Det, sammen med SINTEF-rapporten som kommer i juni, mener jeg gjør at vi da har et godt beslutningsgrunnlag for å sikre utviklingslinjen av kapasiteten i hovedstadsområdet.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Marianne Aasen (A) [16:32:16]: Jeg vil takke interpellanten for å reise en viktig sak, og det på en måte som er såpass fri og åpen. Det gir oss en mulighet til å se mer framover enn bakover. Ansvar for overordnede avklaringer er politisk, og politisk tydelighet er et nødvendig kompass for videre ledelsesmessig håndtering av denne situasjonen. Unnvikende ordløsninger vil ikke hjelpe pasienten som venter på time eller får plass i en korridor. Dyktige fagfolk stiller opp, ofte mer enn vi kan forvente, men om dette blir brukt ut over anstendighetens grenser, vil gode medarbeidere brenne ut. Det må ikke skje.

Som akershusrepresentant vil jeg her særlig kommentere situasjonen på Ahus. For det første er det veldig bra at vi har et nytt sykehus på Lørenskog. Det var ingen selvfølge. Da staten overtok som sykehuseier, var et nytt universitetssykehus ferdig prosjektert av Akershus fylkeskommune. Et godt tverrpolitisk håndverk lå bak dette, ledet av Arbeiderpartiets fylkesordfører Ragnar Kristoffersen sammen med dagens stortingsrepresentant fra Høyre, Nils Aage Jegstad, og Dagfinn Sundsbø fra Senterpartiet. Planarbeidet bygget på de beste framskrivninger av folketall som da forelå. Da staten overtok ansvaret i 2002 og prosjektet skulle finansieres, startet en prosess som endte med færre kvadratmeter og krav om flere behandlinger i nye, krympede lokaler. Dette bakteppet, sammen med dagens kunnskap om at befolkningsveksten blir større enn antatt den gang for 15 år siden, hører med til historien for å forstå dagens utfordringer.

Situasjonen i hovedstadsområdet er ikke tilfredsstillende. Det er min mening at vi har en god «her-og-nå»-forståelse fra fylkeslegen, Riksrevisjon og flere behandlinger i Stortingets organer, mv. Vi vet hvordan situasjonen er. Ytterligere gransking, som noen etterspør, vil ikke gi noe særlig mer informasjon.

Riksrevisjonsrapporter og stortingsdokumenter er ikke folkelig lesing. Når jeg blir spurt av folk om hvorfor situasjonen er som den er, svarer jeg følgende: Det store end-

ringsprosjektet i hovedstadsområdet når det gjaldt sykehusene, var ikke godt nok planlagt. Den grunnleggende ideen om at en by av denne størrelsen på sikt er bedre tjent med ett universitetssykehus enn tre, er riktig. Forskning og fagutvikling vil tjene på det. Men samtidig: Kulturer som over år har fått utvikle seg individuelt og flytting av fagoppgaver, er ledelsesmessig vanskeligere enn man trodde, og tar lengre tid enn man håpet. Jeg mener dette bør sies, bl.a. av respekt for alle de medarbeiderne som har vært gjennom en veldig krevende periode. Det er også et varsko til andre virksomheter i staten som står foran store omstillinger.

Hva er nå veien videre? Jeg vil trekke fram tre ting. For det første: Hold fast ved visjonen om sterke fagmiljøer og enda bedre medisinsk forskning. Medisinen er i voldsom utvikling. Noe av det som ikke var mulig for ti år siden, er mulig i dag og enda mer i årene som kommer. Typisk for framskrittene er at teknologien er avansert – til dels svært avansert – og det krever personale med spisskompetanse. Da må en del oppgaver sentraliseres.

For det andre: Vær åpen for kursjusteringer på veien. Her vil jeg særlig peke på dette med nye befolkningsprognoser. Vi blir eldre og er friskere lengre, og mange vil trenge legehjelp i livets siste fase og de siste årene. Men da må vi planlegge slik at det blir sengeplass på et rom og ikke i en korridor. En utenlandsk venn som fikk forklart det norske ordet korridorpatient, spurte om vi hadde pasienter i korridorene på hotellene også. Det er jo et godt spørsmål.

For det tredje: Vi må snakke om lederskap på de store sykehusene. Jeg mener diskusjonen om hvorvidt et sykehus er for stort, fort kan bli en feil diskusjon. Vi må snakke om hvordan den som er ansatt – også ved et stort sykehus – skal få oppleve lokal tilhørighet og ha en synlig leder i sin hverdag. Da må denne lederen ha tilhørende myndighet. Alle resultater i et sykehus skapes ute på sengeavdelingene, på sengepostene. Da må vi flytte mer ansvar ut til disse viktige lederne. Når alle sengeavdelingene på et sykehus fungerer bra, fungerer også sykehuset bra – enten det er stort eller lite.

Jeg håper disse tre prinsippene er førende også for den sittende regjering.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [16:37:04]: Det har de siste årene vært et enormt engasjement i Stortinget knyttet til kapasitetsutfordringene og omstillingsprosessen ved Oslo universitetssykehus og Akershus universitetssykehus. Det er selvfølgelig ikke uten grunn. Riksrevisjonens siste rapport viser nok en gang hvor omfattende, komplisert og dyptgripende omstillingen for sykehusene har vært.

Jeg vil gi honnør til representanten Bøhler, som gjennom sin interpellasjon bidrar ytterligere til åpen og demokratisk debatt rundt sykehusutfordringene i hovedstadsregionen. Jeg har talt opp alle interpellasjoner, muntlige spørsmål, skriftlige spørsmål og representantforslag som er fremmet, og det nærmer seg snart 20.

Bøhler tok opp mange faktorer som spiller inn i hverandre når vi snakker om kapasitetsutfordringer. Vi kan

snakke om liggetid. Det er nært knyttet opp mot innføring av samhandlingsreformen, hvordan kommunene i regionen klarer å håndtere de nye utfordringene de har fått knyttet til reformen. Det handler om oppbygging av kompetanse, det handler om å ha mulighet til å rehabilitere pasientene godt i kommunen.

Det er ingen grunn til å legge skjul på at Høyre og de andre borgerlige partiene har stilt kritiske spørsmål til hvordan omstillingen ved OUS ble gjennomført. Samtidig er det viktig å ha evnen til å se framover, slik flere har sagt allerede i denne debatten. En rekke viktige tiltak er iverksatt, og disse mener vi nå må rette seg direkte mot det som er den største kritikken fra Riksrevisjonen. Vi må kunne forvente forbedret pasientbehandling, og vi må forvente bedret samlet produktivitet ved OUS. Vi må også kunne forvente at gevinster ved omstillingsprosesser blir tydeligere. Skal befolkningen, de ansatte og politikerne ha tillit til store omstillingsprosesser, er det viktig å vise tydelig hvilke forbedringer vi oppnår.

Reorganiseringen ved akuttmottaket på Ahus er ett av de viktige tiltakene for endring, som jeg har lyst til å berømme ledelsen i Helse Sør-Øst og Ahus for. I 2008 fikk Stortinget forelagt seg en rapport fra Helsetilsynet som påpekte at totalbildet ved 27 akuttmottak viste at det var mangelfull styring og ledelse som til tider ga uforsvarlig pasientbehandling. På Ahus er det nå slik at det er de erfarne overlegene som jobber i front. Det innebærer at det raskt tas stilling til pasientens status, nødvendige prøver rekvideres raskt, og behandling starter opp umiddelbart. Helseministeren redegjorde for at sykehusene nå behandler disse pasientene på riktig nivå, og at de fleste av dem ikke en gang blir overført til sengepost. Det har mye å si for kapasitetsutnyttelsen ved sykehuset. Men viktigst er det selvfølgelig at pasienten får riktig behandling, og at sikkerheten for liv og helse ivaretas.

Jeg er også glad for at helseforetakene nå i større grad og så tidlig som mulig er i kontakt med de private sykehusene i regionen. For pasientene i Oslo og Akershus er det først og fremst viktig at man får behandling når man trenger det – ikke hvem som eier sykehuset eller hvor man får behandlingen.

Sykehussektoren vil alltid være i omstilling, og omstillingsprosessen i hovedstadsregionen viser med all mulig tydelighet at vi nå trenger en nasjonal helse- og sykehusplan. Det er den langsiktige visjonen.

Regjeringen har i sin erklæring varslet at dette er et prioritert område, og at Stortinget skal få seg forelagt en slik plan. Den er viktig først og fremst for å skape åpenhet og forutsigbarhet for dem som arbeider der, og for pasientene. Vi trenger en plan som definerer innholdet i ulike typer sykehus, som fastsetter strukturen, og som kartlegger behovene også for medisinsk utstyr og investeringsplaner.

For Høyre er det viktig at pasientene får rask, trygg og forsvarlig behandling. Jeg skulle derfor ønske at Stortinget tidligere hadde sett behovet for en slik plan, fordi jeg tror den inneholder løsningen på mange av de utfordringene som vi står overfor i hovedstadsregionen, men som også er relevante utfordringer i andre regioner i landet.

Kari Kjønaas Kjos (FrP) [16:41:59]: Jeg vil begynne med å si at jeg synes det er flott at Arbeiderpartiet i større grad nå kommer på banen når det gjelder problemstillinger og utfordringer innenfor sykehussektoren generelt og i hovedstadsområdet spesielt. Det må være lov å påpeke at den rød-grønne regjeringen har vært lite villig til å erkjenne feil, mangler og køer i sykehusene våre. Om utfordringer skal løses, må man i hvert fall erkjenne at man har utfordringer.

Som representant for Akershus har jeg naturlig nok vært dypt engasjert i hovedstadsprosessen, og når jeg i tillegg bor i Lørenskog, hvor Ahus ligger, har dette opptatt meg mye.

Jeg vil i denne debatten, som jeg gjør i alle sykehusdebatter, understreke at jeg vet at sykehusene er proppfulle av fantastiske ansatte. For et par år siden fikk jeg oppleve Ahus på innsiden gjennom noen få uker på grunn av min datter som var innlagt der. Selve sykehuset er topp moderne, og de ansatte var fantastiske, men korridorene var fulle, og systemene og rutinene var ikke helt på stell, for å si det forsiktig.

Jeg har allikevel alltid forsvart de ansatte og selve sykehuset, da jeg hele tiden har ment at den forrige regjeringen ikke ga dem en sjanse til å lykkes skikkelig, grunnet dårlig planlegging, framdriftstempoet de ble pålagt, samt stramme budsjetter med minimalt av omstillingsmidler.

Derfor handler debatten om organisering, finansiering og kapasitet. I begynnelsen da ting begynte å knyte seg, var jeg litt oppgitt over de ansattes enorme lojalitet, som gjorde at det ikke var samsvar mellom de tilbakemeldingene jeg fikk fra pasienter og pårørende på den ene siden, og styrene og de ansatte på den andre siden. Jeg syntes derfor det var flott at de ansatte også etter hvert sa fra om de problemene de sto i. Jeg oppfattet ikke dette som illojalt, men som konstruktive innspill og informasjon. Det er til syvende og sist Stortinget som skal fatte sine vedtak, og da er det helt nødvendig at vi også får et riktig bilde av situasjonen.

Jeg forventer at vår nye helseminister i større grad er ærlig om sykehusenes situasjon til enhver tid enn det vi har vært vant til. Alle partier i denne sal er opptatt av et offentlig helsevesen, og vi er derfor tjent med større ærlighet.

Salget av helseforsikringer har økt dramatisk de siste årene, og antall personer som har kjøpt seg ut av helsekøene, har økt. Dette er ikke et sunnhetstegn. Offentlige sykehus har hatt høy «standing», og dette må vi hegne om.

I en interpellasjonsdebatt den 12. februar i år sa daværende helseminister Jonas Gahr Støre følgende:

«Utviklingen ved Oslo universitetssykehus er nå på rett spor. Det er min klare mening. De viktigste samordningene er gjennomført. Det gir sterke fagmiljøer og gode medisinske resultater. Det er arbeidet godt sammen med Oslo kommune om etablering av Samhandlingsarena Aker, og det er utviklet strategier og planer på kort og lang sikt.»

Op videre:

«Omstillingene i hovedstadsområdet har fått mye oppmerksomhet i media og i denne salen. Det kan være på sin plass å minne om at det har vært gjennomført krevende omstillinger også i andre deler av landet. Det er ikke slik at hovedstadsregionen skiller seg spesielt ut.»

Disse utsagnene er ikke helt i tråd med interpellantens beskrivelse av situasjonen, og understreker det dilemmaet vi har stått i de siste årene.

Jeg er derfor glad for at vi nå har en regjering som kjenner godt til situasjonen og erkjenner den. Jeg er kjent med at helseministeren har hatt flere møter med Helse Sør-Øst, Oslo universitetssykehus og Ahus. Jeg er derfor kjent med at en rekke tiltak er satt i gang, slik helseministeren også skisserte.

På kort sikt er det tatt grep, men det er klart at på mellomlang sikt og på lengre sikt må det gjøres mye mer. Jeg tror det er mange som etter hvert har konkludert som regjeringen: Vi trenger en helhetlig nasjonal helse- og sykehusplan, og den jobben skal vi gjøre ordentlig. Å være konstant på etterskudd er ikke bra for noen, ikke for pasientene, ikke for pårørende, ikke for de ansatte og ikke for oss som til syvende og sist har ansvaret.

Jeg kommer til å følge dette nøye videre. Jeg aksepterer der vi står nå, og så er jeg glad for at helseministeren i tillegg til de planlagte mellomløsningene som nå er skissert, er villig til å se på både Aker og private som supplement. Jeg har lyst til å minne om at Arbeiderpartiet gjentatte ganger i denne sal har stemt imot å bruke Aker som et supplement.

Olaug V. Bollestad (KrF) [16:46:49]: Interpellanten skriver:

«Det er pr. i dag ingen avklart plan for hvordan OUS og Ahus skal møte det raskt økende kapasitetsbehovet framover.»

Jeg synes det er en betimelig påpekning. Han gir for så vidt kritikk til sin egen regjering også, for vi kan ikke forvente at det legges en plan på seks-syv uker, så det synes jeg er redelig.

Viktige omstillinger har vært gjort, og det står igjen mye i denne prosessen. Oslo universitetssykehus etablerte i starten en omstillingsprosess. Den var ambisiøs med milepæler for hvordan og når omstillingene skulle skje. SINTEF var med på prosessen, og var med og sa hvor stort Ahus skulle være. Derfor spør jeg bare: Kan vi nå stole på SINTEF, som nå skal komme med en ny utredning om en klarer å oppfylle det kravet når en har sett at en ikke nådde målet da en skulle bygge Ahus? De milepælene en satte i prosessen med omstillingen, ble justert og det ble lagt en ny strategi høsten 2012. Det var viktig for å få en realistisk planlegging, og en skulle foreta en langsiktig strategisk styring av Oslo universitetssykehus.

Så står vi altså her i dag. Vi har utfordringer med køer, som interpellanten sier, og vi har andre utfordringer. Hva står igjen? Jeg har gått igjennom alle disse tilsynene som har vært. Vi har gjort mye med sammenslåing på overordnet nivå, men det står mange ting igjen som vil utfordre oss.

Flere av de store fagmiljøene som skulle slås sammen – det var en av målsettingene – er ennå ikke samlet på en plass. Fortsatt er det dagvirksomhet på Aker, og Aker fører til at vi har et økt behov for bemanning. Det er ikke innført de om lag 30 pasientforløpene vi sa vi skulle ha for å få bedre og sikrere pasientbehandling. Det er vedvarende ulike IKT-systemer, selv om vi sa vi skulle få like IKT-systemer. En venter fortsatt på pasientadministrative systemer, f.eks. røntgensystemer og laboratoriesystemer. En har heller ikke et felles innkjøps- og fakturasystem, som også var en av målsettingene.

Når jeg ser på det som står igjen, må vi kikke oss selv i kortene å si at det er knyttet betydelig risiko til innføring bl.a. av nye IKT-systemer. Det vil være store behov for investeringer i bygg og samtidig ikke minst i hvor og hvordan skal vi tenke sykehus framover mot 2025.

Når vi skal involvere alle disse prosessene som vi står foran, vil det utfordre oss med involvering og oppslutning fra de ansatte. Skal vi få dette til, er vi nødt til å ta noen tak med å involvere, og jeg tror at vi som eiere, faktisk må ta et ansvar. Vi kan si at de lokale helseforetakene må ta sitt ansvar fordi det er en foretaksmodell. Vi kan si at de regionale foretakene må ta sitt ansvar, men også Helsedepartementet og Stortinget må ta sitt ansvar, for det er et statlig sykehus.

Jeg synes det er oppsiktsvekkende når Riksrevisjonen sier at det står igjen så mye, som er utfordrende og med høy risiko, i denne prosessen at vi er helt nødt til å se på hva som er de kritiske flaskehalsene framover, for å være sikre på at vi kommer i mål. Og hva er de kritiske flaskehalsene framover? Det er radiologien – røntgen – det er intensivkapasiteten, det er innføring av IKT-systemer samt investeringer, enten det gjelder rehabiliteringer eller om vi skal bygge et nytt sykehus. Derfor tror jeg – og jeg har sagt det før – at vi bør ha en ekstern vurdering av dette, der en setter seg sammen og bruker alle delundersøkelser for å få se helheten – for å få en sikrere hånd om prosessen i hovedstaden.

Kjersti Toppe (Sp) [16:51:43]: Først takk til interpellanten som tar opp utfordringene som helseforetaka Ahus og Oslo universitetssykehus står overfor.

Eg òg vil visa til Riksrevisjonen sin rapport om «Status for gjennomføring av omstillingsoppdraget til Oslo universitetssykehus HF.» I oppsummeringa av funna står det at omstillinga ved OUS samla sett ikkje har ført til klare forbetringar i pasientbehandlinga:

«Det gjenstår fortsatt å innføre mange bedre og mer effektive behandlingsskjeder som en del av omstillingen. Det er et betydelig potensial for bedre utnyttelse av fagkompetanse og arbeidsformer fra de tidligere adskilte fagmiljøene.»

OUS har hatt svak overordna styring på tvers av klinikkane, og Riksrevisjonen ser alvorleg på at ein så omfattande omstilling er gjennomført utan gevinstrealisering. Riksrevisjonen skriv til slutt at det etter deira oppfatning er avgjerande at eigarane sikrar seg eit godt grunnlag for å følge med på at omstillingane faktisk fører til forbetringar.

Ein samla opposisjon kravde før valet ein uavhengig, ekstern gjennomgang av omstillinga ved OUS. No meiner statsråden at ekstern gransking er unødvendig. Likevel trur eg at statsråden er opptatt av å få alle fakta på bordet. Sjukehusfusjonen i hovudstaden skulle føra til økonomisk gevinst og betre pasienttilbod. Kvifor har det då snarare ført til det motsette? 800 mill. kr skulle visstnok sparast årleg, og i 2012 var underskotet på 2,4 mrd. kr. Oslo-prosessen har sidan 2005 kosta 3 mrd. kr i konsulentutgifter. At vi gjer omstillingar i helsevesenet utan å vera sikre på at grunnlaget for omstillingsprosessane vil gi eit betre tilbod, er noko som vi må erkjenne etter OUS-omstillinga.

Forskar Soki Choi ved Karolinska Institutet i Stockholm har sett på sjukehusfusjonar og har dokumentert at ni av ti mislykkast ved dei vert dyrare enn planlagde, mindre enn behovet og gir eit dårlegare tilbod. Dei fusjonar som lykkast, er ifølgje forskaren dei fusjonar der ønsket om fusjonar kjem nedanifrå – frå fagleg hold. Forskaren meiner det er oppsiktsvekkjande at pasientbehandling alltid er forskingsbasert, medan sjukehusfusjonar ikkje er det. Politikarane tar avgjerder på bakgrunn av myten om at stort er bra.

Fusjonstrenden på sjukehussektoren starta i USA på 1980-talet og kom via Storbritannia til Norden ein gong på 1990-talet. Mens landa som først var ute, no har hausta erfaringar som eintydig viser at sjukehusfusjonar svært sjeldan går slik ein vil, er Noreg i full gang med å laga fleire sjukehusfusjonar. Når ein kan forstå interpellanten slik at han ønskjer ein sjukehuskoloss på Gaustad velkomen, vil eg med ein gong seia at det er eg kritisk til. Vi må lære av feila våre. Vi har internasjonal forskning og eigne erfaringar som viser at trass i løftet om meir effektivitet, kjem ikkje gevinstane. Ei viktig årsak er at avstanden mellom leing og tilsatte vert for stor. Forskarane Kjekshus og Hagen sine studiar frå ei rekke mindre sjukehusfusjonar i Noreg peiker òg på at ein gevinst i effektivitet er svært vanskeleg å oppnå, og at ei rekke kriterium i alle tilfelle må verka samtidig, dersom ein skal lykkast. Og i den verkelege verda gjer det sjeldan det.

I andre helseforetak planlegg ein no omstillingar og sjukehusfusjonar i stor stil. Erfaringane frå Oslo har ikkje skremt. Ideen om at alt stort er bra, lever fortsatt. Kor store sjukehus skal vi ha i Noreg? Statsråden har i spørjetimen sagt at han ikkje ser problemet med store sjukehus. Problemet er at dei ikkje er store nok. Eg er ueinig. Målet må vera å få effektive sjukehus, nok totalkapasitet, men ikkje først og fremst størst moglege sjukehus. I Oppland og Hedmark vert det no likevel – utan særlege motforestillinger – planlagt eit nybygg av storsjukehus til ein verdi av 8 mrd. kr med nedslagsfelt større enn Danmark sitt areal, som kan kome til å erstatta opp mot seks andre lokalsjukehus. Dette skjer utan at Stortinget har tatt stilling til eller debattert prinsippet om det er sjukehusfusjonar og storsjukehus som er framtida i den norske spesialisthelsetenesta. Erfaringane frå OUS og frå andre land burda ha fått nokon kvar til å stoppa opp og tenka seg om ei eller to gongar.

Ketil Kjenseth (V) [16:56:28]: Jeg vil takke interpellanten for det konstruktive perspektivet han har i denne debatten, og også statsråden for å tenke framover. Takk også til representanten Marianne Aasen for ærlig selvkritikk, men også for konstruktive innspill om framtida.

Vi hadde en interpellasjonsdebatt her om ytringsfrihet forleden dag, og ledelse var et viktig tema også i den debatten. Det tror jeg det er viktig at vi tar med oss videre når vi diskuterer omstillinger i det offentlige.

Det er ikke tvil om at det er noen utfordringer på kort sikt når det gjelder kapasiteten ved Oslo universitetssykehus. Jeg har tidligere nevnt billeddiagnostikk og radiologi – som flere har vært inne på her i dag – og postoperativ. Når det gjelder billeddiagnostikken, henger det sammen med logistikk og IKT. Disse behandlingsforløpene er nødt til å bli bedre på kort sikt, der en utnytter kapasiteten bedre. Særlig for de innlagte pasientene er det viktig, for de kan jo ikke henvises til en privat aktør. Det ser ut til å være en stor utfordring ved Oslo universitetssykehus i dag, der det faktisk er opp til pasienten å finne ledig kapasitet ute blant private aktører. Når man faktisk er syk, er det en stor utfordring for den enkelte.

Når det gjelder kompetanse, var statsråden innom intensivsykepleierkapasiteten, og også det er jo en formidabel utfordring. Noen pasienter har faktisk fått avlyst operasjonen inntil tre ganger. Man har vært gjennom hele behandlingsløpet, man har vært gjennom faste, og så blir altså operasjonen avlyst samme morgen. Det er en veldig krevende situasjon å sette de ansatte og ikke minst pasienten i. Så her er det store utfordringer som vi er nødt til å få løst på kort sikt.

Flere har også vært innom bygningsmessige utfordringer, og det er klart at det ligger et potensial i å utnytte eksisterende bygningsmasse på kort sikt. På lengre sikt er vi nødt til å se på andre løsninger enn å utnytte gammeldags bygningsmasse til framtidig sykehusbehandling.

Så snakker vi også om lengre åpningstider og endrede turnuser. Det er noe å ta tak i der også når det gjelder å utnytte kapasiteten, særlig i det offentlige.

På lengre sikt vil jeg nok reise debatten om Rikshospitalet spesielt. Det har i hovedsak nasjonale tjenester og skal dekke hele Norge. Da synes jeg at vi ved en slik anledning skal ta oss friheten – inne i debatten om nasjonal sykehusplan – å tenke litt ytterligere nordisk samarbeid. Kan vi etablere ikke nødvendigvis et nordisk helseforetak, men et nasjonalt sykehus som har et fokus like mye utenfor Norge som i Norge, og som kan tenke stort sammen med de andre nordiske landene for å ta unna de store investeringene og de store spesialiseringene som vi ser vil komme i framtidens helsevesen.

Dette gjelder også i debatten om organisering som vi skal ha, og da er spørsmålet om Helse Sør-Øst er noe av det vi er nødt til å rokke ved – om det er en riktig organisering og en riktig størrelse på et regionalt helseforetak. Kanskje skal vi ikke ha de regionale helseforetakene i det hele tatt? Og hva skal vi erstatte dem med?

Representanten Kjersti Toppe var innom debatten som går i Hedmark og Oppland. Jeg vil presisere at det er en

viss motstand mot det, og særlig fra Oppland-siden, som står i fare for å miste begge sine sykehus, kanskje til fordel for et nytt på Hedmark-siden. I så fall vil det bli det eneste fylket i Norge i dag som ikke har et sykehus, en noe spesiell organisering. Nå er det ikke sikkert at fylkene er helt riktige, heller – det er en annen debatt. Vi står framfor noen store utfordringer her.

En møysommelig debatt er også lokalsykehusene, som i dag er i ferd med å miste funksjoner og mange vil ha nye funksjoner, samtidig som det bygges opp lokalmedisinske sentre med tilsvarende innhold og kapasitet, som ikke har betegnelsen lokalsykehus. Så vi står foran mange spennende utfordringer, særlig i hovedstadsområdet fordi befolkningsveksten er så formidabel, mens i mange lokalsykehusområder står vi overfor en helt motsatt utfordring som også skal følge oss videre.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [17:01:51]: Representanten Bøhler tar opp et viktig spørsmål. Det er ingen tvil om at Ahus og Oslo universitetssykehus står overfor store utfordringer. Forhold som interpellanten tar opp, har pågått over tid. Oslo universitetssykehus ble opprettet i januar 2009 ved at de tidligere helseforetakene Aker, Ullevål og Rikshospitalet ble slått sammen. I denne prosessen skulle også Vestre Viken og Ahus ta flere pasienter.

Det er et tankekors at denne omstillingsprosessen har fått så krass kritikk av fylkeslege og helsetilsyn og har skapt så mye uro. Hensikten var en bedre ressursutnyttelse og samordning, og ikke minst økning av kvalitet i pasientbehandlingen.

Universitetssykehusene er spydspissene i forskning og kvalitetsutvikling. Riksrevisjonen påpekte tidlig at planleggingen av fusjonen av sykehusene var mangelfull, noe som har vært påpekt her i salen. Eierne tok ikke nok hensyn til utfordringene ved bygningsmassen, ulike IKT-løsninger, at enkelte omstillinger var avhengig av at andre var utført, og ikke minst de økonomiske rammene, noe andre helseforetak har påpekt.

Den siste rapporten fra Riksrevisjonen viser store utfordringer i forhold til fristbrudd, lang ventetid, sviktende IKT-integrasjoner og uro i arbeidsmiljøet. Det er flaskehalser på operasjonsstuer og kapasitetsproblemer.

Jeg er svært glad for at helseministeren nå redegjør for at det gjøres grep på både kort og lang sikt for å bedre situasjonen, som eksempel etablering av observasjonsenhet ved Ahus, innføring av utdanningsstillinger for spesialsykepleiere for å bedre operasjonskapasiteten, utbygging av flere operasjonsstuer, og også bruk av Diakonhjemmet sykehus og Aker sykehus som avlastning. Det gir tillit til befolkningen at det nå gjøres tiltak for å rette opp forholdene, og ikke minst at SINTEF nå kartlegger kapasitetsbehovet mot 2030–2040.

Det er viktig at vi lærer av de feil som er gjort i denne omstillingsprosessen. Min erfaring som medlem i ulike styrer i helseforetak er at det må være tydelig eierstyring og tydelig eierskap i omstillingsprosesser. Ledelse av komplekse kunnskapsorganisasjoner er krevende og vanskelig

og kanskje underkjent. Det er også viktig å ha ansatte og brukerorganisasjonene med i endringsprosesser, kanskje har det også vært underkjent. Det er viktig å lytte til ansatte som varsler om sviktende kvalitet og kritikkverdige forhold.

Det er et ledelsesansvar å skape kultur for åpenhet og tillit, og gi rom for kvalitetsforbedringer. Det er et eieransvar å skaffe oversikt over behov, utrede kapasitet og ha en hensiktsmessig struktur i helsevesenet. En nasjonal plan for sykehusene ønskes derfor velkommen og burde vært tidligere i Stortinget.

Michael Tetzschner (H) [17:05:48]: Jeg vil begynne med å gi ros til representanten Bøhler for nok en gang som Oslo-representant å ha henledet Stortingets oppmerksomhet på forholdene for sykehusdriften i Oslo. Vi er noen representanter som gjennom årene har fulgt omorganiseringen og tatt det opp både i interpellasjoner og i annen sammenheng, men dessverre møtt flere tidligere helseministre som har oppfattet det slik at det å fremføre de bekymringene og den kritikken, har vært et angrep på systemet, ja, til og med noe så hellig som et angrep på Arbeiderpartiets helsepolitikk.

Jeg må innrømme at da jeg så dagsordenen for noen dager siden, og så at Bøhler, som nå tilhører opposisjonen, hadde fremmet en interpellasjon, tenkte jeg slik man kan gjøre i en del andre saker for tiden: Kan man ikke gi den nye helseministeren litt tid før man begynner med angrepene? Men hvis man leser interpellasjonen, inneholder den en sterk selvkritikk mot Arbeiderpartiets helsepolitikk når man konstaterer:

«Det er pr. i dag ingen avklart plan for hvordan OUS og Ahus skal møte det raskt økende kapasitetsbehovet framover.»

Grunnen til at den planen ikke finnes, er selvfølgelig at de som er ansvarlige for at slike planer utarbeides, ikke har sørget for at det skjer. Derfor var det også med sterk tilfredsstillelse å høre den nye helseministerens svar som ikke består i å minimalisere problemene – ikke erkjenne problemene – for det er jo slik at en forutsetning for å løse problemer er at man erkjenner dem, og at man prøver å definere dem så godt som mulig.

Vi ser frem til de anslag som helsestatsråden har presentert for Stortinget. Jeg vil få lov til å minne om at en del har det vært politisk uenighet om, hvor det nå etter hvert kan være en annen holdning. Riksrevisjonen har presentert rapporter for Stortinget som sier at ordningen med fritt sykehusvalg er en meget fornuftig ordning. Den har overtruffet forventningene. Og noe av det dette frie sykehusvalget førte til i første omgang, som ble kjempet gjennom mot tidligere helseministerens vilje, var en forbedret ressursutnyttelse. Det at den nye regjeringen også legger vekt på mer umiddelbar valgfrihet og valg for pasientene, er i seg selv et bidrag til å kunne utlikne etterspørselen mellom sykehusene, og utnytte den samlede sykehuskapasitet i Norge på en bedre måte, slik at man ikke nødvendigvis behøver å stirre seg blind på en planøkonomisk tilnærming, hvor et sykehus er tilordnet ansvaret for befolkningen i et spe-

sielt område, nettopp fordi det da ikke har valgfriheten til å ønske seg andre løsninger. Det er det ene poenget, samtidig med at man må sørge for en oppbygging av kapasiteten i Oslo-området i samsvar med de reelle behov, slik det utvikler seg ved tilflytting til byen.

Det andre poenget, som vi også nå forhåpentligvis kan se blir en endret politikk, er villigheten til å ta i bruk kapasitet som stilles til disposisjon i de ikke-statlige sykehusene. Det gir også totalt sett en bedre utnyttelse av ressursene, og det forutsetter – og det var også noe av det som Riksrevisjonen påpekte i sin tid – at selv om en del av disse pasientrettighetene var innført på papiret, viste systemet veldig liten interesse for å markedsføre det frivillige sykehusvalget, og gjøre det til en realitet. Nå skjønner jeg at det ligger i den nye regjeringens politikk nettopp å sørge for at ressursene i Helse-Norge blir brukt best mulig, der de er statlige, men at man samtidig ikke har allergi mot å slippe til den kapasiteten som kommer fra ikke-statlige sykehus.

For øvrig vil jeg avslutte med å si at jeg i mange sammenhenger er enig i at fusjonsromantikken har gått for langt, og jeg kan stille meg bak mye av det som Kjersti Toppe sa i sitt innlegg.

Jan Bøhler (A) [17:11:09]: Jeg vil takke for en positiv og god debatt, som jeg fikk mye ut av å høre på. Jeg hadde håpet at vi skulle unngå å være i forsvars- eller angrepsposisjon til verken den regjeringen som sitter nå eller den som var, og det synes jeg vi i all hovedsak har greid å unngå å være.

Jeg har noen kommentarer. Jeg rekker jo ikke å kommentere alt, men takker for mange positive bemerkninger. Det Marianne Aasen nevnte om at hovedstadsprosessen ikke har vært godt nok planlagt, tror jeg er viktig, og det har jeg sett at flere av direktørene som har gått av på rekke og rad på forskjellige nivåer innenfor Helse Sør-Øst, Oslo universitetssykehus og Ahus, også etter hvert har sagt. Særlig den sammenvevingen av lokalsykehusfunksjonen som er i Oslo universitetssykehus, tror jeg det er viktig at man har i bakhodet når man skal tenke framover. I begge de hovedmodellene for hvordan Oslo universitetssykehus skulle organiseres, som ble sendt på høring i juni 2008, hadde man atskilt lokalsykehusfunksjonen fra områdefunksjonen, regionfunksjonen og de andre delene – det var de som var til drøfting, og det var Lovisenberg og Aker og Diakonhjemmet som var lokalsykehusfunksjonene.

Men rett før det styremøtet som skulle ta beslutningene i Helse Sør-Øst, la man, helt seriøst noen dager før, fram dette med å samle det i et storbysykehus, altså veve sammen lokalsykehusfunksjoner og de andre. Jeg tror det var noe av det som var planlagt for dårlig og tenkt gjennom for dårlig – hvordan det ville føre til en sammenblanding av funksjoner. Det ble for mye som gikk på kryss og tvers – det ble planlagt for dårlig.

I forlengelsen av det vil jeg si til det Kjønås Kjos var inne på, at da Aker skulle legges ned, sto vi i Arbeiderpartiet i stedet for å bygge opp Aker som det som er kalt

samhandlingsarena, med en del aktiviteter også ved Oslo universitetssykehus, som er beholdt der til nå. Så det er jo brukt som et supplement, men ikke som et fullverdig lokalsykehus, som jeg går ut fra at er det Fremskrittspartiet har ment, med fødeavdeling og det hele. Det blir jo spennende å se om Fremskrittspartiet vil stå like hardt på det overfor den regjeringen som nå sitter, som overfor den forrige. Der har vi jo forskjellige roller i ulike faser.

Når det gjelder det som representanten Toppe var inne på om den nye sykehusgiganten, føler jeg meg misforstått, rett og slett. For jeg stilte kritiske spørsmål – jeg sa at faren kan være at man er for opphengt i en visjon om 30–40 år, som koster 35–40 mrd. kr, og som jeg tror at regjering, storting og også Helse Sør-Øst vil sette mange spørsmålstegn ved. Det står mange andre prosjekter i kø, så jeg advarte jo mot at de nå binder seg til den tankegangen – og at de bl.a. derfor har mange pigger ute når det gjelder å fase inn bruk av Aker igjen, fordi Aker ikke er med i den visjonen om 30 år.

Så er jeg – når helseministeren er, og den forrige helseministeren var, så åpen på ny bruk av Aker – redd for at det ligger en motstand i systemet, særlig i Oslo universitetssykehus, som det er viktig å følge opp på foretaksmøter og i forholdet mellom Helse Sør-Øst og Oslo universitetssykehus.

Statsråd Bent Høie [17:14:48]: Når det gjelder det siste spørsmålet om prestisje knyttet til Aker sykehus, kan jeg forsikre representanten Bøhler om at jeg har tatt opp med både direktør og styreleder i både Helse Sør-Øst og Oslo universitetssykehus at den nye regjeringen ikke har noen prestisje knyttet til det spørsmålet, og at en må se på dette hensiktsmessig, og fått bekreftet at det har heller ikke disse organisasjonene. Så det forventer jeg følges opp.

Det er ingen tvil om at denne sammenslåingen var for dårlig planlagt. En glemmer veldig ofte at dette ikke bare var en sammenslåing av flere sykehus, det var også en utskillelse av veldig mange pasienter til et helt nytt sykehus. Det som også skiller denne prosessen fra veldig mange andre prosesser som er gjennomført, og gjør dette ekstremt komplisert, er at den var for dårlig planlagt.

Jeg mener at en nå har gjort mange viktige grep for å håndtere kapasitetsutfordringen for vinteren 2014. Det betyr ikke at problemene er løst heller for det året vi er inne i. De som jobber på Ahus og på Oslo universitetssykehus, jobber fortsatt på to sykehus som er under veldig press, hvor det kommer til å være korridorpasienter, og der det kommer til å være perioder med veldig hardt arbeidspress. Så vi må ikke tro at problemene nå er løst. Men en er bedre rustet for det året en står foran nå, enn det en var i 2013.

Så mener jeg at det er satt i gang et veldig viktig arbeid for å finne et godt grunnlag for å gjøre riktige beslutninger når det gjelder kapasitetsutfordringene på mellomlang sikt også. Jeg er helt enig med interpellanten – vi kan ikke bare ha blikket rettet mot en visjon der framme, for vi er nødt til å løse kapasitetsutfordringene på hovedstadsområdet før

den eventuelle visjonen, hva nå den vil måtte inneholde, vil være klar.

Det er også viktig at alle de rapportene som nå kommer, enten det er fra Riksrevisjonen eller interne undersøkelser, faktisk brukes internt i sykehusene for å få en felles virkelighetsoppfatning av situasjonen mellom de ansatte og ledelsen, og at en også jobber videre for å få enda bedre på plass stedlig ledelse i Oslo universitetssykehus.

Det er deler av Riksrevisjonens rapport som jeg mener det er veldig viktig å ta inn over seg, og så er det andre deler der jeg mener at det er grunn til å si at Riksrevisjonen ikke nødvendigvis bommer, men at en må tenke gjennom hva det ville betydd hvis en hadde oppnådd det Riksrevisjonen stiller spørsmål om. Riksrevisjonen sier f.eks. at en nå har fått et godt grunnlag for mye av det som vi skulle ha ut av fusjonen av Oslo universitetssykehus, men vi har ikke oppnådd hele gevinsten av det. Nei, en av årsakene til det er jo nettopp at de bygningsmessige forholdene og de IKT-messige forholdene ikke legger til rette for det. Det å kreve resultater uten at forholdene legger til rette for det, ville fort gått ut over både pasientsikkerhet og forholdene for de ansatte. Det er jeg glad for at ledelsen ikke har presset gjennom.

Presidenten: Da er sak nr. 6 ferdigbehandlet.

Presidenten: Presidenten vil be om litt tålmodighet. Vi har fått nye beskjeder om stemmegivning som må legges inn i datamaskinen. Det vil ta noen minutter.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da tror presidenten at vi er klare for votering, og at også datasystemet har fått inn den helt nye beskjeden fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV om voteringen i sak nr. 1.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten har Else-May Botten satt fram ett forslag, forslag nr. 1, på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en grundig gjennomgang av eiendomsporteføljen i Entra og orientere Stortinget på egnet måte før gjeldende fullmakt til å børsnotere og/eller selge inntil 2/3 av aksjene i Entra kan benyttes.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 60 mot 44 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.30.32)

Komiteen hadde innstilt:

A
Rammeområde 9
(Næring)

I

På statsbudsjettet for 2014 bevilges under:

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
900		Nærings- og fiskeridepartementet		
	1	Driftsutgifter	326 701 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	66 765 000	
	30	Miljøtiltak Søve, <i>kan overføres</i>	20 500 000	
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	31 200 000	
	72	Tilskudd til beredskapsordninger	3 600 000	
	73	Tilskudd til Ungt Entreprenørskap	12 600 000	
	75	Tilskudd til særskilte prosjekter, <i>kan overføres</i>	20 100 000	
901		Patentstyret		
	1	Driftsutgifter	242 800 000	
902		Justervesenet		
	1	Driftsutgifter	120 000 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	2 400 000	
903		Norsk akkreditering		
	1	Driftsutgifter	39 700 000	
904		Brønnøysundregistrene		
	1	Driftsutgifter	309 000 000	
	22	Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i>	230 200 000	
905		Norges geologiske undersøkelse		
	1	Driftsutgifter	186 200 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	74 000 000	
906		Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard		
	1	Driftsutgifter	28 300 000	
	30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	6 500 000	
	31	Miljøtiltak Løkken, <i>kan overføres</i>	35 000 000	
909		Tiltak for sysselsetting av sjøfolk		
	73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>	1 700 000 000	
910		Sjøfartsdirektoratet		
	1	Driftsutgifter	373 000 000	
911		Konkurransetilsynet		
	1	Driftsutgifter	87 165 000	
	23	Klagenemnda for offentlige anskaffelser	10 310 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
913	70	Standardisering Tilskudd	29 000 000	
914	1	Klagenemnda for industrielle rettigheter Driftsutgifter	5 800 000	
922	50	Romvirksomhet Norsk Romsenter	58 300 000	
	70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	147 500 000	
	71	Internasjonal romvirksomhet	309 700 000	
	72	Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>	33 400 000	
	73	EUs romprogrammer	258 500 000	
	74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, <i>kan overføres</i>	19 100 000	
924	70	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer Tilskudd	54 900 000	
930	70	Norsk Design- og Arkitektursenter Tilskudd	75 200 000	
934	21	Internasjonaliseringstiltak Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	13 000 000	
	73	Støtte ved kapitalvareeksport	375 000 000	
937	71	Svalbard Reiseliv AS Tilskudd	2 100 000	
950	21	Forvaltning av statlig eierskap Spesielle driftsutgifter	25 700 000	
953	70	Kings Bay AS Tilskudd	27 500 000	
960	71	Raufoss ASA Refusjon for miljøtiltak	8 300 000	
2421	50	Innovasjon Norge Innovasjon – prosjekter, fond	235 200 000	
	70	Bedriftsutvikling og administrasjon ...	351 650 000	
	71	Reiseliv, nettverks- og kompetanseprogrammer, <i>kan overføres</i>	405 000 000	
	72	Forsknings- og utviklingskontrakter, <i>kan overføres</i>	285 000 000	
	75	Marint verdiskapingsprogram	20 000 000	
	76	Miljøteknologi, <i>kan overføres</i>	173 400 000	
	78	Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond	4 200 000	
2429	70	Eksportkreditt Norge AS Tilskudd	105 000 000	
	71	Viderefakturerte utgifter	200 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
2460	24	Garanti-instituttet for eksportkreditt		
		Driftsresultat:		
		1 Driftsinntekter	-143 000 000	
		2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	143 000 000	0
		Totale utgifter		6 948 691 000

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Inntekter				
3900		Nærings- og fiskeridepartementet		
	1	Refusjoner	10 000	
	2	Ymse inntekter	306 000	
3901		Patentstyret		
	5	Inntekt av informasjonstjenester	7 250 000	
	7	Inntekter knyttet til NPI	5 200 000	
	8	Gebyrer immaterielle rettigheter	41 100 000	
3902		Justervesenet		
	1	Gebyrinntekter	70 800 000	
	3	Inntekter fra salg av tjenester	11 200 000	
	4	Oppdragsinntekter	2 400 000	
3903		Norsk akkreditering		
	1	Gebyrinntekter og andre inntekter	33 000 000	
3904		Brønnøysundregistrene		
	1	Gebyrinntekter	500 000 000	
	2	Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	31 000 000	
	3	Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen	57 000 000	
3905		Norges geologiske undersøkelse		
	1	Oppdragsinntekter	27 000 000	
	2	Tilskudd til samfinansieringsprosjekter	47 000 000	
3906		Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard		
	1	Leie av bergrettigheter og eiendommer	100 000	
	2	Behandlingsgebyrer	700 000	
3910		Sjøfartsdirektoratet		
	1	Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR	153 000 000	
	2	Maritime personellsertifikater	12 400 000	
	3	Diverse inntekter	3 500 000	
	4	Gebyrer for skip i NIS	39 400 000	
	5	Overtredelsesgebyrer og tvangsmulkt	4 500 000	
3911		Konkurransetilsynet		
	4	Klagegebyr	2 049 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
3914		Klagenemnda for industrielle rettigheter		
	1	Gebyrer	500 000	
3961		Selskaper under NHDs forvaltning		
	70	Garantiprovisjon, Statkraft SF	2 112 000	
	71	Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA	9 000 000	
5325		Innovasjon Norge		
	50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	5 000 000	
	52	Tilbakeføring av tapsfondsmidler	100 000 000	
	70	Låneprovisjoner	57 200 000	
5329		Eksportkreditt Norge AS		
	70	Gebyrer m.m.	40 000 000	
5460		Garanti-instituttet for eksportkreditt		
	71	Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	13 300 000	
5614		Renter fra Garanti-instituttet for eksportkreditt		
	80	Renter	100 000	
5629		Renter fra eksportkredittordningen		
	80	Renter	1 150 000 000	
5650		Renter på lån fra Nærings- og handelsdepartementet		
	81	Renter på lån til Secora AS	4 000 000	
	82	Renter på lån til Nofima AS	904 000	
		Totale inntekter		2 431 031 000

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2014 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 900 postene 1 og 21	kap. 3900 post 2
kap. 901 post 1	kap. 3901 postene 5, 7 og 8
kap. 902 post 1	kap. 3902 postene 1 og 3
kap. 902 post 21	kap. 3902 post 4
kap. 903 post 1	kap. 3903 post 1
kap. 904 post 1	kap. 3904 post 2
kap. 904 post 22	kap. 3904 post 3
kap. 905 post 21	kap. 3905 postene 1 og 2
kap. 910 post 1	kap. 3910 post 3
kap. 911 post 23	kap. 3911 post 1

III

Fullmakt til å overskride

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2014 kan:

1. overskride bevilgningen under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter, til dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter, samt andre endringer

som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene.

2. overskride bevilgningen under kap. 960 Raufoss ASA, post 71 Refusjon for miljøtiltak, innenfor gitt garanti-ramme på 124 mill. kroner.

IV

Fullmakt til å utgifts- og inntektsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2014 kan:

1. utgifts-/inntektsføre ut-/innbetalinger knyttet til garantiansvar overfor Eksportfinans ASA uten bevilgning, under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 70 Utbetaling – garantiordning, Eksportfinans ASA, og kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap, post 87 Innbetaling – garantiordning, Eksportfinans ASA, innenfor gitt garantiramme på 750 mill. kroner.
2. utgiftsføre/inntektsføre uten bevilgning valutakurstap og valutakursgevinst i eksportkredittdordningen under

henholdsvis kap. 2429 Eksportkreditt Norge AS, post 89 Valutatap og kap. 5329 Eksportkreditt Norge AS, post 89 Valutagevinst.

3. inntektsføre følgende innbetalinger i statsregnskapet uten bevilgning:
 - a. gebyrinntekter fra lån til SAS-konsernet under kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap, post 71 Gebyrinntekter fra lån til SAS-konsernet.
 - b. renteinntekter fra lån til SAS-konsernet under kap. 5650 Renter på lån fra Nærings- og fiskeridepartementet, post 80 Renter på lån til SAS-konsernet.

V

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2014 kan:

1. gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
2421	72	Innovasjon Norge Forsknings- og utviklingskontrakter	100 mill. kroner

2. gi tilsagn om tilskudd på 125,19 mill. euro i tillegg til eksisterende bevilgning for å delta i de frivillige programmene til Den europeiske romorganisasjonen ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 162,17 mill. euro.
3. gi tilsagn om likviditetslån til SAS-konsernet innenfor en ramme på 500,5 mill. svenske kroner i perioden fram til 31. mars 2015.

VI

Fullmakt til å inngå forpliktelser utover gitt bevilgning i forbindelse med kjøp av utredninger og lignende

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2014 kan inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner til utredninger og lignende ut over bevilgning under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter.

VII

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2014 kan gi:

1. Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier for inntil 40 mill. kroner for lån til realinvesteringer og driftskapital, men slik at total ramme for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 138 mill. kroner.
2. Innovasjon Norge fullmakt til å reetablere en garantiavtale med Norges Råfisklag i 2014, på følgende vilkår:
 - a. Samlet ramme for garantiavtalen kan være på inntil 320 mill. kroner, hvorav Innovasjon Norge kan forplikte for inntil 240 mill. kroner (75 prosent).

- b. Tapsavsetning skal være en tredjedel av Innovasjon Norges andel av garantiavtalen, og dekkes innenfor tidligere bevilget tapsavsetning.
- c. Ubenyttede tapsavsetninger innbetales til statskassen etter utløpet av den utvidede avtaleperioden 31. desember 2014.

3. Garanti-instituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 145 000 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utlandet innenfor Alminnelig garantiordning og inkludert Gammel alminnelig ordning. Garantivirksomheten skal finne sted innenfor de rammer som «Arrangement on Officially Supported Export Credits» setter. Alminnelig garantiordning skal drives i balanse på lang sikt. Nærings- og fiskeridepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.
4. Garanti-instituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 3 150 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utviklingsland, men likevel slik at rammen ikke overskrider sju ganger det til enhver tid inntilstående beløp på ordningens grunnfond. Garantivirksomheten skal finne sted innenfor de rammer som «Arrangement on Officially Supported Export Credits» setter. Virksomheten skal drives i balanse på lang sikt, gitt bevilgninger til grunnfondet. Nærings- og fiskeridepartementet kan i samråd med Utenriksdepartementet gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.
5. Garanti-instituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 5 000 mill. kroner ved

byggelån innenfor skipsbyggingsindustrien. Ordningen skal drives i balanse på lang sikt. Nærings- og fiskeridepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.

6. Garanti-instituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme på 20 000 mill. kroner ved etablering av langsiktige kraftkontrakter i kraftintensiv industri. Nærings- og fiskeridepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.

VIII

Dekning av forsikringstilfeller

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2014 kan:

1. gi tilsagn til Institutt for energiteknikk og Statsbygg om dekning av forsikringsansvar for inntil 80 000 000 euro overfor tredjeperson for instituttets og Statsbyggs ansvar etter lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirk-somhet, kapittel III.
2. inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for statlig varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 2 000 mill. kroner.

IX

Utlånsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2014 kan:

1. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye landsdekkende innovasjonslån innenfor en ramme på 500 mill. kroner.
2. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye lån under lavrisikolåneordningen innenfor en ramme på 2 500 mill. kroner.
3. gi Eksportkreditt Norge AS fullmakt til å gi tilsagn om lån i tråd med selskapets og eksportfinansieringsordningens formål uten en øvre ramme.

X

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser knyttet til miljøtiltak

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2014 kan pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for inntil 190 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak på Løkken.

XI

Fullmakt til å bortfeste

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2014 kan bortfeste hjemfalte gruveeiendommer til museale formål vederlagsfritt.

XII

Endring i statlige eierposter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2014 kan:

1. selge aksjene i SAS AB i forbindelse med en industriell løsning.
2. redusere statens eierandel i SAS AB ned til 10,0 pst. ved framtidige konverteringer av obligasjonslån til aksjekapital i selskapet.
3. konvertere det ansvarlige lånet til Secora AS til egenkapital innen utløpet av lånets løpetid.
4. selge samtlige aksjer i Entra Holding AS.
5. selge, med oppgjør i kontanter og/eller aksjer i et annet selskap i samme bransje, samtlige av statens aksjer i Cermaq ASA som en del av en industriell løsning.
6. selge samtlige aksjer i Mesta AS.

XIII

Fullmakt til å forvalte lån

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2014 kan forvalte likviditetslånet til SAS-konsernet innenfor markedsmessige rammer, herunder til å gi sin tilslutning til endringer i låneavtalen og til å innvilge og sette vilkår for eventuelle endringer i lånebetingelser.

B

Rammeområde 10 (Fiskeri)

I

På statsbudsjettet for 2014 bevilges under:

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
917		Fiskeridirektoratet		
	1	Driftsutgifter	361 380 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	7 780 000	
919		Diverse fiskeriformål		
	60	Tilskudd til kommuner	180 000 000	
	71	Sosiale tiltak, kan overføres	2 070 000	
	72	Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere	7 000 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
	74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	2 140 000	
	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>	39 000 000	
	79	Informasjon ressursforvaltning, <i>kan overføres</i>	930 000	
		Totale utgifter		600 300 000

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Inntekter				
3917		Fiskeridirektoratet		
	1	Refusjoner og diverse inntekter	109 000	
	5	Saksbehandlingsgebyr	17 274 000	
	6	Forvaltningssanksjoner	932 000	
	13	Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner	450 000 000	
	22	Inntekter ordningen fiskeforsøk og veiledning	7 790 000	
		Totale inntekter		476 105 000

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2014 kan:

1. overskride bevilgningen under kap. 917 post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3917 post 22.
2. overskride bevilgningen på kap. 919 post 60 med 40 pst. av merinntekt under kap. 3917 post 13.

C

**Rammeområde 11
(Landbruk)**

I

På statsbudsjettet for 2014 bevilges under:

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
1100		Landbruks- og matdepartementet		
	1	Driftsutgifter	143 477 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	1 069 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold – ordinære forvaltningsorganer, <i>kan overføres, kan nyttes under post 50</i>	2 926 000	
	50	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold – forvaltningsorganer med særskilte fullmakter .	272 000	
1112		Kunnskapsutvikling og beredskap m.m. på matområdet		
	50	Kunnskapsutvikling, kunnskapsformidling og beredskap, Veterinærinstituttet	87 998 000	
	51	Kunnskapsutvikling, kunnskapsformidling og beredskap, Bioforsk	62 823 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
	52	Støtte til fagsentrene, Bioforsk	16 873 000	
1115		Mattilsynet		
	1	Driftsutgifter	1 205 073 000	
	22	Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser	12 600 000	
	71	Tilskudd til erstatninger, <i>overslagsbevilgning</i>	4 200 000	
1138		Støtte til organisasjoner m.m.		
	70	Støtte til organisasjoner, <i>kan overføres</i>	25 603 000	
	71	Internasjonalt skogpolitisk samarbeid – organisasjoner og prosesser, <i>kan overføres</i>	4 037 000	
1139		Genressurser, miljø- og ressursregistreringer		
	70	Tilskudd til miljø- og ressurstiltak, <i>kan overføres</i>	15 898 000	
	71	Tilskudd til genressursforvaltning, <i>kan overføres</i>	22 027 000	
1141		Kunnskapsutvikling m.m. innen miljø- og næringstiltak i landbruket		
	50	Næringsøkonomisk dokumentasjon og analyse	24 743 000	
	52	Kunnskapsutvikling og kunnskapsformidling om arealressurser, skog og landskap	100 888 000	
1143		Statens landbruksforvaltning		
	1	Driftsutgifter	184 880 000	
	60	Tilskudd til veterinærdekning	132 449 000	
	72	Erstatninger, <i>overslagsbevilgning</i>	302 000	
	73	Tilskudd til erstatninger m.m. ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer, <i>overslagsbevilgning</i>	45 610 000	
	75	Kompensasjon til dyreeiere som blir pålagt beitenekt	1 000 000	
1144		Regionale og lokale tiltak i landbruket		
	77	Regionale og lokale tiltak i landbruket, <i>kan overføres</i>	6 610 000	
1147		Statens reindriftsforvaltning		
	1	Driftsutgifter	44 840 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	7 289 000	
	70	Tilskudd til fjellstuer	750 000	
	71	Omstillingstiltak i Indre Finnmark, <i>kan overføres</i>	9 520 000	
	82	Radioaktivitetstiltak, <i>kan overføres</i>	2 500 000	
1148		Naturskade – erstatninger		
	71	Naturskade, erstatninger, <i>overslagsbevilgning</i>	185 700 000	
1149		Verdiskapings- og utviklingstiltak i skogbruket		
	51	Tilskudd til Utviklingsfondet for skogbruket ...	3 497 000	
	71	Tilskudd til verdiskapingstiltak i skogbruket, <i>kan overføres</i>	33 866 000	
	72	Tilskudd til økt bruk av tre, <i>kan overføres</i>	25 980 000	
	73	Tilskudd til skog-, klima- og energitiltak, <i>kan overføres</i>	13 470 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
	74	Tiltak for industriell bruk av trevirke, <i>kan overføres</i>	5 000 000	
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.		
	1	Driftsutgifter	2 500 000	
	50	Fondsavsetninger	1 190 653 000	
	70	Markedsregulering, <i>kan overføres</i>	290 800 000	
	71	Tilskudd til erstatninger m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	72 000 000	
	73	Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	2 539 550 000	
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i>	8 442 400 000	
	77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	275 790 000	
	78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i>	1 601 754 000	
1151		Til gjennomføring av reindriftsavtalen		
	51	Tilskudd til Utviklings- og investeringsfondet	33 100 000	
	72	Tilskudd til organisasjonsarbeid	6 100 000	
	75	Kostnadssenkende og direkte tilskudd, <i>kan overføres</i>	67 700 000	
	79	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i>	2 600 000	
1161		Myndighetsoppgaver og sektorpolitiske oppgaver på statsgrunn		
	70	Tilskudd til Statskog SFs myndighetsoppgaver og sektorpolitiske oppgaver	13 549 000	
	75	Tilskudd til oppsyn i statsallmenninger	9 939 000	
		Totale utgifter		16 982 205 000

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Inntekter				
4100		Landbruks- og matdepartementet		
	1	Refusjoner m.m.	110 000	
4112		Kunnskapsutvikling og beredskap m.m. på matområdet		
	30	Husleie, Bioforsk	19 180 000	
4115		Mattilsynet		
	1	Gebyr m.m.	139 993 000	
	2	Driftsinntekter og refusjoner mv.	5 369 000	
4143		Statens landbruksforvaltning		
	1	Driftsinntekter m.m.	38 625 000	
4147		Statens reindriftsforvaltning		
	1	Refusjoner m.m.	39 000	
4150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.		
	85	Markedsordningen for korn	59 520 000	
		Totale inntekter		262 836 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger**II***Merinntektsfullmakter*

Stortinget samtykker i at Landbruks- og matdepartementet i 2014 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 1100 post 1	kap. 4100 post 1
kap. 1115 post 1	kap. 4115 post 2
kap. 1143 post 1	kap. 4143 post 1
kap. 1147 post 1	kap. 4147 post 1

2. overskride bevilgningen under kap. 1100 Landbruks- og matdepartementet, post 45 Store utstyrskjøp og vedlikehold, med et beløp som tilsvare merinntektene fra salg av eiendom. Ubenyttede merinntekter fra salg av eiendom kan regnes med ved utregning av overførbart beløp under bevilgningen.

med inntil 0,5 mill. kroner i forbindelse med forskuttering av utgifter til tvangsflytting av rein.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger**IV***Tilsagnsfullmakter*

Stortinget samtykker i at Landbruks- og matdepartementet i 2014 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

III*Forskuttering av utgifter til tvangsflytting av rein*

Stortinget samtykker i at Landbruks- og matdepartementet i 2014 kan overskride bevilgningen under kap. 1147 Statens reindriftsforvaltning, post 1 Driftsutgifter,

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1148		Naturskade – erstatninger	
	71	Naturskade, erstatninger	91,9 mill. kroner

Andre fullmakter**V***Salg av fast eiendom*

Stortinget samtykker i at Landbruks- og matdepartementet i 2014 kan:

- selge innkjøpt og opprinnelig statseiendom for inntil 16 mill. kroner.
- selge eiendom på Kjeller i Skedsmo kommune og benytte salgsinntekter til å dekke utgifter i tilknytning til eiendommen.

Presidenten: Det votes først over A, II–XI og XIII.

Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme for A, II–XI og XIII.

Votering:

Komiteens innstilling til A, II–XI og XIII ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes så over resten av A, I og XII, og over B og C, rammeområdene 9, 10 og 11.

Presidenten antar at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til A, I og XI, og B og C ble bifalt med 57 mot 44 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.31.45)

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

I

I statsbudsjettet for 2013 blir det gjort følgjande endringar:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
904		Brønnøysundregistra	
	1	Driftsutgifter, blir redusert med frå kr 322 800 000 til kr 321 391 000	1 409 000
	22	Forvaltning av Altinn-løysinga, kan overførast, blir auka med frå kr 258 500 000 til kr 267 500 000	9 000 000
906		Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	
	30	Sikrings- og miljøtiltak, kan overførast, blir redusert med frå kr 10 700 000 til 0	10 700 000
909		Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	
	73	Tilskot til sysselsetting av sjøfolk, overslagsløyving, blir auka med frå kr 1 600 000 000 til kr 1 650 000 000	50 000 000
922		Romverksemd	
	70	Kontingent i European Space Agency (ESA), blir auka med frå kr 146 400 000 til kr 147 900 000	1 500 000
	71	Internasjonal romverksemd, blir auka med frå kr 306 900 000 til kr 308 200 000	1 300 000
	73	EU sine romprogram, blir auka med frå kr 195 700 000 til kr 198 400 000	2 700 000
924		Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogram	
	70	Tilskot, blir redusert med frå kr 100 000 000 til kr 88 500 000	11 500 000
950		Forvaltning av statleg eigarskap	
	21	Særskilde driftsutgifter, blir redusert med frå kr 25 700 000 til kr 17 700 000	8 000 000
	96	Aksjar, blir auka med frå kr 1 200 000 000 til kr 2 061 700 000	861 700 000
953		Kings Bay AS	
	70	Tilskot, blir redusert med frå kr 27 500 000 til kr 19 000 000	8 500 000
960		Raufoss ASA	
	71	Refusjon for miljøtiltak, blir redusert med frå kr 8 200 000 til kr 6 800 000	1 400 000
2421		Innovasjon Noreg	
	90	Lån frå statskassa til utlånsverksemd, overslagsløyving, blir auka med frå kr 42 550 000 000 til kr 46 700 000 000	4 150 000 000
2429		Eksportkreditt Noreg AS	
	70	Tilskot, blir redusert med frå kr 110 000 000 til kr 105 000 000	5 000 000
	90	Utlån, blir redusert med frå kr 28 500 000 000 til kr 25 300 000 000	3 200 000 000
Inntekter			
3904		Brønnøysundregistra	
	1	Gebyrinntekter, blir auka med frå kr 520 000 000 til kr 535 000 000	15 000 000
	3	Refusjonar og inntekter knytt til forvaltning av Altinn-løysinga, blir auka med frå kr 55 000 000 til kr 64 000 000	9 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
3950		Forvaltning av statleg eigarskap	
	71(Ny)	Gebyrinntekter frå lån til SAS-konsernet, blir løyvd med	18 800 000
	96	Sal av aksjar, blir auka med	3 117 100 000
		frå kr 25 000 000 til 3 142 100 000	
5325		Innovasjon Noreg	
	90	Avdrag på uteståande fordringar, blir auka med	3 800 000 000
		frå kr 42 400 000 000 til kr 46 200 000 000	
	91	Tilbakeført kapital, såkornfond, blir redusert med	8 800 000
		frå kr 10 000 000 til kr 1 200 000	
5329		Eksportkreditt Noreg AS	
	70	Gebyr m.m., blir auka med	55 000 000
		frå kr 25 000 000 til kr 80 000 000	
	90	Avdrag på uteståande fordringar, blir auka med	3 700 000 000
		frå kr 3 300 000 000 til kr 7 000 000 000	
5625		Renter og utbyte frå Innovasjon Noreg	
	80	Renter på lån frå statskassa, blir redusert med	45 000 000
		frå kr 300 000 000 til kr 255 000 000	
5629		Renter frå Eksportkreditt Noreg AS	
	80	Renter, blir redusert med	95 000 000
		frå kr 1 020 000 000 til kr 925 000 000	
5656		Aksjar i selskap under NHD si forvaltning	
	85	Utbyte, blir redusert med	40 453 000
		frå kr 13 000 153 000 til kr 12 959 700 000	

II

Fullmakt til å inngå forpliktingar utover gitt løyving i samband med kjøp av utgreiingar og liknande

Stortinget samtykkjer i at Nærings- og handelsdepartementet i 2013 kan inngå forpliktingar for inntil 11,5 mill. kroner til utgreiingar og liknande ut over løyvinga under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 21 Særskilde driftsutgifter, kan overførast.

III

Tilføyning av stikkord

Stortinget samtykkjer i at det for løyvinga i statsbudsjettet for 2013 under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 75 Tilskot til særskilde prosjekt, blir lagt til stikkordet «kan overførast».

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

I statsbudsjettet for 2013 blir det gjort følgjande endringar:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1030		Fiskeridirektoratet	
	1	Driftsutgifter, vert auka med	4 100 000
		frå 373 269 000 til 377 369 000	
1050	60	Diverse fiskeriformål	
		Tilskot til fylkeskommunar, vert redusert med	180 000 000
		frå 180 000 000 til 0	
Inntekter			
4030		Fiskeridirektoratet	
	13	Inntekter vederlag oppdrettskonsesjonar, vert redusert med	450 000 000
		frå 450 000 000 til 0	

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt:

I

I statsbudsjettet for 2013 blir det gjort følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1115		Mattilsynet:	
	1	Driftsutgifter, blir auka med frå kr 1 210 688 000 til kr 1 215 287 000	4 599 000
	22	Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser, blir auka med frå kr 53 323 000 til kr 55 323 000	2 000 000
	23	eSporingsløysinga, kan overførast, blir redusert med frå kr 3 099 000 til kr 0	3 099 000
	71	Tilskott til erstatningar, overslagsløyving, blir auka med frå kr 1 131 000 til kr 4 431 000	3 300 000
1148		Naturskade – erstatningar,	
	71	Naturskade, erstatningar, overslagsløyving, blir auka med frå kr 190 000 000 til kr 254 000 000	64 000 000
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	71	Tilskott til erstatningar m.m., overslagsløyving, blir auka med frå kr 40 000 000 til kr 108 400 000	68 400 000
	73	Pristilskott, overslagsløyving, blir redusert med frå kr 2 402 200 000 til kr 2 294 050 000	108 150 000
1151		Til gjennomføring av reindriftsavtalen	
	51	Tilskott til Utviklings- og investeringsfondet, blir auka med frå kr 47 700 000 til kr 52 700 000	5 000 000
	75	Kostnadssenkande og direkte tilskott, kan overførast, blir redusert med frå kr 50 400 000 til kr 45 400 000	5 000 000
Inntekter			
4115		Mattilsynet	
	1	Gebyr m.m., blir redusert med frå kr 124 692 000 til kr 101 992 000	22 700 000
	2	Driftsinntekter og refusjonar mv., blir auka med frå kr 5 253 000 til kr 8 253 000	3 000 000
4150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	85	Marknadsordninga for korn, blir redusert med frå kr 59 520 000 til kr 1000	59 519 000
4162		Statskog SF – forvaltning av statleg eigarskap	
	90	Avdrag på lån, blir redusert med frå kr 250 000 000 til kr 225 000 000	25 000 000
5651		Aksjar i selskap under Landbruks- og matdepartementet	
	85	Utbytte, blir auka med frå kr 5 000 000 til kr 11 053 000	6 053 000

Fullmakt til å pådra staten forpliktingar ut over gitte løyvingar**II***Tilsegnfullmakter*

Stortinget samtykkjer i at Landbruks- og matdepartementet i 2013 kan gi tilsegn om tilskott utover gitte løyvingar, men slik at samla ramme for nye tilsegn og gammalt ansvar ikkje overstig følgjande beløp:

Kap.	Post	Nemning	Samla ramme
1148		Naturskade – erstatningar	
	71	Naturskade, erstatningar	125 mill. kroner

Votering:

Sak nr. 7 [17:32:56]

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Referat

Presidenten: I sak nr. 5 og sak nr. 6 foreligger det ikke noe voteringstema.

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.
Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 17.33.
